

planinski

V E S T N I K

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

111. LETO / OKTOBER 2006 / 750 SIT / 3,13 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

10

**Mednarodna
vpetost GRS**

**Dan slovenskih
planincev 2006**

PRODAJA:

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A
LJUBLJANA

tel: 01 585 26 30

e-mail: pohodnik@univet.si

www.pohodnik-si.com

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Ko popusti vročina, ko se množice umaknejo v dolino in se gamsi spet brezbrizno pasejo nedaleč od poti, ko se macesni pripravljajo na jesensko žarenje ... se prava gorniška sezona šele dobro začne.

www.logos-trend.si

POWER MATIC 400 GV

»Power Matic je Asolov tehnično dovršen gorniški čevljev za resno pohodništvo, kopne ture v visokogorju in zavarovane plezalne poti.«

STYNGER GTX

»... namenjen resnejšim pohodnikom in gornikom, ki zahtevajo lahkotnost in udobje, pa tudi dobro zaščito za varno gibanje v resnejših razmerah.«

VOYAGER XCR

»Voyager je nedvomno vrhunski pohodniški čevljev, med najboljšimi na testu ...«

COMBI

»Model, ki vsekakor ne bo razočaral in ki za svojo ceno ponuja dovolj kakovosti.«

Citirano iz neodvisnega testa pohodniške obutve, objavljena v Poletu 22. in 29. 6. 2006.

PRODAJNA MESTA ASOLO

Ljubljana	ANNAPURNA WAY HERVIS [Vič, City Park] INTERSPORT [Šiška, Šubičeva]
Kamnik	3S SPORT
Kranj	HERVIS INTERSPORT [Kranj 1 in 2]
Jesence	HERVIS
Kranjska Gora	INTERSPORT
Kobarid	SPORTLAND
Idrija	TRULA

Ajdovščina	INTERSPORT
Nova Gorica	INTERSPORT in SUVEL
Koper	HERVIS
Novo mesto	HERVIS
Krško	HERVIS
Celje	HERVIS in MAXI ROSSI
Velenje	HERVIS
Ravne na Kor.	KO-MO
Maribor	HERVIS in INTERSPORT
Murska Sobota	HERVIS

www.asolo.si

NOVOST

ZAKAJ BI KUPOVALI NA PAMET?

Modele obutve Asolo lahko odslej preizkusite.

TESTNI CENTER ASOLO

je v trgovini 3S Sport, Perovo 25, Kamnik,
v trgovskem centru Perovo ob kamniški obvoznici

www.3s-sport.com

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

106. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak

Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Zvone Kosovelj, Aljoša

Markač

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5040 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 7.500 SIT (31,3 EUR), 55 EUR za tujino, posamezna številka 750 SIT (3,13 EUR). Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:

Nad meglenim morjem

 Janez Jarc

Ob vsaki uri dneva

Poletni dan se je že nagibal v večer, ko sem se z Vršiča zapodil gor pod Vratca. Zadnji planinci so se vračali s Slemenca oziroma s poti, ki so jih hodili tiste sončne nedelje. In jaz sem šele odhajal. Skupina na Vratcih me je čudno gledala, ko sem zavil proti Hanzovi. Nič posebnega. Dneva je ostalo čisto dovolj, da sem se v hladu in svežini povzpел na Malo Mojstrovko, ne da bi koga srečal. In na vrhu Mojstrovke sta mi pod zvečer, v nedeljo, sredi visokega poletja, delali družbo le dve kavki. Še več. Nisem videl niti enega človeka, vsi so se že vrnili v dolino. Ker je dan dolg, sem jo kar po grebenu ubral še preko Velike vse tja do Zadnje Mojstrovke. Tega večera je bila gora samo zame, bil sem sam, skromno cvetje me je pozdravljalo med belim skalovjem in Jalovčeva senca je postajala večja. Obrnil sem se, sestopil in nazadnje veselo oddirjal po melišču na Vršič. Ura ni bila še niti osem zvečer, ko sem zaključil turo. Kdo bi si mislil? Ko sem po kosilu odložil žlico, se mi še sanjalo ni, da bom doživel tako lep planinski dan. In podobne »podvige« sem v preteklosti opravil kar dostikrat – ko sva z Mojco ob šestih zvečer odšla s Pokljuke na Viševnik čakati lunin vzhod, ko sva z Dariom ob pol desetih zvečer krenila na Debelo peč in ob lunini svečavi opolnoči pohajala po škrapljastem svetu nad Krmo. In vedno je bila gora čisto naša, samo moja, najina! Kako neverjetno! Ob množicah, ki so na modnih ciljih, kot so naštet, dostikrat kar moteče, zlahka doživimo tudi samoto, ki si jo komaj predstavljamo. In to v najlepšem vremenu, v dobrih razmerah, varno ...

In prav pri besedi varno bi se rad pomudil. Današnja raznolikost udejstvovanja v gorah pa tudi množičnost silita človeka, ki želi doživeti pristnost gora, v kar malce nenavadne podvige, ob nenavadnih urah, denimo. Jasno je, da se takega vzpona ne bodo lotevali neizkušeni. Najprej je potrebno dobro poznati vreme, kajti biti mora stabilno, kar se le da. Oceniti moraš trajanje ture, da te ne ujame noč, pri nočnih vzponih pa poznati lunin vzhod in zahod in strani gore, ki jih luna obsije. In kar je najpomembnejše – pot moraš poznati do obisti, mora biti v nogah, prehojena nič-kolikokrat, kajti ponoči pač ne moreš iskati markacij! Tudi cilj naj ne bo prezahteven, kakšno nočno obešanje po vrveh in klinih pač ni primerno. In oprema – svetilka z baterijo, ki drži dlje kot pet minut po vklopu, je nujnost, tudi nekaj več obleke ne škodi, saj noč lahko postane hladna.

A če smo pri »drugačnih« vzponih dosledni, če ravnamo natanko tako, kot učijo planinske šole, priročniki, če smo oboroženi z dolgoletnimi izkušnjami – bomo doživeli nekaj več. Ne le, da bomo sami na gori, večerne (ali pa nočne) barve bodo povsem drugačne, tišina bo »šepetala« drugače, zvenela bo v brezčasje trenutka. Sam na vrhu, na vrhu pokrajine, ki lega k počitku, visoko nad dolinami, ki že brlijo v nočnih lučeh. Je lahko doživeti še večji mir?

Marjan Bradeško

PLANINSTVO 4-50

**Gorska reševalna služba Slovenije
in njeno sodelovanje z IKAR**

Danilo Škerbinek

**IKAR/CISA – mednarodna komisija
za reševanje v gorah**

Danilo Škerbinek

Dan slovenskih planincev 2006

Slavica Tovšak

Zadnji projekt inženirja Vlasta Kopača

Gregor Lobe

**Kako so se gore kot motiv pojavile
v evropskem slikarstvu**

Marjeta Keršič - Svetel

**Jan Havliček - Trentan –
slikar Trente in Krasa**

Tone Wraber

Čez grebene

Marjan Bradeško

**Igra vode, svetlobe in vetra
ob Krnskem jezeru**

Milka Bokal

Barve in vonji jeseni

Mojca Luštrek

Pot okoli Ljubljane

Katarina Rošar

O ocenjevanju poti v gorah

Andrej Stritar

Več kot 30 let po slovenskih gorah

Anto Kovačević

Kapverdski otoki po gorniško

Olga Kolenc

Peklenska Grauzaria, tretjič

Olga Kolenc

Pa še o rožicah

Nada Kostanjevic

INTERVJU 51-53

Pogovor z Nado Kostanjevic

Vladimir Habjan

PLANINSKI PORTRET 54-55

Stane Pišlar – Stric

Janez Kavar

NA TURO 56-68

V gore po žensko

Ingrid Persolja

Rateške Ponce

Andrej Stritar

Ferate nad Cortino d' Ampezzo

Jože Drab

Naša Fana

Roman Mihalič Gric

ALPINIZEM 69-78

Ala Dag – pozabljene stene Orienta

Primož Kunaver

Boleč spomin na plezanje v Koglu

Mire Steinbuch

Predstavljamo

Alpinistični odsek TAM Maribor

Marko Renčelj

NAŠA SMER 79-82

Severozahodni greben Kočne

Vladimir Habjan

**NOVICE IZ VERTIKALE
LITERATURA**

NOVICE IN OBVESTILA

Kako poznamo naše gore?

Andrej Stritar

Gorska reševalna služba Slovenije in njeno sodelovanje z IKAR

✉ Danilo Škerbinek

Kar do zadnjega desetletja 19. stoletja so ponesrečenim v gorah Slovenije v primeru potrebe priskočili na pomoč samo sopotniki, sodelavci, domačini, lovci, pastirji, drvarji in nosači. Toda nesreče tudi že davno poprej niso počivale. Prva dokumentirana množična nesreča v Sloveniji, in sicer pri delu v gorah, se je primerila januarja leta 1777. Prvo evidentirano stensko reševanje, konkretno s Triglava, je bilo že leta 1822. Kadar se je torej zgodila gorska nesreča nad Trento, nad Zgornjo Savsko dolino ali nad Solčavo, so ljudje v teh dolinah vedeli, koga je treba poklicati, da bo zagotovo

pomagal. Slovenski gorski vodniki so reševali že ob koncu 19. stoletja, bodisi samostojno bodisi v okviru reševalnega odbora nemško-avstrijskega Alpenvereina, ki je imel reševalne skupine tudi na področju Slovenije.

Ko se septembra 1903 s slovesnega odprtja Tominškove poti na Triglav ni vrnila ena oseba, je bila alarmirana reševalna skupina podružnice Slovenskega planinskega društva v Mojstrani. No, pogrešano osebo so tik pred pomočjo teh reševalcev na terenu našli in rešili slučajno prisotni domači vodniki in lovski čuvaji, ki so slišali klice na pomoč. Zaslužna za to odmevno reševa-

Ustanovni zbor IKAR leta 1955 v Bolzanu

✉ Arhiv Danilo Škerbinek

Reševalci ob ponesrečenem dr. Klementu Jugu v Vratih leta 1924

Arhiv GRS Jesenice

nje sta od ministrskega predsednika takratne cesarske vlade na Dunaju prejela pisno priznanje za požrtvovalno in spretno reševanje.

Ustanovitev komisije IKAR leta 1955

16. junija 1912 je kranjskogorska podružnica Slovenskega planinskega društva (predhodnica Planinskega društva Kranjska Gora, združena v današnjo Planinsko zvezo Slovenije) v Kranjski Gori ustanovila prvo reševalno postajo (takrat so jo imenovali rešilna postaja) na slovenskem ozemlju. To štejemo za rojstni dan Gorske reševalne službe (GRS) pri Planinski zvezi Slovenije. To dejanje je dejansko le nadaljevanje že od nekdaj navzoče pripravljenosti pomagati ljudem v gorah, kadar je to potrebno. Po ustanovitvi te prve postaje je reševalna dejavnost v Sloveniji, ki se je razvijala različno hitro in so jo določale potrebe, sledila razvoju gorskega reševanja v alpskih deželah in od tridesetih let prejšnjega stoletja naprej po zaslugi dr. Bogdana Breclja uporabljala tudi tedanjo, v Avstriji in Nemčiji uveljavljeno reševalno opremo.

Med zasedanjem UIAA na bližnjem Bledu leta 1952 je Wastl Mariner predstavil novo reševalno opremo in načine dela. Dr. Miha Potočnik je maja 1955 sodeloval na pripravljalnem sestanku, 29. in 30. oktobra 1955 pa so predstavniki gorskih reševalcev Avstrije, Francije, Italije z Južno Tirolsko, Nemčije, Švice ter Jugoslavije, ki sta jo zastopala on in dr. Andrej Robič, po sklepu UIAA v Bolzanu ustanovili mednarodno komisijo za reševanje v gorah IKAR.

Že kar zadnjih 25 let ima slovenska amaterska GRS 17 postaj, ki vključujejo danes skupno okoli 700 dobro usposobljenih gorskih reševalcev. Mnogi od njih smo se dopolnilno izobrazili kot inštruktorji, reševalci letalci, reševalci zdravniki ter vodniki lavinskih psov. S predstavljeno organizacijsko ter kadrovsko strukturo GRS pokriva ves alpski in predalpski gorski teren Slovenije. Člani pomagajo tudi osebam, ki goje adrenalinske športe v težko dostopnih terenih, pa tudi povsod tam in takrat, kjer lahko s svojim znanjem, opremo in kondicijo pomagajo pri reševanju ljudi in premoženja.

Reševalno delo analiziramo že skoraj 40 let. Iz tega izhaja mnogo neprecenljivih napotkov

za ljudi, ki se ukvarjajo s številnimi športnimi dejavnostmi v gorah in z adrenalinskimi športi.

V večletnem povprečju izvedemo 300 reševalnih akcij na leto, pri polovici teh sodelujejo tudi gorski reševalci zdravniki in v tretjini helikopterji. Pomagamo okoli 320 osebam, žal je bila za približno 30 oseb nesreča tragična. Opisano reševalno delo terja od 8000 do 8500 ur dela na leto. Pri reševalnem delu nam s helikopterji in posadko dajeta dragoceno pomoč policija in vojska.

Za vse vrste lastnega izobraževanja, preventivno delo, sodelovanje pri izobraževanju obiskovalcev gora, za operativno, kondicijsko ter organizacijsko pripravljenost člani poleg časa za reševalno delo žrtvujejo še okoli 140.000 ur svojega časa na leto.

Od ustanovitve pa vse do leta 1991 smo gorske reševalce Jugoslavije v delu komisije IKAR zastopali delegati slovenske GRS. GRS je pripomogla tudi k nastanku večine jugoslovanskih republiških GRS, jim posredovala svoje izkušnje ter znanje, dosežke in izsledke komisije IKAR ter tudi sicer šolala njihove kadre.

Menjava znanja in izkušenj

Odtlej nobena skupščina komisije IKAR niti strokovni zbor nista potekala brez udeležbe slovenskih gorskih reševalcev. Organizirali smo skupščine IKAR na Vršiču (1962), Bledu (1971), v Bovcu (1981), obisk GRS BiH na Jahorini (1966), sejo komisije za reševanje iz plazov na Voglu (1965) in konferenco o nesrečah v plazovih (LUK) na Bledu (1971), po osamosvojitvi Slovenije pa skupščino IKAR v Kranjski Gori (1993) in sejo komisije za urgentno medicino v Kranjski Gori (2004). Člani strokovnih organov GRS tudi v času med zasedanji konstruktivno sodelujejo v vseh komisijah IKAR, predstavnik GRS pa je že drugi mandat izvoljen v predsedstvo IKAR. Primerno je, da se vprašamo: »Kakšna je korist tega sodelovanja, kaj smo dobili, kaj dali?«

Demonstracija stenskega reševanja na Zelenici

Arhiv GRS Jesenice

Slovenija je majhna dežela. V primerjavi z drugimi je pri nas tudi malo nesreč. Potemtakem je še kako koristno članstvo v mednarodni organizaciji, ki ima obsežnejše zaledje in izkušnje. Obravnava strokovne problematike temelji na neprimerno večjem številu podatkov, ki imajo večjo statistično težo, predvsem, ker v značilnostih dogajanja ni razlik razen tistih, ki izvirajo iz planincev ter značaja gorstev in klime. Možne so primerjave vzrokov nesreč in izbira varnostnih ukrepov, glede na vrste nesreč uporabljena reševalna tehnika, neposredna

izmenjava izkušenj, mnenj in razprava bodisi na sejah strokovnjakov bodisi posamično s specialisti po izbiri in potrebi. Pri tem delu ni izrecnih vnaprejšnjih profesorjev in učencev: vsak da vse, kar ve in premore, in enako tudi sprejema. Od razmer in razvoja dogodkov pa je odvisno, kdaj kdo kaj da ali dobi.

V organiziranosti komisije IKAR so se hitro pokazale prednosti specializacije dela po komisijah, zato ji je v sedemdesetih letih z uvedbo podkomisij sledila tudi GRS. Ves čas obstoja IKAR sta tipična in hvalevredna podjetnost in hiter prehod od besed k dejanjem, ki so jo dolžne spodbujati vse članice in jima morajo – hočeš nočeš – tudi slediti. Naj na tem mestu omenimo predlog GRS za vzajemno brezplačno reševanje (Pontresina 1967), ki so mu sledili dvostranski dogovori nekaterih sosednjih držav. Podobna akcija je bil akt o preletu meje pri reševanju s helikopterjem (1969), ki mu je bila med drugim zgled reševalna akcija avstrijskega helikopterja v Martuljski skupini Julijskih Alp v Sloveniji (1965). Na specializiranih tečajih, simpozijih in seminarjih strokovnjakov že od vsega začetka poteka dosledna menjava znanja in izkušenj na ravni članic IKAR, držav in na številnih lokalnih ravneh. Tudi GRS se lahko pohvali z že več kot 30-letnim odličnim enakopravnim sodelovanjem z reševalci italijanske Furlanije – Julijske krajine, avstrijske Koroške ter Štajerske in občasno Bavarske.

GRSS s pomočjo IKAR do kvalitetnejšega dela

Skupščine in delovni sestanki strokovnih komisij ter posebne prireditve komisije IKAR so priložnost za vse, posebej za državo organizatorico in njene neposredne izvajalce, ki jim je v tem primeru omogočeno sodelovanje v večjem številu ter lahko pokažejo svojo pripravljenost, način dela in težnje. Pri demonstraciji reševanja in delno na srečanjih strokovnih teles je možno direktno sodelovanje posebej zainteresiranih članov dežele gostiteljice.

Obravnava klasičnega reševanja je v komisiji IKAR in njenih članicah stalnica, praviloma brez velikih pretresov, a nikoli brez napredka in novosti. V IKAR so ga uvedli Wiggerl Gramminger in Wastl Mariner s strokovnjaki iz drugih dežel, ki so v prizadevanjih za visokokakovostno opremo dokaj uspešno k sodelovanju pritegnili tudi industrijske in obrtne proizvajalce reševalne opreme.

Brez komisije IKAR slovenska GRS ne bi že ob koncu leta 1967 uvedla letalskega reševanja in tudi prve reševalne akcije ob podpori helikopterja pod Mojstrovko najbrž ne bi bilo že 24. marca 1968. Tudi ves kasnejši razvoj letalskega reševanja v GRS je vezan na IKAR; na mednarodnih strokovnih zasedanjih se leto za letom v različnih deželah zbere veliko strokovnjakov letalcev.

Medicina je bila v gorskoreševalnem delu vselej pisana z veliko začetnico. Prvi predsednik IKAR dr. Rudi Campell je kot iznajdljiv ljudski zdravnik s sodelavci iz vseh dežel skrbel za dobro prvo in medicinsko pomoč. Prim. dr. Gerhard Flora v sodelovanju z IKAR že od leta 1971 organizira mednarodne kongrese zdravnikov gorskih reševalnih služb, na katerih dokaj pogosto z referati sodelujejo tudi zdravniki naše

GRS. Redna menjava izkušenj, novosti in izdaja zbornikov so zagotovljene.

IKAR ima s Fundacijo Vanni Eigenmann nesporne zasluge za prosvetljevanje in praktične raziskave na področju varstva pred snežnimi plazovi. Marsikje, tudi v Sloveniji, je ta komisija posredno pripomogla k nastanku služb za sneg in plazove in k uvedbi lavinskih biltenov. Njuni zaslugi sta evropska lestvica nevarnosti plazov, razvoj in uvedba lavinske žolne ter drugih pripomočkov za iskanje zasutih. S sodelovanjem IKAR je nastajala poljudna in zahtevna strokovna literatura, med drugim večjezični slovar o snegu in plazovih – prvi te vrste na svetu je bil izdan leta 1995 v Ljubljani kot rezultat velikega dela in prizadevanj Pavla Šegule.

Tudi prvi koraki pri uvedbi brezžičnih zvez, standardizaciji reševalne opreme in še čem so se reševali prek komisije IKAR ali z njeno podporo. Če bi hoteli podrobneje obdelati delo in plodove sodelovanja, ne bi šlo brez zajetne študije.

Slovenski planinci in gorski reševalci želimo, da bi nas komisija IKAR še naprej domiselno in uspešno združevala in pripomogla k večji varnosti v gorah!

Iskanje zasutega v plazu

 Arhiv GRS Tržič

IKAR/CISA – mednarodna komisija za reševanje v gorah

✍ Danilo Škerbinek

Letos, ko v Sloveniji ponovno zaseda IKAR (Internationale Kommission für Alpines Rettungswesen) oz. CISA (Commission Internationale de Sauvetage Alpin), je verjetno prav, da povemo nekaj več o tej organizaciji.

IKAR združuje organizacije, ki izvajajo reševalno delo v gorah, planinske organizacije, ustanove in inštitute, katerih delo je sorodno ali povezano z reševalnim delom, in ljudi, ki so aktivni gorski reševalci. Komisija danes vključuje 49 organizacij iz 26 držav sveta od Kanade do Nove Zelandije in 55.000 reševalcev, ki so po podatkih leta 2004 opravili 88.724 reševanj. Kakšno vodilo ima ta organizacija, kakšne so njene naloge in kako je organizirana?

Zaradi velikosti organizacije in zahtevnosti njenega dela se vsakih nekaj let na letnih zasedanjih preverjajo ustreznost vsebine in njene usmeritve. Leta 2004 je skupščina komisije ustanovila posebno delovno skupino, katere naloga je bila pripraviti, izvesti in ovrednotiti anketo ter poročati predsedstvu in skupščini o njenih rezultatih. Nastalo je gradivo Futura 2010, v katerem so sodelovale vse članice, vsebina dela in ciljev komisije IKAR pa je bila takrat zadnjič pregledana in dopolnjena. V nadaljevanju predstavljam vsebino ključnih opredelitev iz tega gradiva.

Vodilo IKAR

Od leta 1948 je IKAR mednarodna gorsko-reševalna organizacija, ki deluje kot delovno omizje, za katerim prihaja do izmenjav znanja o gorskem reševanju v najširšem pomenu te besede. Za tem omizjem se sestajajo gorski reševalci skupaj z zdravniki nujne medicinske pomoči, reševalci letalci in proizvajalci opreme, potrebne pri gorskem reševanju. Prioritete njihovega dela so preventiva, izmenjava

izkušenj, reševalna doktrina in razvoj kvalitete dela, namenjene pomoči potrebnim osebam v gorah ali na drugem težko dostopnem terenu. Cilj komisije IKAR je, da so vanjo vključene nacionalne in regionalno priznane gorskoreševalne organizacije.

Strokovnjaki z vsega sveta v gorskem reševanju dajejo ob letnih zasedanjih na voljo svoje znanje in izkušnje; to preprečuje, da bi se ponovile težave in napake pri reševalnem delu. Vsem članicam dostopen tehnični forum omogoča, da se nova koristna spoznanja takoj uvedejo v praktično delo, pri tem pa je pri njihovem delu seveda prvi pogoj varnost gorskih reševalcev. Reševanje za vsako ceno ne sme biti temeljno načelo.

IKAR je pri svojem delu neodvisen in nevtralen. Dejansko je vsestranska zveza organizacij, ki delujejo v javnem interesu ali v interesu državnih gorskoreševalnih organizacij. Povezuje jih skupna naloga reševanja v gorah. Spoštovanje med člani je samo po sebi razumljivo, jezikovna raznovrstnost je zaščiten. Vodilo, statut in pravilniki so članicam in njihovim reševalcem kašipot za častno in profesionalno dobro opravljeno delo.

Naloge IKAR

Tehnični forum: Za uspešno delo članic komisije IKAR na njihovem področju dela so potrebna nova spoznanja, možnosti izobraževanja ter infrastruktura in seveda tematika, povezana z različnimi izzivi reševalne dejavnosti (npr. razne vrste tehnike v različnih razmerah ter razmerah dela in prva pomoč). IKAR upošteva tudi aktualna spoznanja s področja raziskav in znanosti ter znanje proizvajalcev reševalne opreme, ki so v določenem številu tudi dobrodošli na njenih prireditvah.

Varnostni forum: Varnost pri dejavnostih članstva komisije IKAR je njena najvišja prioriteta. To dosega s pospeševanjem določenih aktivnosti, namenjenih varnosti, in jih nudi tudi organizacijam, ki gojijo planinsko dejavnost, ne da bi morale biti včlanjene v komisijo.

Informacijski forum: IKAR nudi svojim članom tudi delovno omizje s področja informatike in podporo s strokovnimi priporočili, mnenji in usmeritvami; pri tem uporablja sodobna komunikacijska sredstva.

Globalno in tekoče dopolnjevano spletno omrežje je pogoj za delo komisije.

Zastopanje interesov: IKAR se je svojim članom kljub nevtralnosti zavezal omogočiti dostop do političnih združenj in zastopati skupne interese pri EU in drugje v zadevah skupnega pomena. Pospešuje tudi izmenjavo izkušenj med članstvom in omogoča prost dostop gorsko-reševalnih organizacij.

Zdravniška nujna pomoč v gorah: Za dejavnost zdravniške nujne pomoči v gorah je za komisijo IKAR nadvse pomembno, da tesno sodeluje s sorodnimi mednarodnimi zdravniškimi združenji; pri tem tudi sam za potrebe gorsko-reševalnih organizacij razvija specialno gorsko medicino.

Preventiva: IKAR na področju preventive vidi največ možnosti predvsem v neposrednem ali posrednem (prek pripadajočih reševalnih organizacij) tesnem sodelovanju s planinskimi zvezami. V okviru možnosti si bo tudi politično, na mednarodnem nivoju, prizadeval podpirati preventivo.

Organizacija IKAR

Raznovrstnost zveze: IKAR se zaveda, da ima velika večina članic status organizacije splošnega pomena, ne glede na to pa upošteva tudi potrebe manjšega dela svojih profesional-

Ugodne vremenske razmere omogočajo hitro pomoč gorskih reševalcev

Arhiv GRS Kranjska Gora

nih članov. Vse povezuje skupna naloga na področju gorskega reševanja. Uradni jeziki komisije so nemščina, angleščina in francoščina. Različni jeziki, ki jih uporabljajo članice, terjajo ustrezno obzirnost.

Komisijo vodi predsednik, ki mu pri delu pomaga podpredsednik in pet članov predsedstva, od katerih ima vsak določene naloge. Specializirano strokovno delo poteka v strokovnih komisijah za tehniko reševanja, za nujno medicinsko pomoč, za reševanje iz plazov in letalsko reše-

vanje, ki jih vodijo njihovi predsedniki. Predsedniku komisije IKAR pri delu pomagata še blagajnik in oseba, ki skrbi za spletno stran in informatiko.

Gospodarska načela: Gospodarska načela komisije omogočajo, da ta svojo dejavnost izvaja na najboljši možen način. To lahko uresniči z vsebino, ki jo določajo vodila, statut in pravilniki. Financira se iz članskih prispevkov. Hvaležni so za darila in druge oblike pozornosti. Poročila o finančnem poslovanju se ravna po predpisanih standardih.

Moč skupnega dela: Politično nevtralni IKAR partnersko sodeluje z vsemi združenji, ki pomagajo pri realizaciji njegovih ciljev. Posebne podpore sta deležna internetno povezovanje vseh gorsko-reševalnih organizacij in usklajevanje pri mednarodnem sodelovanju.

Člani: IKAR je vsem dostopno združenje, ki skrbi za uspešen razvoj reševalnega dela v gorah. V njem imajo prostor organizacije različnih velikosti in akcijske moči. Nova spoznanja, izobraževalne teme in infrastruktura so vsem na voljo ter jih lahko uporabljajo. Ponudba je novim članom gotovo dobrodošla. Z njihovim prihodom bodo dosedanji člani na novo motivirani in še bolj povezani. ○

Slika na naslednji strani: Jesen v Julijskih Alpah

Dan Briški

Prisrčno pod Triglavom

Dan slovenskih planincev 2006

✍ in 📷 Slavica Tovšak

Čeprav je bilo sporočilo o izbrani lokaciji letošnjega dneva planincev objavljeno zelo pozno, se je 9. septembra v čudovitem sončnem dnevu pri Aljaževem domu v Vratih zbralo okoli 300 planincev. Vzdušje je bilo planinsko in prisrčno. To gre med drugim pripisati tudi odličnemu kulturnemu programu, ki so ga pripravili planinci iz PD Dovje-Mojstrana. Mojstrančani so organizacijo prevzeli v zadnjem trenutku, vendar so jo tako kot leta 2003 izpeljali brezhibno. Tako je bil na pravem mestu sklenjen krog praznovanj letošnjih visokih jubilejev: 110 let koč na Kredarici, 110. obletnica podelitve častnega članstva SPD Jakobu Aljažu, 110 let Tomiškovke poti in 110-letnica Aljaževe koč v Vratih. Pod Triglavom je ubrano zvenela pesem

Obrtniškega mešanega zbora Notranjske, ki sta jo dopolnila baritonist Marko Kobal ter nepogrešljivi citrar Tomaž Plahutnik. Planinci, ki so prišli iz različnih krajev Slovenije, so navdušeno zaploskali Dramski skupini KUD Janka Rabiča Dovje-Mojstrana, ki je na slikovit način ponazorila, s kakšnimi željami prihajajo planinci na Kredarico in kaj jim pomeni osvojitev Triglava. Sodelovala je tudi Pihalna godba Jesenice-Kranjska Gora. Pozdravni nagovori so bili kratki in sporočilni. Udeleženci srečanja so bili dobro razpoloženi in mnogi so si po dolgem času v Vratih ponovno stisnili roke. V razmišljanjih o pomenu dneva planincev in planinskem druženju ter vtisih tega dne so nekateri med njimi povedali:

Množica planincev v Vratih

**Franci Ekar,
predsednik PZS**

Danes se je v Vratih pokazala ena izmed oblik prostovoljstva, ki ga slovensko planinstvo izvaja v okviru Planinske zveze Slovenije in planinskih društev. Organizirati dan planincev brez prostovoljnega dela skoraj ni več mogoče. In to je vrednota, ki jo moramo ob vsej profesionalizaciji športa, ki smo ji dandanes priča, negovati še naprej. Planinci smo in moramo biti daleč stran od zaslužkarstva in športne industrije, saj le tako lahko ostanemo zvesti slovenskim goram. Razmišljanja o terminu dneva planincev bomo dali v razpravo na upravni odbor PZS in meddruštvene odbore; planinci naj izrazijo svoja razmišljanja in sprejmejo odločitev, ki bo sprejemljiva za vse. Nekateri predlagajo, da bi datum pomaknili na začetek planinske sezone, drugi želijo ostati zvesti drugi soboti v septembru. Morda bi lahko spremenili in posodobili tudi koncept dneva slovenskih planincev. To so ideje, ki jih moramo doreči in se o njih odločiti. Osebnostno menim, da naj bo dan planincev dan srečanj, strokovnih razgovorov, oblikovanja vizij za prihodnost in planinsko globalizacijo.

**Miro Eržen, predsednik
PD Dovje-Mojstrana**

Danes smo sicer pričakovali 500 do 600 planincev, vendar smo kljub temu zadovoljni. Priprave za dan planincev so kar naporne in dolgotrajne. Seveda vseh organizacijskih zadev ne bi mogli izpeljati sami, brez podpore društev in prebivalcev Mojstrane. Tako smo morali mobilizirati turistično društvo, gasilsko društvo, kulturno društvo, številne posameznike in društvene delavce. Z vsemi dogovori in sponzorskimi sredstvi bomo finančno verjetno pristali na pozitivni ničli. A vendar smo zadovoljni, saj sta pripravljenost in prostovoljno delo odlično opravila izpit. Prav je, da se enkrat na leto srečamo. Če planinci ne bomo čutili pripadnosti planinski organizaciji in za to tudi česa storili, bo pravega planinstva konec. Ko razmišljam o viziji bodočih srečanj planincev, se mi je

utrnila misel o organizaciji večdnevni planinskih prireditev, ki bi imele širši okvir. V okviru okroglih miz, predavanj, odpiranju odprtih problemov bi lahko razpravljali o marsičem. Zaključno srečanje pa bi kronali s skupnim druženjem, pohodno in kulturnim programom npr. drugo soboto v septembru. Ob tej priložnosti bi se rad zahvalil vsem, ki so nam pri organizaciji in izvedbi letošnjega dneva planincev priskočili na pomoč. Brez njihove dobre volje in pripravljenosti bi le težko zmogli. Številne čestitke in zahvale, ki jih danes prejeman, so dokaz, da naš trud ni bil zaman.

**Martin Albrecht,
PD Mozirje**

Ker smo mi planinci sami sprejeli odločitev o ponovnem praznovanju dneva planincev, bi nas moralo na današnji prelepi dan priti več. Iz vseh okolij in planinskih sredin. Tako pa mnoga društva na ta dan organizirajo izlete drugam, kot da se jih to ne tiče. V koledarju akcij bi morala biti zapisana lokacija in dogovorjeni datum. To pomeni, da bi morala biti odločitev o naslednjem dnevu planincev sprejeta že letos. Danes sem pričakoval večjo udeležbo. Zaradi spoštovanja do organizatorjev in zaradi spoštovanja do obletnic, ki so vezane na svet pod Triglavom in na dogajanja na njem pred 110 leti. Ko bomo 5. oktobra letos tudi mi praznovali 110-letnico otvoritve Mozirske koč, bi bili veseli, če bi nas obiskali iz vseh planinskih okolij. Spominjam se daljnega leta 1986, ko smo bili planinci v Mozirju organizatorji dneva planincev. Bilo nas je skoraj 7000. Pri organizaciji dneva planincev je vsekakor pomembno prostovoljno delo, sodelovati morajo tudi drugi.

**Jože Dobnik,
častni predsednik PZS**

Planinska društva bi morala spoštovati ta dan, saj smo se zanj odločili skupaj, na organih PZS. Res pa je, da so v letošnjem letu nastali zapleti in dolgo nismo vedeli, kje bo slovesnost potekala.

Predlagam, da se čim prej določita datum in kraj za prihodnje leto. Najbolje bi bilo, da bi to planinci izvedeli že danes, v Vratih. Tako pa sem letos, 15. avgusta, ko sem se mudil na Gorjancih, prvič slišal za nalogo, ki jo je prevzelo PD Dovej-Mojstrana. Dan planincev bi moral biti osrednji praznik, na katerem bi pokazali, kaj delamo, kakšne so naše usmeritve, kakšni so naši problemi in načrti. To je lahko ena izmed priložnosti, da se predstavimo tudi širši, neplaninski javnosti in tistim, ki bi nam utegnili stati ob strani. Današnji dan planincev je organizacijsko odlično pripravljen, čestitam organizatorjem in se jim zahvaljujem za njihovo skrb ter lep program.

Danica Vešnar,
planinska vodnica
PD Železničar Maribor

V Vrata sem pripeljala 30 planincev iz Maribora. V prvi vrsti moram izreči pohvalo organizatorjem za čudovit kulturni program in celotno organizacijo. V imenu svojih

planincev lahko povem, da podpiramo idejo o nadaljevanju dneva planincev, saj so to med drugim tudi prijetna srečanja in priložnost za obujanje spominov. Datum je ustrezen, navadili smo se na drugi konec tedna v septembru. Če bo prišlo do spremembe, se bomo prilagodili. Ne zdi pa se nam primerno, da mnoga društva ta dan popolnoma zanemarjajo in razpisujejo izlete vsepovsod drugam, samo v Vrata ne. Veselimo se naslednjega dneva planincev, kjer koli že bo.

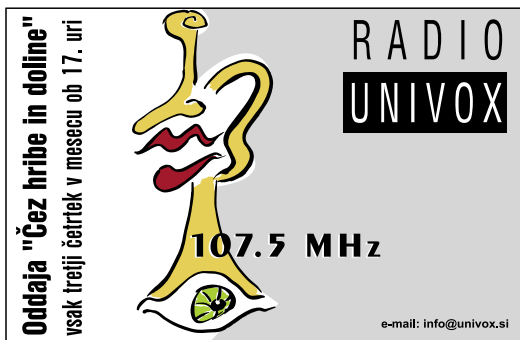
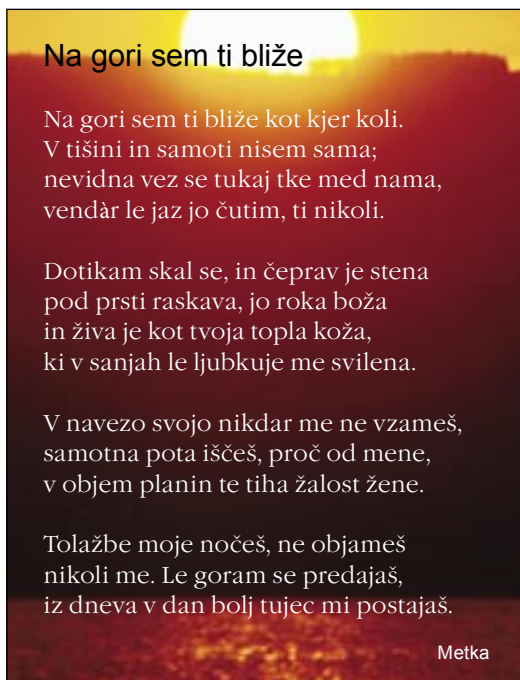
Jože Ružič, predsednik
PD Matica Murska Sobota

Bil sem eden izmed pobudnikov, ki so predlagali ponovno oživitev dneva slovenskih planincev. Zdi se mi pomembno, da se slovenski planinci družijo enkrat na leto. Letošnja, čeprav skromnejša udeležba, kot smo pričakovali, to vendarle jasno dokazuje. Vem, da je zaradi lepega vremena mnogo planincev v gorah, vendar bi mnogi lahko kljub temu prišli v Vrata. Druga sobota v septembru je kar dober datum in smo se nanj navadili. Z mojimi planinci iz Prekmurja smo na dnevih planincev vsakoletni gostje

in nikoli nam ni žal. Osebna srečanja s prijatelji na ta dan so zame posebna vrednota. Pojavi se kakšna ideja o planinskih turah, čeprav ugotavljamo (je hudomušno dejal Jože), da so »hribi vsako leto višji«. Program je bil zelo primeren in sodi v to lepo ledeniško dolino pod Triglavom. Kar rojevajo se spomini na čas Jakoba Aljaža in njegovega delovanja, ko se je boril za slovensko stvar. Tega ne smemo pozabiti. V Mojstrani imam veliko prijateljev, zato sem danes še posebej vesel, da smo tu. Sicer pa nas je prišlo kar 52 iz Murske Sobotne, Ljutomerja in Gornje Radgone. ◉

Slika na naslednji strani:

Robert Klančar

Naj le počakajo vrhovi

Zadnji projekt inženirja Vlasta Kopača

✍ Gregor Lobe, risbe Vlasto Kopač

Letošnja planinska sezona se izteka, gore bodo kmalu opustele, čeprav so ravno jeseni najlepše. Končala se je tudi pašna sezona na Veliki planini; čas neusmiljeno teče, saj je minilo že pol leta, odkar je 27. 4. 2006 zapustil planinsko družino častni predsednik PZS, predvsem pa veliki človek in esteta, ing. Vlasto Kopač. Junija je pod budnim očesom urednika dr. Franceta Malešiča izšla Kopačeva knjiga Iveri z Grintovcev; doživela je nesluten uspeh med bralci in ganila marsikaterega ljubitelja planin. Avtor nam je z njo ohranil marsikatero podrobnost iz življenja ljudi v Grintovcih v nekdanjih časih, sebi pa postavil veličasten spomenik, saj je vse njegovo delo v zvezi z Grintovci resnično ena sama umetnina.

Gospoda Vlasta Kopača sem zadnje jesen njegovega življenja tudi osebno spoznal in se z njim večkrat srečal, zato naj v njegov spomin zapišem, kako je nastajalo njegovo žal nedokončano delo Jernikov stan za Koglom, v katerem je želel obširno predstaviti to preprosto visokogorsko zavetišče, zgrajeno iz suhega zidu.

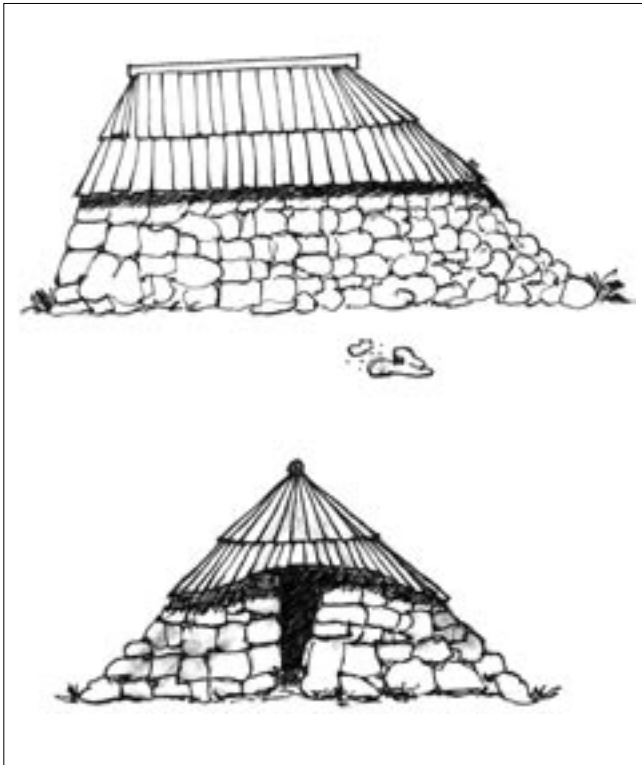
Obisk pri starem mojstru

Na prijateljski klepet z Vlastom Kopačem me je oktobra 2005 povabil dr. France Malešič. Srečali smo se na njegovem domu v Ljubljani. Čeprav sta imela obilo dela s pripravo Kopačeve knjige Iveri z Grintovcev, sta si vzela čas za odmor. Takrat smo pokramljali ob čaju in pecivu, ki ga je pripravila gospa Mojca. Kopač je z zanimanjem opazoval fotografije, ki sem jih naključno izbral za naše srečanje ... solnico v Trati, podor s Slemena, Hegelmanovo lašto, Bivak v Kočni, ostanke Jernikovega stanu za Koglom, pa tudi nekaj železnih ostankov s poti po Grintovcih. Vse ga je zelo zanimalo. Počasi je začel pripovedovati zgodbo o lednikih, ki da jih je bilo pred drugo svetovno vojno po

Gregor Lobe

stezah v Kamniški Bistrici vse polno. Ob tem je iskrivo dodal: »Od Doma v Kamniški Bistrici pa do kraja, na katerem zdaj stoji spomenik žrtvam fašizma in nacizma, torej na razdalji približno 100 m, sem pred vojno med peskom na stezi našel kar tri lednike.«

Posebno so ga pritegnili fotografija ostan-
kov Mlinarjevega ovčarskega stanu za Koglom
in ostanki lončene posode, nožev in stekla, ki
sem jih tam našel že leta 1999 in mu jih prinesel
pokazat v posebni ovojnici, da se ne bi kaj izgu-
bilo, pa se je mojster ob teh najdbah spet razgo-
voril: »Da, Jernikov stan oziroma Mlinarjev stan
za Koglom, to je bil samo ovčarski stan, govedo
tja za Kogel nikoli ni moglo zaradi težavnega
pristopa. Tam so vedno pasli samo ovce.«

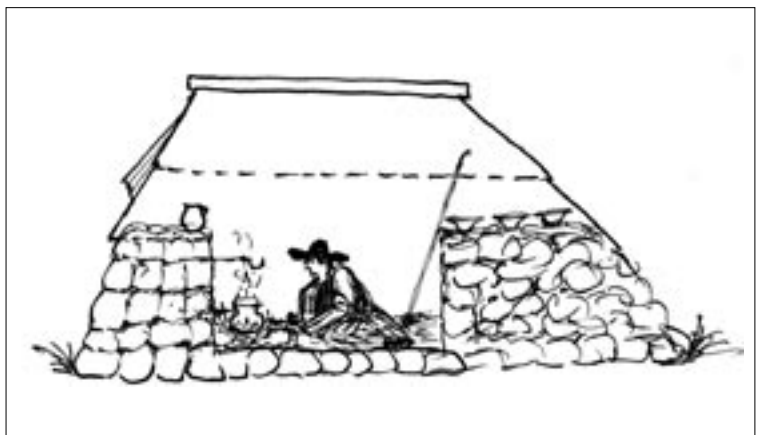
Z dr. Malešičem sta
zavzeto nadaljevala ured-
niško delo za Iveri z Grin-
tovcev, znova sta razpre-
dala o poglavjih Pomenki
na poseki, Velikoplaninska
pastirska bajta, Iz Kokre čez
Kočno v Konec, o krajevnih
imenih v Grintovcih; pazlji-
vo sta izbirala fotografije,
jaz pa sem ju pozorno po-
slušal. Med kratkim pred-
hom sem gospodu Kopaču
omenil vitre na coklah in
jih povezal z Vitrancem -

imenom gore nad Kranjsko goro. Po
kratkem preudarku se je ing. Kopač
strinjal, da je med imenoma gotovo
logična povezava. Prijetno jesensko
popoldne je minilo, kot bi trenil.

Jernikov stan za Koglom

Na željo gospoda Kopača sem se
potem lansko jesen do prvega snega
večkrat odpravil v Grintovce, na ze-
lenico Za Koglom. Po njegovih stro-
kovnih napotkih sem znova opravil
vse meritve suhega zidu in pobral
ostanke iz davno ugaslega ognjišča
Jernikovega stanu; tam se je naza-
dnje paslo davnega leta 1850, ker
po tem letu Kamniška meščanska
korporacija Murijevim, po domače
Mlinarjevim z Jezerskega, ni več
hotela dati v najem pašnikov pod
Skuto, Za Koglom in v Žmavcarjih
zaradi potreb visokogorskega lova
na gamse. Gospod Kopač je ostanke
stare stavbe sproti preučeval, kolikor
mu je dopuščal čas, in se po primer-

javi naklonov suhega zidu in ovalne oblike
same stavbe ter ostrejša dokopal do pomemb-
nih ugotovitev, ki jih je želel do podrobnosti
obdelati in objaviti v posebni strokovni raz-
pravi. Po nekaj tednih je navdušeno povedal:
»Vse mere in nakloni se ujemajo, treba pa bo
iti še enkrat gor in znova izmeriti le še debeli-
no vhodnega zidu. Zdajšnja meritev najbrž ni
prava, vhod v stavbo je spodaj ožji kot zgoraj,
zato da ovce niso mogle skozenj.«

Dan predtem me je Kopač pospremil z besedami: »Jernikov stan je bil sila preprosta stavba, zložena iz kamenja, z lesenim ostrešjem z metriskimi skodlami na dve pleni (vrsti). Ležala je nad gozdno mejo, zato so morali ves les prinesiti iz doline. Ostrešje je prekrivalo le prostor za pastirja. Moral se bom vživeti vanj in misliti po njegovo, ko se bom lotil rekonstrukcije ostrešja. Posebno zanimivi sta obe niši v notranjosti stavbe, tako tista ob ognjišču kot tista na nasprotni strani. Tam je stala vedrnica z vodo, da se ni grela; to kaže, da je bil Jernik desničar. Dimnika gotovo ni bilo, dim je uhajal na prosto skozi vhod in skozi streho iz skodel kot pri Preskarjevi ognjišnici na Veliki planini. Tla so bila iz zbite zemlje - zemljena. Debele stene iz suhega zidu, ki je bil zložen iz 12 do 14 m³ skal, so čez dan akumulirale sončno toploto, ki je ponoči na nadmorski višini 1950 m grela pastirja. Prostor za pastirja je bil resnično zgrajen na najpreprostejši način.«

Potem ko sem se odžejal v bližnjem studencu pod Skuto, sem se začel mimo klopce z napisom »Poglej in se nasmej« vračati v Konec. Tokrat sem sestopil po Hegelmanovi lašti. Tam so me pozdravile še zadnje planike. Mojo pozornost sta pritegnila tudi dva planinca, ki sta se namenila na Sleme v smeri proti velikemu skalnemu podoru, saj tam ni več poti. Morda sploh nista vedela, da je nova pot na Sleme speljana visoko pod stenami Skute in Štruce. K sreči se je njuna avantura srečno končala. Po okoliških vrhovih Kogla, Grintovca in Skute, obsijanah s poznojesenskim soncem, so veselo čebljale planinske družbe, mene pa sta med sestopanjem v dolino navdajala mir in slovesno zadovoljstvo, saj sem vedel, da bo veliki mojster in esteta Vlasto Kopač zagotovo spet odkril novo podrobnost v zvezi z življenjem v Grintovcih v davnini in nam jo otel pozabi. Zato: » Naj le počakajo vrhovi ...«

 Dan Briški

Kako so se gore kot motiv pojavile v evropskem slikarstvu

✍ Marjeta Keršič - Svetel

Gore so se kot motiv evropskega slikarstva pojavile pozno. Pred renesanso je bilo vsakršno slikarsko upodabljanje pokrajine zelo zelo redko – še zlasti to velja za upodabljanje gora. Za najstarejšo evropsko slikarsko upodobitev znane gore štejemo rimsko fresko v Pompejih, na kateri je upodobljen bog Bakhus, v ozadju pa vulkan Vezuv. Tovrstni motivi pa so bili izjemni vse do renesanse.

Eden največjih nizozemskih slikarjev Jan Van Eyck je leta 1435 naslikal Devico kanclerja Rolina, ki dandanes visi v pariškem Louvru. V ozadju se razteza razgibana, gorata pokrajina – slika velja za prvo renesančno upodobitev gora, ki pa so zgolj odmaknjena kulisa poglobitvenega dogajanja.

Za enega prvih evropskih slikarjev, ki so se lotevali slikanja pokrajine, štejemo Konrada Witz, po rodu Nemca, ki je živel in delal v Baslu. Leta 1444 je naslikal Čudež pri ribolovu za katedralo v Ženevi. Seveda gre za svetopisemski motiv, ki pa ga je postavil v realistično gorsko pokrajino. Po mnenju strokovnjakov je to pravzaprav prva znana upodobitev predgorja Mont Blanca.

Raziskovalec gora Leonardo da Vinci (1452–1519)

Leonardo gora ni samo opazoval od daleč, ampak

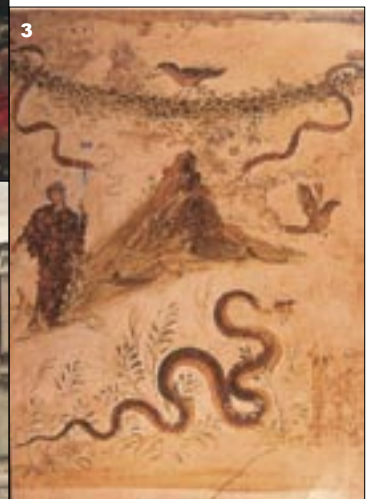
se je nanje tudi vzpenjal. Med njegovimi zapiski je opis vzpona na goro, ki jo imenuje Monbroso – večina raziskovalcev njegovega življenja meni, da je šlo za Monte Roso – in je bila tako visoka, da je Leonardo opazil, da je nebo videti bolj temno modro kot iz doline, oddaljene verige gora pa so bile kakor v modri meglici. Na podlagi teh opazovanj je napisal svojo znamenito teorijo o slikarski perspektivi pri slikanju pokrajine. Kodeks Leicester, zbirka njegovih rokopisov in skic, ki jo ima v lasti Bill Gates, pa tudi Kodeks Windsor, ki je v lasti britanske kraljeve družine, vsebujeta risbe gorskih vrhov, potokov, skalovlja, fosilov,

1.) Jan Van Eyck: Devica kanclerja Rolina. 1435. Olje na lesu. Louvre.

2.) Konrad Witz: Čudež pri ribolovu. 1444. Olje na lesu. Muzej umetnosti in zgodovine, Ženeva.

3.) Freska iz hiše v Pompejih – Bakhus in v ozadju Vezuv. Zbirka Narodnega arheološkega muzeja v Neaplju.

pa tudi neurij nad Dolomiti. Leonardo da Vinci je bil prvi, ki je bil prepričan, da so fosili nekoč davno nastali na dnu morja, iz katerega so se šele kasneje dvignile gore. Preučeval je erozijo in prvi pojasnil nastanek rečnih dolin. Skiciral je panoramske poglede na Dolomite in zaradi ene takšnih njegovih panoramskih risb nekateri celo domnevajo, da je uporabljal tak ali drugačen letalni stroj – gore so namreč narisane tako, kot jih je mogoče videti z višine, ki po mnenju nekaterih krepko presega višino kupole katedrale v Milanu ... Gore se pojavljajo na več Leonardovih slikah – med drugim tudi v ozadju Mona Lise.

4.) Leonardo da Vinci: *Neurje nad Alpami. Kodeks Windsor (zbirka britanske kraljeve družine).*

5.) Pieter Bruegel Starejši: *Alpska pokrajina. Okoli 1556, Louvre.*

6.) Pieter Bruegel Starejši: *Spreobrnjenje sv. Pavla. 1567. Olje na lesu. Umetnostnozgodovinski muzej na Dunaju.*

Popotnik čez Alpe Albrecht Dürer (1471–1528)

Albrecht Dürer se je leta 1494 odpravil na svoje prvo potovanje v Benetke. Potoval je čez Alpe, ki so ga očarale z mogočnostjo in slikovitostjo. Spotoma je naslikal vrsto zelo realističnih in natančnih akvarelov italijanskih gorskih pokrajin, zlasti v okolici Trenta in Arca. Štejemo jih med njegove najlepše stvaritve. Nedvomni vpliv tega njegovega popotovanja se kaže tudi na njegovem avtoportretu, ki ga je naslikal leta 1598 in na katerem se skozi okno jasno vidi alpska pokrajina.

V pokrajini Trentino so uredili Dürerjevo pohodniško pot (Il sentiero di Dürer – Dürerweg), na kateri so postavili posebne oznake s slikarjevim monogramom na krajih, kjer je ustvaril svoje znamenite akvarele. Pot vodi od samostana Sv. Floriana pri Egni (Neumarkt) do Segonzana. Podrobne podatke o tej zanimivi, z zgodovino slikarstva povezani pohodniški poti lahko najdete na spletni strani <http://www.durerweg.it/index.html>.

Leta 1521 je Dürer srečal flamskega slikarja, za katerega je trdil, da je bil »najodličnejši slikar pokrajin«, in svojega slikarskega kolega iz občudovanja celo portretiral. Ta mož je bil Joachim Patenier.

Joachim Patenier (1487–1524)

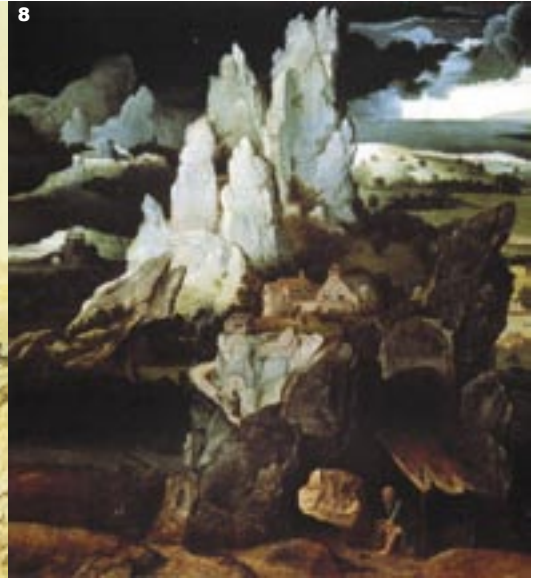
O Patenieru in njegovem življenju vemo zelo malo. Poleg tega je imel čudno navado, da svojih slik pogosto ni podpisoval, in tako danes ni povsem jasno, ali so dela, ki mu jih pripisujejo, v resnici njegova. Gore sicer nikoli niso bile osrednja tema njegovih slik – toda človeške figure je naslikal tako majhne, da so ob njih gore videti še veličastnejše in nedvomno pri gledalcu zapustijo mogočen vtis. Tako ga po pravici uvrščamo med slikarje, ki so v evropskem slikarstvu utemeljili krajino kot samostojen slikarski žanr.

Pieter Bruegel starejši (1525–1569) – Nizozemec, ki so ga gore očarale

Ne vemo natančno, kdaj je Bruegel odpotoval v Italijo, zelo verjetno pa je bilo to leta 1551

7.) Albrecht Dürer: Arco. Rjavo črnilo, akvarel in gvaš. Louvre.

8.) Joachim Patenier: Sveti Jeremija v gorati pokrajini. Okoli 1520. Olje na hrastovi deski. Narodna galerija, London.

ali 1552. Potoval je čez Francijo in nato naprej vse do Sicilije. Vsekakor je z letnico 1552 datiral sliko, na katerih je upodobljena hribovita pokrajina. Med leti 1553 in 1556 je ustvaril vrsto risb, ki nedvoumno kažejo, kako zelo ga je prevzelo doživetje visokih gora v Alpah. Če odštejemo Leonardove risbe Dolomitov, so Bruegllove upodobitve tako rekoč brez primere v takratnem evropskem slikarstvu – tako mogočne in

veličastne so njegove gore. Le redke med temi slikami so nastale na kraju samem, slikar jih je po večini ustvaril po svoji vrtnitvi v Antwerpen in se pri tem očitno naslanjal na razne skice, ki jih je naredil na poti in jih je združeval v domišljjske gorske skupine. Te mogočne, divje in razgibane gore se pojavljajo tudi na dveh izmed njegovih najbolj znanih slik: na Spreobrnjenju sv. Pavla in Begu v Egipt. ●

Še veš, kako sva v Mrzliški planini

Še veš, kako sva v Mrzliški planini v družbi mnogih janževk si nabrala in njihovo zdravilno moč spoznala, kako pomaga žulju, opeklini.

Kdo večji šop nabral bo, tekmovala sva v sončni tam pripeki in vročini, sva čričkov glas poslušala v bližini, v besedni igri se na moč smejala.

Tam na obronku v resju sva sedela in gledala pod sabo Katarino, ej, koliko spominov sva imela.

Podaj mi roko, v najino strmino že jutri greva, da naprej živela spet bova z janževkami in planino.

Vinko Hrovatič

Vertikale

Ko se podajaš v svoje vertikale, zagledan vanje, vase (tudi vanjo?), težko te čakam, s strahom mislim nanjo in stene. Kaj bi rad, da bi ti dale?

Boš zmagal steno in dokazal (komu?), da sta telo in duh še zdaj jeklena, da ljubica edina ti je stena? Pa ona? Dnevi z njo so hrana dvomu.

Tako visoko misli ne letijo in želje moje – razi nad planino prestrmi so in me preveč plašijo.

Pod steno je kotiček, kjer spočila bi rada se, ko zapustim dolino, v naročju tvojem bi se v klobčič zvila.

Metka

Jan Havliček - Trentan

Slikar Trente in Krasa

✍ Tone Wraber

V 6. številki letošnjega Planinskega vestnika so pisno gradivo o gorah na slikarskem platnu prvič pospremile barvne reprodukcije, s katerimi je uredništvo potrdilo visoko raven likovne opreme našega glasila. Čeprav je v spremni besedi (str. 21) zapisano, da namen aktualne teme v tej številki ni strokovni pogled slovenskega gorskega slikarstva, vseeno pogrešam vsaj omembo slikarja Jana Havlička - Trentana, ki je bil proti koncu 19. stoletja »hišni slikar« Primorske podružnice Nemško-Avstrijskega planinskega društva v Trstu. O njem sem v Vestniku (99: 98-104, 1999) napisal članek »Jan Trentan - Havliček - pozabljeni slikar Julijskih Alp in Krasa« (naslov »Umetnine pozabljene-

ga mojstra« je uredniški!) z nekaj, tedaj žal še črno-belimi reprodukcijami njegovih slik in precej obsežno bibliografijo. Članek sem si zamislil kot obvestilo, ki naj bi spodbudilo strokovno oceno tega res in nepravilno pozabljenega slikarja.

Teh vrstic pa ne bi napisal, če me ne bi že nekaj let obhajala slaba vest. Šele po natisu članka sem odkril, da je bil Havliček v našem glasilu že omenjen. To se je zgodilo v člankih zgodovinarja Dušana Kermavnerja »Iz zgodovine slovenskega planinskega društva« (PV 64: 153-159, 1964) in »Dva zapisa« (PV 69: 325-329, 1969). Neprijetno mi je, ker sem oba članka spregledal, še zlasti drugega, saj sem

bil leta 1969 član Vestnikovega uredniškega odbora z glavnim urednikom Tinetom Orlom in v Vestniku objavil tudi tri članke.

Naj le še ponovim Kermavnerjeve besede iz njegovega drugega članka (»Prepričan sem bil, da bodo po tej objavi sprejeli tega Havlička

v svojo evidenco naši umetnostni zgodovinarji.«) in pa svoje izpred sedmih let: »Vesel bom, če bo spodbuda botanika, ki se zaveda svoje področne nekompetentnosti, vzklila v plodno zanimanje poklicnega umetnostnega zgodovinarja.«

Samota

Kot gams pod steno pase se samota,
ta nedosežna, prava – res samota.
Neskončna se modrina pne nad nama,
tam zgoraj kot oblak lebdi samota.
In ko že misliva, da res sva sama,
se veter zgane – vztrepeta samota.
Povzpneva se po skalnati stezici,
stopinj nobenih, kaže pot samota
navzgor, v neznano, k slutnji o resnici.
Resnica je ... resnica je samota.

Mojca Luštrek

Mavrica

Znad mokrih, s soncem obsijanih streh
se pne v čarobnem loku kakor smeh,
ki solze je premagal. Z njo dosežem
planine kamniške – ne po poteh,
po mavrici se vzpnem, svoj voz naprežem,
do Brane in Planjave, do obeh
varuhinj Sedla, skoz svetlobo sežem.
Meglice se kadijo iznad leh,
ko z vrha se ozrem; ves svet obsežem
s pogledom, s čarno mavrico v očeh.

Mojca Luštrek

Čez grebene

Od Stola do Vrtače

✍ in 📍 Marjan Bradeško

Dolge sence so se že zavlekle v Završnico, ko sem tistega večera krenil na pot. Nad Tinčkovo kočo, v zavetju košatih smrek, je bilo že kar mračno, pobočja Srednjega vrha, ki se strmo pne nad dolino, pa so bila še oblita s toplo barvo avgustovskega sonca. Zagon se imenuje tisto strmo vzpenjajoče se pobočje med Orgelšem (Orličje) in Srednjim vrhom in lotil sem se ga z – zagonom. Kajti ob odhodu je bila ura že šest, namenil pa sem se spat na Stolu. Stezica je prav prijetna, hitro leze v svetlobo, smreke ostanejo spodaj in kaj kmalu sta naokoli le še ruševje in trava. Na tistem mestu potki ni prav lahko slediti, a se nekako le prebijem preko razbite grape na spodnjo pot, ki Zelenico veže s Stolum.

Svežina večera

Vse bolj trepeta večer v hladu, ki je ostal od deževja prejšnjih dni. Oblečem se in odvijugam med ruševjem in košatim zelenjem, Srednja peč je že povsem blizu in V kožnah se mi pridruži še zgornja pot z Zelenice. Svet postaja kamnit, stene na obeh straneh krnice Mel so že v senci, a vse bele od izpranega apnenca. Robovi se še slepeče bleščijo v nalivih pramenov tonečega sonca. Bledo modrino neba sem in tja razbarvajo bele koprne, prav nad vrhom se zbirajo v drobne ovčice. Sam sem. Gluha tišina, prav nikogar ni. Dolina je v zavetje že sprejela nemirne popotnike, kočna na vrhu pa pod streho tiste, ki so še ostali na poti. Le moji koraki se še niso umirili, prav odločno drobijo obširna melišča pod Orlicami. Gamsji žvižg ostro zareže v umirajoči večer, temni obrisi živali se zarišejo na skalnem grebenu. Mnogo hitrejši sem, kot sem pričakoval, in svetilka bo očitno ostala v nahrbtniku. Ozrem se nazaj. Zahodni greben Vrtače, ki me čaka jutri, je obsijan le tam, kjer se prek grebenskih škrbin še uspe prebiti zadnjim sončnim žarkom. Na

Zadnji sončni žarki se s Koroške pretipljejo čez zahodni greben Vrtače

sedlu se pred menoj razgrne podoba dneva, ki mineva, ko na zemljo lega svetopisemski »božji mir«. Brž sem na vrhu, sonce je že zašlo za kamnite orjake na zahodu in nebo se umirja v prelivu kopen in bleščeče jasnine.

Rdeča in rumena vse bolj izgubljata moč, vse več je temnih in sivih odtenkov. Dan dokončno ugaša in nastaja popolna tišina. Tudi sapic ni več, le sem in tja zrak še rahlo zatrepeta. Sedim pri križu na vrhu Stola, pol devetih je že ura, in nenadoma se spomnim zimskega dne pred četrst stoletja. V silovitem viharju so iz severne stene kot izstrelki leteli naravnost

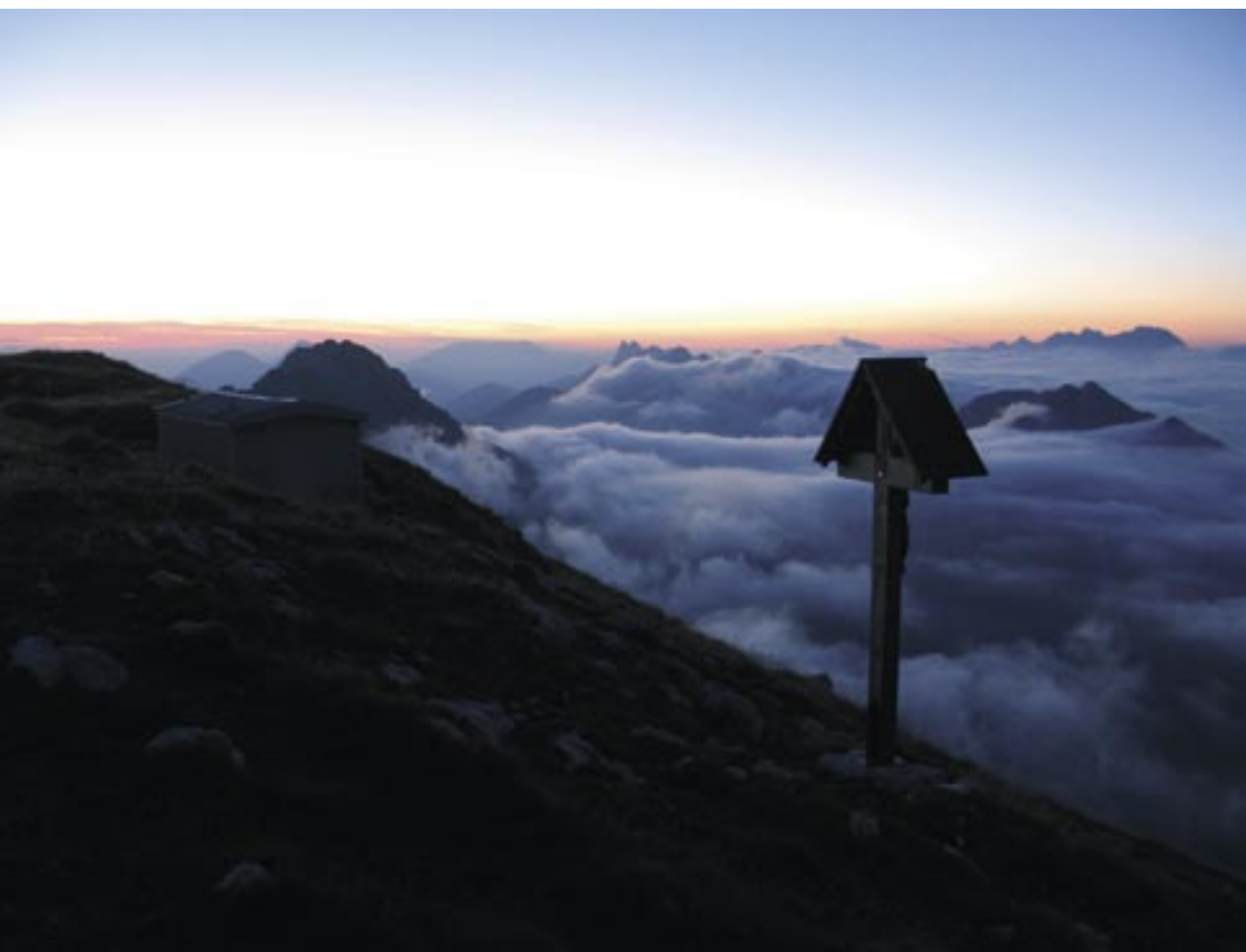
v nebo veliki kosi odkrušenega ledu in snega. Kakšna neverjetna razlika. Počasi se odpravim dol, do koč, noga komaj še tipa stezico, a pot je znana, prehojena mnogokrat. Na grebenu nenadoma tisti značilni vonj – vonj tople koč, ki te čaka, vonj gorečih polen, vonj še iz tistih starih časov. V telo se dokončno naseli mir. Dan je končan.

Obet jutra

Dolgo že nisem bil ob petih zjutraj na vrhu gore. Nad oblaki, ki so se navesili nad vsakdanjostjo, v napetem pričakovanju jutra, ki ga naznanja žareče vzhodno nebo. Stopil sem od kočice mimo križa, mokre trave so obliznile gorske čevlje, vlažen zrak je napolnil nosnice - in pot se je začela. Najprej navzdol, po gruščnatem in zlizanem melišču, ki sem ga prejšnji večer obdeloval v nasprotno smer. Pred menoj je brž Stolova škrbina, mesto, kjer stopam na greben. Orlice so z naše strani nekakšen kup nametanega kamenja, razlomljenih skladov, s koroške strani je to spodoben vrh z imenitno štiristometrsko steno. Krušljiv grebenček s škrbine je lahek, višje gori se umikam na severno stran, prav nad tisto veliko steno. Hodim res previdno, kajti kamenje bi od tam letelo naravnost na morebitne plezalce. Slab občutek. Pravzaprav se mi je le nekajkrat v življenju zgodilo, da sem sprožil nevarno po-

šiljko, enkrat je bila kar hudo nevarna - na Pri-sojniku, na vrhu Hanzove, se je namreč orjaška skala, na katero sem stopil, zapeljala po gladki plošči in najprej leno, zatem pa z grozečo odločnostjo oddrvela navzdol. Kje se je razbila, ne vem, k sreči pa takrat spodaj ni bilo ljudi. Še zdaj me je strah, zato se res previdno motam proti najvišji točki, Krkotniku. Nenavadno ime. Poplezavam med kamnitimi kladami in se čudim, ker mi gre prav dobro, le malce zebe me, tako da kapa ostaja na glavi. Brž sem tudi na drugi vzpetini, na Celovski špici, in to jutro me pozdravi že tretji križ, ki pa je trdnejši od tistega, ob katerem sem malo prej razmišljal o silovitosti narave - semkaj tolčejo viharji in strele, zdrobljene skale in luknje kažejo, da v nevihtnem vremenu tod ni miru. Na vzhodu je sonce medtem že odločno razlilo svoje žarke, še vedno pa nad dolino leži plast meglic, ki z dnem postajajo nemirnejše, njihova ravna ploskev se prične gubati in kipeti. Ker so tanke,

Nadzemsko prebujanje na Malem Stolu, vzhod bo zažarel

Zoisova zvončnica (Campanula zoysii) si poišče razpoke v sami grebenski rezi

se bodo čez dan verjetno posušile. Z vrha sestopim malo na našo stran in se z malce naprežanja (nisem izbral najlažje smeri) spravim na gruščant hrbet, ki se, posut s cvetjem, spušča na Celovško škrbino. Razmišljam, ali bi »zajezdil« še oba Jelenčka, ki se postavljata na pot, pa je stezica čez gruščnato melišče na južni strani preveč ravna, da bi se ji upiral. Tako sem kaj hitro na sedlu Belščica. Belščic je tod okoli toliko, da je treba res vedeti, o čem govorimo; tudi Orlice so Belščica (vsaj na zemljevidu), pa pobočje na zahodnem grebenu Stola je Belščica, tudi zelena Svačica je s kamnite, koroške strani po nemško kar Bielschitzza (Belščica).

Belo med zelenjem

S sedla grem po nagubanem travatem svetu proti vzhodu in kaj kmalu se vzpenjam po gosti travi navzgor na začetek zahodnega grebena Vrtače. Čudovita mehkoča planik se vse bolj beli; bolj ko se trave umikajo grušču, več jih je. A s te strani je na Koroško vse tako lepo zeleno, ruševje in travne zaplate se prepletajo, iz njih se poganjajo manjše vzpetine, tam, čisto blizu, je imenitni stožec Svačice. Greben pa je greben, vse izraziteje se riše, razdrapan in krušljiv postaja, le skromnim rožam še uspeva obviseti v kakšni blazinici zemlje. Malce me skrbi, kajti pred seboj vidim številne vzpetine, kot stolpi kipijo nad škrbinami, z južne strani se zaganjajo še megle. Prav v roke zebe, slabo vreme prejšnje dni je, kot kaže, dokončno odpodilo poletje. Počasi in vztrajno gre moja

pot naprej, škrbine niso tako globoke, večino vzpetin obplezam blizu vrha, enkrat na sončni, drugič na senčni strani, in veliko pleče Vrtače je že prav blizu. Potem gre samo še navzgor, z desne se pridruži markirana stezica in – kdo bi si mislil – že pred deveto sedim ob jeklenem cepinu, ovešenem s pletenico, na samem vrhu. Nekaj redkih obiskovalcev se bliža, sončno skalovje slepi pogled, v modrino neba se le s severa zajeda nekaj koprenastih meglic. Stol je res že daleč, oba vrhova kukata iz oblakov, ki se ob pobočjih borijo s toploto naraščajočega dneva.

Severovzhodni greben Vrtače se mi ponudi za sestop – naj bo grebenko prečenje! Nekaj puhaste beline se podi čezenj, a je vidljivost dovolj dobra, da grem. Nekje na sredi srečam dve gospe, navdušeno napredujeta, povesta pa samo to, da je »Humar rešen iz stene.« Zanimivo, kako se širijo novice. Po grapicah se spuščam navzdol, trave so strme, ponekod se greben lomi noter v Suho ruševje, in brž sem v vznožju. Skozi prosojno meglico uzrem veličasten trop več kot dvajsetih gamsov, ki se na melišču v vrsti pomika nekam noter pod kamnite roglje Na Možeh. Nekoč me je prav na tem mestu neki lovec prav grobo podučil, da je steza doli, v Suhem ruševju, da tu na grebenu nimam kaj iskati. In kaj je potem iskal on?

Zadnje megle se suše, ko se po grušču zapodim v dno Suhega ruševja, tudi Zelenjak na koncu krnice je že snel belo pokrivalo, Palec se ves osončen beli nad zaplatami ruševja. Po smoli diši, po svežini številnih zeli, ki se v

hladu in zavetju ruševja bohotijo, ovešene s težko roso. Bo še trajalo, da jo sonce dokončno popije.

Dopoldanski pozdrav

Kar po bližnjici jo uberem dol na Smokuško planino, sprti nabere še rdečih jagod in ob izviru Završnice malce »pokramljam« s kravo, ki je prišla po požirek bistre vode. Preostala čreda se je medtem razpostavila po pašniku v tisto idilično podobo, ki jo v naših gorah spet pogosteje videmo. Kolovoz me neustavljivo

žene navzdol, med lahkotno hojo se z veseljem oziram nazaj gor v grebene in vem, da je bilo dobro. Občutek, ko že sredi dopoldneva končuješ pot, je imeniten. Res, kdor zgodaj vstaja – ima še veliko načrtov za tisti dan. Tokrat jih ne delam več, le še med smrekami se spustim do Tinčkove kočice in se žarečega obraza zazrem v pobočja Begunjščice. Sonce se je komaj dobro prebilo čez rob in obsijalo to senčno dolino, dan je šele zasijal v vsem blišču in zrak je oživel od brnečih žuželk. Konec? Za danes. A belina grebenov in prostranstvo obzorij že vrtata po spominu. Kje je naslednji? ●

Svačica

Igra vode, svetlobe in vetra ob Krnskem jezeru

 Milka Bokal

Krnsko jezero Oton Naglost

Večer se bliža. Velika Baba in sosednja Montura še bleščita v rumenkasti svetlobi. Tudi sedelce nad nama na dveh zaplatah še rahlo rumeni. Nedolgo pred tem ozelenele trate spodbudno izražajo svojo kipečo življenjsko moč. Spodaj pa voda, Krnsko jezero. Precej močan veter pihlja po dolini pod Krnom. Spreminja smer in to se kaže na vodi. Gladina se giblje v neštutih različnih drobnih oblikah. Na nebu pa plavajo beli oblaki. Svetloba od njih, ki jih tudi preganja veter, zdaj na tem, zdaj na drugem mestu odseva v jezeru. Sunek vetra skodra jezero na eni strani v večjih valčkih,

drugje pa se voda ob istem času pomirja. Za trenutek se v svetlobi zablešči celo jezero. Nato se gladina za hip zravnava, a blažji sunek že vzvalovi jezero na drugi strani. Hkrati se od brega širijo valovi v polkrožnih kolobarjih. Na prejšnjem, s svetlobo z neba pobeljenem mestu pa jezero počrni. Zdaj se vznemiri voda čisto na spodnjem koncu. In spet valčki grbinasto okrasijo gladino. Kot da bi nevidna roka iz različnih smeri metala prgišča raznih zrn v jezero in bi obenem pošljala še svetlobne lise.

Oko se dvigne k vrhovom okoliških gora. Svetloba na njih počasi izginja. Tudi Velika

Baba zadaj nima več sončne pozlate. Nekam črnikasta postaja. Vojaška postojanka iz prve svetovne vojne na Monturi s črnimi okenskimi odprtini bedi pod vrhom. Spominja na belino hladnega posmrtnega obraza s praznimi očmi. Breg za jezerom strmo pada v dolino. Tudi te skale, ki strmino oblikujejo, jokajo, tako kot Ajdovska deklica na Vršiču – sivkaste proge na njih so sledovi potokov solza. Le zakaj? Kot da bi iz tal izvijajoča se voda spominjala na tek krutih časov tu okrog. Pred leti nam je oskrbnik zavetišča pod Krnom pod sojem tisočerih zvezd v najbolj cvetočem poletju pripovedoval o bojih tam okrog in tako sklenil svojo pripoved: »Vse te rože rastejo iz mladih fantov.«

Sneg na koncu travnate drče z nekaj kamni na sredi se je ohranil od globoke zime in se temno beli ob jezeru. Na njem trohnijo iglice, zlomljene macesnove veje, ostanki odpadlih jesenskih trav in ruše. Dolgo bo še kopnel. Nad bližnjimi skalami se poveša grmovje, macesni pa vitki silijo v nebo. Na grbinah trat se rumeno odražajo rože. Od nekod se je predirljivo oglasil ptič. Posamezni, nedrobeči žvižgi so močni, glasni. Poznavalcu ga ne bi bilo težko prepoznati. Temačnost se zgosti in mrak leže na gorsko pokrajino.

Tudi zjutraj sem ob jezeru. Popolnoma mirno je. Ptiči tokrat gostolijo in oblaki kot drobne ovčice gledajo z neba. Gorski mir veje po dolini pod Krnom. Ko njegov vrh obsije sonce, zaveje rahel veter. Kdor je zdaj na vrhu, se lahko zanosno razgleduje po goratem slovenskem, tudi zamejskem prostranstvu. Črta med obsijanin in senčnim delom pogorja se čedalje bolj niža. Lep dan bo tudi danes. Bo ob večerni zarji veter sejalec spet metal zračne kapljice v jezero? ●

zelen le
v gorskem jezercu
stari macesen

podrt kozolec
pomladni veter
brez harfe

sunek vetra –
jata ptic vzleti
druga se spusti

seževa si v roke
veter prepleta veje
javora in breze

oddahnem si
veter prinese vonj
materine dušice

strma steza
potna koža
v vonju ciklam

huda pripeka
trop ovac pod
edinim drevesom

brezpotje ...
veter je že
vrh hriba

ni steze –
le mavrična
polževa sled

strm vzpon
meglina steza
se konča v soncu

vrh hriba
težki gozdarji in
peresna duša

ožuljene noge
potoček je že
v dolini

nočna prha
ušesa so še
polna slapa

Alenka Zorman

Barve in vonji jeseni

S poti na Kalce

✍ in 📍 Mojca Luštrek

Jesenski popoldnevi so tako kratki, da prst, ki je iskal po zemljevidu, ni smel odtavati predaleč. Ustavil se je pri Čmaževskem turnu. Čudno ime. *Čmažiti* pomeni cmariti. Ali pa ima to kaj opraviti s čemažem in je neznano kdo pojedel tisti *e*. Nanj ni narisana nobena markirana pot, zato sem povprašala znanca, ki pozna te kraje: »Kje ste našli ravno Čmaževski turn? Ta malo znani kucelj?« se je zavzel, a v isti sapi zatrdil, da je tam zelo lepo. »Prvinsko.« Zvenelo je obetavno, pa sva se odpravila proti Kamniški Bistrici.

Žagana peč. Velikanska, da zbujajo spoštovanje in draži domišljijo. Z vsem, kar je tako ali drugače večje od nas, je podobno. Kar nas prekaša. Čemur niti v domišljiji nismo kos. Kadar človeka razkolje dvom, nesreča ali črna misel, ga razgali, sesuje; njo pa razpoka, ki ji je dala ime, vsaj v naših očeh napravi celo skrivnostnejšo in mogočnejšo. V oblačnem jesenskem popoldnevu je bila še bolj mrka, napita vlage še temnejša. Toda tokrat sva se peljala kar mimo, kajti kmalu za njo nama je bilo »obljubljeno« parkirišče. Res je bilo tam in res je z njega vodila v gozd neoznačena, a razločna (najbrž lovska) stezica.

Stopala sva po vlažnih kamnih med skalami, poraščenimi z mahom. Njegova živo zelena barva se ni nič kaj ujemala z rjavim listjem, ki je odpadlo z dreves, s sivimi debli ter z redkimi rumenimi in oranžnimi listi, ki so še krasili krošnje. Še s smrekami ne, ki so v dolgih temno zelenih plaščih zastavljale pot že tako ne več posebno jarki

svetlobi. Precej strmo stezo, tu in tam speljano v prijaznih ključih, so ponekod prepredale korenine. Čeprav gotovo ni posebno prometna, pa je bilo na nekaterih skalah videti sledi pohodniških palic.

Vsepovsod je ležalo podrto drevje – kot v pragozdu, v katerem človeška roka ne sme posegati v naravno dogajanje, zato tudi ne pospravljati, kar pade in obleži. Mnoga debela so že skoraj razpadla in od njih se je širil vonj po

Objem

Lesne gobe

trohnobi. Čudno, ni mi bilo neprijetno. Lubje in les se neopazno, a zanesljivo spreminjata v humus in ta hrani vse, kar zraste lepega v gozdu. Pomlad bo z vonjem svežega zelenja, cvetja in drevesne smole hvaležno prekrila vonj odmiranja. Zdi se, da v gozdu sploh nič ne more biti grdo, četudi umira in razpada. Prenekatero teh »trupel« krasijo lesne gobe – od orjaških do prav majcenih, ki so od daleč videti kot čipke. Nekatere so enobarvne, na drugih se barva preliva od močne sive, rjave, oranžne ali rumene do skoraj bele, najbolj pa so mi všeč progaste, na katerih se izmenjujejo ozki pasovi kontrastnih barv. Ampak včasih je tudi lepo zadišalo: mogoče po jurčkih. Razširila sem nosnice in zapredla od ugodja.

Skale, poraščene z mahom, so bile čedalje večje. Dosegla sva greben, s katerega bi bil lep pogled na gore, če ne bi bilo megle, tako pa so bile precej zastrte in niso odvrnile moje pozornosti od opazovanja življenja in umiranja v gozdu. Prečkala sva velik skalni podor. Kako je moralo grmeti, ko se je vse to valilo po pobočju! Nekaj velikanskih skal se, vsaj tako se mi je zdelo, opira samo na debela smrek. Ko sva hodila po ozki potki vzporedno s pobočjem in je levo pod nama zijal prepad, na desni pa so

se dvigale skale, sem pomislila, kaj bi bilo, če bi se taka smreka vdala pod težo. Konec mojih pomladi, a gozd bi znova ozelenel, kot da se ni nič zgodilo.

Sredi strmega vzpona sem zagledala, kako se proti nama napol kotali, napol teče volnat klobčič, moker, blaten in živahen. Za njim je preudarneje sestopal njegov lastnik. Medtem ko sva poslušala, kako pametna in pogumna je njegova psička, to pa še ni nič v primerjavi z drugo, ki je pred kratkim poginila, sva prišla nekoliko k sapi in ugotovila, da sva za

takle dan že nekoliko pozna, pa tudi najin sogovornik nama je odsvetoval kake daljše podvige, če ne pozna tega konca. On ga pozna kot svoj žep, pa za Čmaževski turn še ni slišal. Toda to je bila zame kvečjemu potrditev znančeve oznake »malo znan«, s tistim »kucljem« se pa še nisem sprijaznila.

Pet minut do lovske kočice, ki nama jih je napovedal možak, se je sicer nekoliko raztegnilo, a vzpon po strmi stezi v ravno pravšnjih ključih mimo vrste slikovitih skalnatih škrbin je bil prav prijeten. Lovska kočica Kalce, čepeča na robu nekakšne ravnice, je tako postala najin cilj. Klopca pri vhodu je morebiti dobrodošla v poletni vročini, ko prija senca, a zlata vredna je pravzaprav tista nad kočico, na razglednem robu. Tam sem poseдела, bingljala z nogami in uživala razgled. Misel na Čmaževski turn sem samo preložila na kak daljši, svetlejši popoldan, ko se bom lahko spopadla z njegovim brezpotnim ruševjem, ne da bi se mi bilo treba bati, da me bo med spustom lovila tema.

Ko sva se vračala, so barve počasi temnele in ugašale, vonji pa so se združili v nekaj že znanega, majčkeno otožnega, a vendar obetavnega. Jesen podnevi žari, ponoči pa diši. ◉

Pot okoli Ljubljane

Planinci – pa kar po ravnem

✍ Katarina Rošer¹ 📍 Dan Briški

Bilo je sobotno jutro, 7. maja, in sonce je že malo pokukalo izza oblakov. Toda res malo, saj je bila ura šele šest zjutraj. Napovedano je bilo lepo vreme in hoteli smo ga izkoristiti. Člani planinskega krožka z OŠ Dobrna smo se začeli zbirati pred šolo, kjer nas je že čakal kombi, da nas odpelje na enodnevni izlet v Ljubljano. Te dni so potekale po vsej Evropi prireditve in proslave v počastitev 60. obletnice konca 2. svetovne vojne na evropskih tleh. Ena izmed njih je bila tudi v Ljubljani, kjer vsako leto prirejajo tradicionalni športno-rekreativni pohod spominov in prijateljstva oziroma »Pot ob žici«. Tako kot vsako leto je bil tudi ta dan izveden pohod okoli Ljubljane. Prireditev se je odvijala v spomin na čase med drugo svetovno vojno.

¹ Avtorica je prispevek napisala kot učenka 8. a razreda devetletke v OŠ Dobrna

Ljubljana je bila eno izmed redkih mest na svetu, ki je bilo med vojno v celoti obdano z bodečo žico in bunkerji. Od tod tudi izvira ime same prireditve – »Pohod ob žici okupirane Ljubljane«. Zaradi svojevrstnega medvojnega trpljenja prebivalcev Ljubljane je samo mesto po vojni dobilo tudi častni naziv »mesto heroj«.

Čez Golovec na Barje

Pot vsa leta ostaja ista in teče tam, kjer je bila postavljena žica. Razveseljivo je, da se pohoda udeležuje tudi veliko mladih ljudi, med katerimi smo bili tudi mi, ki smo prehodili celotno pot, dolgo 35 km. Letošnja udeležba je bila množična, gotovo tudi zato, ker mineva 60 let od osvoboditve. Vožnja do Ljubljane je v razigranem razpoloženju trajala dobro uro. Po prihodu na obrobje Ljubljane smo iz kombija

pobrali nahrbtnike in se veselo napotili k prvi kontrolni točki.

Na poti je skupaj osem točk, ki so hkrati lahko start in cilj pohoda. Vsak udeleženeec je dobil pohodni karton, na katerem je bil zemljevid z opisanimi točkami, ki naj bi jih prehodili. Začeli smo pri KT 4 v Novih Jaršah, nasproti Žita Ljubljana. Med potjo čez Golovec smo si na manjši jasi privoščili počitek in malico. Po naključju je takrat mimo prišel naš nekdanji predsednik Milan Kučan. Hitro smo pomalicali, ga dohiteli, spregovorili z njim nekaj besed ter izkoristili lepo priložnost in se z njim celo fotografirali. Malo pozneje smo si med potjo ogledali še tekaško tekmo (Tek trojk), ki je potekala deloma tudi po naši trasi, tako da smo se morali včasih umakniti s poti, da so nas urni tekači lahko prehiteli. Tek trojk je zanimiv zato, ker mora ekipa treh atletov skupaj priteči v cilj. Tukaj je prisotne tudi precej športne taktike, saj je uspešnost ekipe odvisna od tega, kako močan je njen najšibkejši člen oz. tekač.

Ko smo prišli z Golovca, so nas celo trikrat ujele kamere POP TV. V naše veliko zadovoljstvo smo svoje vesele obraze lahko videli zvečer tudi v TV-dnevniku. Ker je postajalo vedno bolj vroče, smo se pozneje v bližnjem bifeju preoblekli in se pripravili na nadaljevanje poti. Nato nas je pot vodila po južnem delu oziroma po obrobju Ljubljanskega barja. Do zdaj smo prehodili že pol poti, bili smo vedno bolj utrujeni, posledično pa so odseki poti postajali vedno daljši. Reko Ljubljanico smo prečkali v bližini bifeja Pri Žabarju. Tam smo imeli tudi daljši odmor, saj smo bili že vsi potrebni počitka.

Z Vrhovcev do cilja

V naselju Vrhovci nas je pričakala ga. Vera Kumer z možem, ki je živela v času okupacije v Ljubljani in nas med potjo ob potoku Pražancu obogatila z zgodovinsko razlago in s svojimi spomini na dogodke iz obdobja 2. svetovne vojne. Po obsežni razlagi smo nadaljevali pohod od Koseškega boršta do Koseškega bajerja – KT 2. Med potjo skozi šišensko industrijsko cono nas je ujela tudi kratka ploha, ki pa smo jo na srečo »preživel« pod nadvozom. Na severnem obrobju mesta smo si ob poti ogledali še nekdanjo okupatorjevo postojan-

ko, ki so jo Italijani uporabljali kot bunker, zasliševalnico in še kaj drugega... V predelu mesta, ki se imenuje Bežigrad, smo za kratek čas izgubili sled, vendar smo s pomočjo zemljevida le prišli do Dunajske ceste. Tam nas je pri AMZS-ju čakala KT 3.

To je bila predzadnja točka naše poti, ki smo jo vsi že stežka pričakovali, saj je bil odsek poti med dvema kontrolnima točkama eden izmed najdaljših od vseh (1 h 45 min). Ostala nam je le še zadnja, KT 4. Noge so nas že kar precej bolele in v glavi se nam je porajalo vprašanje: nadaljevati ali ne. Tovariš nam je ponudil, da nas pride kombi iskat že malce prej. Po kratkem premisleku je zmagalo načelo »MOČ VOLJE« in smo kljub bolečinam vzeli pot pod noge s prepričanjem, da nam bo uspelo. Z zadnjimi močmi smo nadaljevali pot do Žal, mimo OŠ Jožeta Moškriča in vse do Šmartinske ceste vzhodno od BTC-ja. Ko smo zagledali še zadnjo kontrolno točko KT 4, na kateri smo štartali, smo stekli. Veseli smo bili, da se je pot končala, saj smo bili že pošteno utrujeni. Sledila je podelitev zasluženih medalj in še preostalih nagrad za uspešno prehojeno pot. Kmalu zatem se je na vsesplošno veselje pripeljal tudi kombi z našim zelo prijaznim šoferjem.

Krofi za nagrado

Trasa pohoda okoli mesta je precej dolga, dobrih 8 ur hoje. Na pohodu smo bili člani planinskega krožka (13 udeležencev) med najmlajšimi udeleženci, ki jim je uspelo prehoditi celoten krog okoli mesta. Pot je bila resnično psihično in fizično naporna in zahtevna. Zato nas je tovariš pohvalil, da je to majhen podvig za vsakega posebej, vsekakor vreden spoštovanja in pohvale za vse nas, ki smo zmogli to pot. Dan je šel proti koncu, mi pa smo se za nagrado med vožnjo domov ustavili še na Trojanah ter se posladkali s krofi in sladoledom. Malo nam je le bilo žal, da bo za danes počasi vsega konec, saj je bil dan res poln novih in prijetnih doživetij. Toda ne smemo pozabiti udarne glasbe »Na Golico«, ki nas je spremljala med vožnjo vse do naše prelepe Dobrne. Čeprav smo prehodili dolgo pot in so nas noge resnično bolele, naša energija ni pojenjala. Z nasmehom na obrazu in ponosom smo se vračali domov, ker nam je uspelo objeti našo prestolnico. ●

O ocenjevanju poti v gorah

Ni lahko povedati, koliko je kaj težko

✍ Andrej Stritar 📍 Urška Stritar

V uvodniku julijske številke Planinskega vestnika je Andrej Mašera načel temo ocenjevanja zahtevnosti planinskih poti. S tem vprašanjem se srečujem, odkar sem pripravljal svoj prvi gorski vodnik pred petnajstimi leti. Moj pogled na to se je z leti precej spreminjal. Žal ne morem reči, da se mi to zdi preprosto, kajti to verjetno ne velja za nikogar! Pišem seveda o ocenjevanju tur, ki ne sodijo med alpinistične plezalne smeri, torej takih, na katerih lahko napredujemo razumno varno brez plezanja v

navezi in brez stalnega varovanja od stojišča do stojišča.

Ocenjevanje zahtevnosti poti žal ne more biti popolnoma objektivno, zato se pri tem nujno zapletamo v bolj ali manj zahtevne razlage. Velik izziv je zapletenost subjektivnih občutkov organizirati tako, da bo razumljiva čim večjemu krogu uporabnikov.

Ustaljena razvrstitev PZS pozna tri stopnje: lahke, zahtevne in zelo zahtevne poti. Andrej Mašera ima prav – to je res veliko premalo, saj

Nezahtevna pot, primerna za vsakogar

nam kaj hitro zmanjka predalčkov, v katere bi uvrstili posamezne poti.

Prvo, kar potrebujemo, je ločitev na označene in neoznačene poti ter dodatno še na brezpotja. To je torej že trikrat več, čeprav kot osnova ostaja delitev na tri stopnje zahtevnosti. Iz tega je nastala »klasična« lestica devetih stopenj zahtevnosti, ki je objavljena v okvirju DESNO/LEVO. Opise posameznih stopenj sem dopolnjeval iz vodnika v vodnik in jih skušal izboljšati. Največjo spremembo sem naredil kar kmalu, že v drugi izdaji prvega vodnika. Krivec zanjo je bila moja teta, ki sicer bolj malo hodi v hribe. Kako leto po tem, ko sem ji ponosno podaril svojo prvo knjigo, sva se spet srečala in mi je ogorčeno rekla: »Kako si mogel za pot na Stol zapisati, da je lahka! Jaz pa sem se tako mučila po tistih strminah od Valvasorja do Prešernove kočel!«

Teta je imela seveda prav. V prvem vodniku sem za najnižjo kategorijo poti uporabljal pri-

devnik lahka in imel pri tem v mislih predvsem odsotnost tehničnih težav in nevarnosti na poti. Napornost ture pri tem ni igrala nikakršne vloge, o tem naj bi vsak uporabnik presodil kar iz višinske razlike, ki jo je treba opraviti. V prvi naslednji izdaji sem spremenil definicije zahtevnosti: vse, kar je bilo prej *lahko*, sem spremenil v *nezahtevno*, saj ta pridevnik bolje opisuje odsotnost tehničnih težav.

Če razmišljamo o problemu moje tete še naprej, kmalu ugotovimo, da je pravzaprav premalo natančno opisovati zahtevnost poti z eno samo oceno. Kajti težave, ki nas ovirajo, so lahko zelo različne. Včasih nas, kot mojo teto, daje zgolj telesna pripravljenost, včasih je problem silna izpostavljenost, ki je za nekoga lahko popolna ovira, za drugega pa mačji kašelj, tretjič je problem orientacija, četrtič padajoče kamenje, petič celo domači psi, ki preveč zagnano čuvajo svoje ozemlje, na zavarovanih plezalnih poteh pa se nam tako ali

Zelo zahtevna pot Leva na Montaž, ki terja vso našo pozornost

Andrej Stritar

tako odpira še dodatna množica raznih tehničnih težav.

Ob vse to sva trčila tudi z ženo Urško ob pisanju svojega zadnjega vodnika po Karnijskih Alpah. Potem ko sva imela vse izlete že lepo »popredalčkane« v »klasične« kategorije

zahtevnosti, sva hotela bralcu ponuditi še nekaj več. Po dolgih družinskih razpravah sva dodala še številске ocene treh vrst problemov na poti: zahtevnosti, tj. tehničnih težav, napornosti, tj. tistega, kar je mučilo mojo teto, in orientacije, ki je po najinem mnenju ključni element

»Klasična« razvrstitev zahtevnosti poti v vodnikih

Nezahtevna označena pot: Celotna tura poteka po markiranih poteh, pri katerih si pri hoji ni treba pomagati z rokami. Na strmih pobočjih je pot še vedno dovolj široka, da omogoča varno hojo tudi manj izurjenim. Potrebni sta le pazljivost in dobra telesna pripravljenost.

Nezahtevna neoznačena pot: Pot vodi po nadelanih stezah, ki pa niso v celoti markirane. Pri hoji ni potrebna uporaba rok, potrebujemo pa vsaj malo smisla za orientacijo.

Nezahtevno brezpotje: Tura poteka po bolj ali manj prehodnem brezpotnem svetu. Pri hoji ni potrebna uporaba rok. Hodimo čez drn in strn, mestoma sledimo stečinam ali ostankom poti. Nujen je dober smisel za orientacijo. V megli je po takem svetu skoraj nemogoče najti pravo smer.

Zahtevna označena pot: Tura v celoti poteka po markiranih poteh, ki vodijo tudi čez težja mesta. Zaradi varnosti si moramo pomagati tudi z rokami. Morebitne varovalne naprave so namenjene varnosti in niso nujne za premagovanje težav.

Zahtevna neoznačena pot: Tura poteka po nadelanih, vendar nemarkiranih poteh. Po njih lahko večinoma hodimo, občasno pa je treba zaradi varnosti ali umika oviram uporabiti roke. Potrebno je nekaj smisla za orientacijo.

Zahtevno brezpotje: Tura poteka po težje prehodnem brezpotnem svetu, ki določa smer gibanja. Gibanje otežujejo strmina, reliefne oblike in poraščenost. Občasno je za varnost pri hoji treba uporabiti roke. Večkrat moramo sami poiskati prehode in pokazati smisel za orientacijo. V megli je po takem svetu skoraj nemogoče najti pravo smer.

Zelo zahtevna označena pot: Tura ves čas poteka po markiranih poteh, kjer je nujna uporaba rok. Varovalne naprave omogočajo prehod čez težja mesta. Če jih ne bi bilo, bi se morali varovati z vrvjo. Ture zahtevajo izurjenost in dobro pripravljenost. Ni za vrtoglave.

Zelo zahtevna neoznačena pot: Tura poteka po delno uhojenih nemarkiranih poteh. Občasno moramo za napredovanje uporabiti roke. Na zahtevnejših mestih je priporočljivo varovanje z vrvjo. Potrebno je zelo dobro obvladanje orientacije.

Zelo zahtevna neoznačena pot s kratkimi plezalskimi mesti: Tura poteka po delno uhojenih nemarkiranih poteh. Občasno moramo za napredovanje uporabiti roke. Na poti je eno ali nekaj težjih mest, ki jih lahko označimo s plezalno oceno I. ali II. težavnostne stopnje. Potrebna sta zelo dobra izurjenost in smisel za orientacijo. Uporaba vrvi je nujna.

Zelo zahtevno brezpotje in plezalne smeri: Tura poteka prek težko prehodnega gorskega sveta, ki močno omejuje smer gibanja. Smer napredovanja je treba dobro izbirati. Orientacija je zelo zahtevna. Potrebna je najboljša gorniška ali celo alpinistična izkušnost, sicer potrebujemo spremstvo vodnika. Opremljeni moramo biti z vrvjo, nekaj vponkami, čelado in v zgodnjem poletju s cepinom in derezami.

Za zelo zahtevne neoznačene poti in brezpotja je večinoma nemogoče napisati popolnoma zanesljive opise. Zanje je opis praviloma zgolj splošno navodilo, nekakšno zagotovilo, da je prehod možen. Podrobno izbiro najugodnejših prehodov bo moral opraviti gornik sam na terenu, zato so nujne dobra izurjenost, izkušnje in ustrezna oprema.

Tri kategorije ocen poti

Ocena	Zahtevnost prikazuje tehnične težave	Napornost pove, koliko truda bo treba vložiti	Orientacija pove, kako težko je najti pravo pot/smer na terenu
1	Udobne široke poti, kjer si ni treba pomagati z rokami.	Pot je položna, višinske razlike je do 800 metrov, celoten izlet pa ne traja več kot 5 ur.	Poti, markirane s pogostimi oznakami.
2	Ožje steze, kjer si moramo včasih zaradi ravnotežja pomagati z rokami, teren pa je ponekod izpostavljen.	Večja strmina in višinska razlika 500–900 metrov, hoje do 7 ur.	Markacije so redke, slabi pa so tudi kažipotji na križiščih.
3	Poti, kjer moramo pogosto uporabljati roke, saj brez tega napredovanje ne bi bilo možno, teren pa je zmerno izpostavljen.	Višinska razlika 600–1300 metrov, hoje do 9 ur.	Nemarkirane steze, smeri ali prehodi, ki pa so dobro razvidni in morda tudi označeni z možici.
4	Lažje plezalne smeri do II. plezalne stopnje ali zavarovane plezalne poti, kjer moramo ves čas uporabljati roke in je izpostavljenost precejšnja.	Višinska razlika 900-1500 metrov, hoje 9-12 ur.	Nemarkirane, slabo shojene steze ali prehodi, brezpotja z logičnimi prehodi in lažje označene plezalne smeri.
5	Najtežje zavarovane plezalne poti, brezpotja in plezalne smeri, ki od nas zahtevajo precej fizične moči in spretnosti in pri katerih ne gre brez alpinističnih izkušenj in znanj.	Najdaljše ture, kjer bomo na nogah več kot 12 ur in/ali bomo morali premagati 1000–1800 višinskih metrov.	Popolnoma neoznačena brezpotja ali plezalne smeri z nepreglednimi in nelogičnimi prehodi.

Zavarovani del poti Leva, kjer se brez jeklenic sploh ne bi dalo napredovati.

za uspeh ture, pri načrtovanju velikokrat podcenjen. Opisi posameznih ocen vseh teh treh kategorij so v tabeli na naslednji strani. Ob tem opozarjam, da so definicije napornosti prilagojene naboru tur v vodniku po Karnijskih Alpah in da bi jih bilo za morebitno uporabo kje drugje ustrezno prirediti.

Tri kategorije ocen od katerih ima vsaka po pet stopenj da skupaj 15 različnih možnih zahtevnosti – več kot dovolj, da se zmede še tako
Zahtevnost: ●●●●○ pozoren bralec. S
Napornost: ●●●●○ primerno grafično
Orientacija: ●●○○○ opremo pa je možno tako množico informacij predstaviti tako, da se jih hitreje in lažje dojame. V vodniku po Karniji sva številске ocene sva predstavila v grafični obliki s tremi vrsticami krogcev pod naslovom vsake ture. Pomembno je, da se že iz grafične oblike vidi, da je največje število krogcev pet, in seveda, koliko od te največje težavnosti dosega naša tura. Upala sva, da sva s tem bralcem olajšala izbiro ustrezne ture.

Žal pa v tem prispevku ne znam ponuditi rešitve za osrednji problem, ki se ga je lotil Andrej Mašera v svojem julijskem uvodniku – podrobnejšega ocenjevanja zavarovanih plezalnih poti ali ferat, kajti s tem se nisem nikoli podrobneje ukvarjal. Nekdo pa bi tudi pri nas moral predlagati ustrezno rešitev. ●

Več kot 30 let po slovenskih gorah

Slovenski planinec iz Bosne

✍ Anto Kovačević

Zase pravim, da sem oseba z najbolj čudnimi navadami. Dolgoletni prosvetni delavec, leta in leta družinski samotar, saj soproga in hčerki živijo v Celju, vsakodnevni pešec na dolge poti, zbiratelj zgodovinskih virov o svojem rojstnem kraju Usori, sprotni pesnik in – slovenski planinec! Da, da! Dobro ste prebrali – slovenski planinec!

Davni začetki

Mlad in poln elana, z vznesenostjo sem gledal slovenske gore. Veličastne in očarljive. V snežno belih in temno zelenih tančicah, nad njimi modro nebo, njihova duša pa strastno rdeča. Treba jim je samo iti naproti ... In nepričakovano sem se napotil. S prijatelji na Blegoš, nedaleč od Škofje Loke. V soboto, 22. julija 1972, sem ob blagih strminah te gozdnate gore naredil svoje prve planinske korake. Čez uro in pol smo že stali na goli kupoli vrha in uživali v nevsakdanjih lepotah nedotaknjene narave. Vzpon na Blegoš je bil zadosten razlog, da sem se naslednji vikend z večjo skupino planincev napotil na Golico v Karavankah. Tri ure počasne hoje iz doline in že sem bil na cilju. Na vrhu pa – uprizorjena slika brezkončnosti, ki me je še isti trenutek promovirala v slovenskega planinca! In tako se je vse začelo. In na srečo se je tudi nadaljevalo. Iz poletja v poletje, iz leta v leto.

V kamnitem pejzažu

Kadar so nevedneži vprašali Gorenjce, kaj počnejo z gorami okoli svojih glav, so jim enostavno odgovorili, da po njih plezajo. V resnici tako tudi je. Ob lepem vremenu, poleti in jeseni, postanejo Julijske Alpe skupaj s Triglavom zbirališče planincev vseh starosti in ljudi različnih

zanimanj. Ne glede na življenjsko obdobje, od otrok do žilavih starih mamic, pravzaprav vse, kar leze in hodi si prizadeva priti na osamljeni vrh gore v oblakih. Med množico pogumnih in srčnih romarjev, pripojenih ob razdrobljene kamnite gmote, pa se je lahko pogosto opazila tudi moja malenkost nekje na koncu zavite kolone. V skromni opreми, prepoten in zagorel, sem poslušno sledil izkušenejšim in vdržljivejšim, gor in dol, s kamna na kamen, s stene na steno.

Že s prvimi koraki po gladkih, ozkih in navpičnih tleh se preobražamo v ljubka ljudska bitja, drobna, enako podložna nevarnostim in čvrsto naslonjena eno na drugo. V nepregledni pokrajini golega kamna premagujemo vsako težavo v veselem razpoloženju, nesebično in v poveličanem zadovoljstvu. Vse ovire tega sveta enostavno izginjajo pred veliko željo in trmo, da na koncu stopimo z nogo na vzvišeni del zemlje, namenjen samo izbranim. V dnu duše želimo občutiti vse čare neprekošenih višin in biti, vsaj kratek čas, del večnosti teh kamnitih gmot. Samo tu, v njihovem okrilju, lahko občutimo samozavest in doživimo tako potreben notranji mir. Zavestno izpostavljeni številnim izzivom in osvobojeni zemeljskih ovir, med odpornimi stenami na nenavaden način preverjamo svoje omejene moči in osvobajamo od vsakdanjih stresov in problemov izmučeno dušo.

Kaj pa sam vrh v višinah neba? Nekaj nedoživete in neponovljivega! Povsod okoli brezkončne daljave, zgoraj – nebeška modrina, spodaj – zastrašujoča globina. Plezalec zanesen počiva z neprikritimi občutki zmage, vedoč, da z mesta, na katerem sedi, vse poti vodijo navzdol ...

Vzponi na Triglav

Do danes sem v svoji osebni zbirki zbral precej dolg seznam očarljivih pogledov s pokončnih tisočakov in dvatisočakov ... od Goriških brd in Trente pa vse do mariborskega Pohorja. Po dolgem in počez. V manjših in večjih skupinah. Kakšnih štirideset vrhov, vsak lepši od prejšnjega. In vsak en čudovit, neizbrisen

*Fotografija na naslednji strani:
Večerni pogled s Triglava*

✉ Robert Klančar

spomin. S člansko izkaznico PZS sem odhajal tudi v italijanske gore, pa v Avstrijo in na nekatere vrhove v dolini Zilje. Posrečilo se mi je tudi, da sem se v oktobru 1986 na osemdnevnem nagradnem potovanju po Grčiji za kratek čas ustavil v Lithoronu, slikoviti vasi, od koder peljejo znane poti na mitološki Olimp.

Nekatere gore so prave lepote. Vredne so občudovanja in izjemnega doživljanja. Zato se pohod na njihovo najvišjo točko najbolj pomni. In s časom ponavlja. Takšen je, recimo, Jalovec. Nedaleč od Vršiča deluje kot orjaški brušen kristal, prav zaradi edinstvene oblike spada med najlepše slovenske gore, njegova triroba silhueta pa krasi grb PZS. Nekaj podobnega sem ponovil in doživel z vzponom na Grintovec s Češke kočice. Še danes pomnim, da je zahtevna višinska razlika 1800 metrov v enem dnevu bila zame pravi test vzdržljivosti. Osamljen, dominanten in izzivalen – je Triglav, samozavesten vladar Julijskih Alp. Zato niti ni presenetljivo, da so njegovi prepoznavni obrisi bili zdavnaj vneseni v državni grb Slovenije. Opogumiti se in doživeti na Triglavu prosojno meglico jutra ali pa večerno zahajanje sonca so življenjske sanje vsakega Slovenca. Jaz pa sem seveda slovenski planinec! In končno se je ta dan pretvoril v resničnost 11. avgusta 1974. To jutro smo štirje iz smeri doma Planike (ki je takrat izgledal popolnoma drugače) zasedli najvišjo točko tedanje Jugoslavije. Z dodatnimi močmi sem »razpodil« raztrgane oblake, nato pa sem zaneseno krožil s pogledom na vse štiri strani neba. Nikakor pa ne smem pozabiti omeniti »krsta« - nekaj odmerjenih udarcev z vrvo po moji zadnjici! Za praznik »Snježne Gospe« (5. avgusta 1976) sem pred Aljaževim stolpom v množici pel «Oj Triglav, moj dom» in skušal z mislimi doseči odmev te pesmi nekje v italijanskih Dolomitih.

Tretji vzpon na Triglav, septembra 1979, pomnim kot najlepše doživetje v slovenskih gorah. Okoli zahajajočega sonca se je nabrala živo rdeča svetloba, porumenele stene oddaljenih vrhov pa so odkrivale svojo neresnično lepoto. Z vzdignjene triglavske kupole smo se spustili proti Doliču, ogrnjeni s srebrnim plaščem mesečine. Mesec dni pozneje sem v tedniku »Glas komun« iz Doboja (BiH) opazoval (brez vidnejšega komentarja) kratki fotografiji »Prvi Tešnjaci na Triglavu«. Z manirami

izkušenega planinca sem se 24. avgusta 1999 z mlajšo hčerko Natašo povzpел na Triglav skupaj s skupino mladih iz Vrhnike in z njihovim župnikom. Na sebi so nosili pet zvoncev (najtežji je tehtal 45 kg) z lesenimi podstavki. Na vrhu Triglava so jih postavili v niz, zmolili ter složno zazvonili. In končno, naslednje poletje se je kakšnih 50 planincev napotilo iz Celja proti Triglavu. Naslednji dan je bil vzpon na Triglav za starejšo hčerko Zdenko prvi vzpon, zame pa jubilejni peti. Prav na triglavskih stenah smo doživeli zanimivo srečanje s Franjem Potočnikom, ki je tisto leto realiziral svoj ambiciozni načrt povzpeti se 366-krat na vrh najbolj znane slovenske gore.

Jubilejna leta

Deseto obletnico križarjenja po slovenskih gorah (1982) sem intenzivno in svečano zabeležil z vrsto novih slovenskih vrhov. Za dvajseto obletnico pa sem se znašel v Bosni in se boril z nekakšne višje cilje cela štiri leta ... Nato pa polnih trideset let v druženju z gorami Slovenije. Res poseben jubilej (1972 – 2002) o katerem nisem nikoli niti sanjal. Toda, dočakal sem ga in ga tudi primerno zabeležil. Moj veliki in dolgoletni prijatelj, župnik Miroslav Batarilo, ki služi na mirnih in rustikalnih Brezjah, je poskrbel, da na najlepši možen način doživim te poletne mesece. Skupaj s sestrami frančiškankami je sprejel mene in mojih dvajset učencev v udobne prostore samostana. Teh šest dni smo vsak dan odhajali z avtobusom z Brezij v nove in še neraziskane predele. Tako smo spoznali čare Bleda in Bohinja, se vzpenjali z žičnico na Vogel, občudovali slap Savice in Peričnika, opazovali smučarske terene Planice in Kranjske Gore, s strahospoštovanjem gledali v Severno steno Triglava, tisti najbolj pogumni pa so se vzpenjali po pobočju Mojstrovke. En dan smo preživeli tudi na Veliki planini nad Kamnikom. Planina je gostoljubna, vsa v zelenem, z množico ovalnih hišk za počitek. Kosili smo pri Mojci in Marku Štritofu v Jarškem domu, osvežili smo se s kislim mlekom, ostanek popoldneva pa smo preživeli med pastirji ...

Z novim tisočletjem sem začel z novimi izzivi, imel sem tudi nekakšen skrivni cilj – doseči vrh znanega tritisočaka v Avstriji. Ampak to je že druga zgodba ...

Iz zime v poletno pravljico

Kapverdski otoki po gorniško

✍ in 📷 Olga Kolenc

Sem romar, ki roma
od križa do križa na gori.
Ne išči me,
sem daleč in nedosegljiva.
Tudi kamni v mojih dlaneh
s svojimi kamnitimi srci
hrepentijo po ljubezni.

Vsak pravi gornik niti na morju ne more brez hribov. Kamor koli potujem, vselej se s hrepenenjem oziram po najvišji točki, ki se vedno pojavi nekje na obzorju, in že v mislih iščem poti, ki vodijo navzgor. Navzgor – do tiste točke, kjer za trenutek združim svoja večna hrepenenja in iskanja.

Kapverdsko otočje – otok Sal

Kapverdsko otočje je kot ogrlica nanizano v vodah Atlanskega oceana. Sestavljajo ga čudoviti otoki, kot so Santo Antao, Sao Vicente, Santiago, Fogo, Boa Vista, Sal in še nekaj manjših, ki zavzemajo kar 4033 kvadratnih kilometrov. Razdalje so varljive, do njih je v povprečju tričetrt ure lokalnega letalskega leta. Večinoma so otoki poraščeni, rodovitni, s čudovitimi gorami, ki se ponekod strašljivo prepadne dvigajo naravnost iz morja. Otok Fogo ima najvišjo vulkansko goro – 2829 metrov visoki Monte Fogo.

Nemir v meni se je stopnjeval, ko smo po šesturnem letu iz italijanskega Bergama pristali na edinem mednarodnem letališču Kapverdskih – Zelenortskih otokov, na otoku Sal. Objel nas je topel pasatni veter s svojim značilnim, vznemirljivim vonjem, ki razmeroma konstantno v dolgem sušnem obdobju

piha iz Sahare. Najbližja od tod je afriška celina, obala Senegala je oddaljena 450 kilometrov, približno 1500 kilometrov severno se nahajajo Kanarski otoki, na vse ostale strani se penijo valovi Atlantika. Povem vam, to je noro!

Treking po vulkanskem masivu

Taksist, ki je naju s sopotnico Natalijo zapejnal na severni del otoka, do Pedra Lume, kjer se cesta konča, naju je samo začudeno gledal, ko sva ga vprašali za pristop do najvišjega vrha Sala Monte Grande. Verjetno sva se mu zdeli malo »utrgani«, kaj iščeva tu naokrog, kajti njemu, domačinu, je bila dežela od tu naprej povsem neznana. Res, lahko bi mirno poležavali ob bazenu, pili kavo in avtohtono žensko pijačo ponč (podobno naši medicini) ter se zabavali s hotelskimi animacijami.

Sal je ena sama velika – oker-oranžno-bakrena – vulkanska puščava, vseh možnih barvnih odtenkov, ki jo na ravnem, južnem delu otoka krasijo svetle sipine. Igra svetlobe varljivo spreminja barve in po večkratni vožnji s taksijem skozi iste kraje enostavno nisem takoj prepoznala sprememb. Ko je bilo oblačno, je bila pokrajina povsem temna, neopredeljiva, pusta, ko pa je posijalo sonce, je zažarela v

ga je viden le zgornji del 406 metrov visokega vrha Monte Grande. Naokoli se dviga še nekaj manjših vrhov, ki pa so zelo strmi in kljub nizki nadmorski višini v tej kamniti puščavi dajejo spoštljiv občutek višine ter hoje po povsem drugem planetu. Tišina, nikjer sledu o človeku. Le veter neprestano brije in žene čez nebo raztrgane oblake. Še sreča, kajti v povsem jasnem vremenu bi nama težko uspelo priti čez vse te kot peč razgrete gmote, ki se ves čas dvigajo in spuščajo.

Končno sva zagledali, da se v daljavi premika

čisto novi preobleki. Na severni strani otoka se dvigajo tri vulkanske gore in ogromen krater, v katerem so zaradi vdora morske vode nastale naravne soline.

Do vulkanskega kraterja - solin pelje solidna pot za terenska vozila. Na priobalnem delu s tovornjaki odvažajo kamenje, s katerim tlakujejo vse na novo zgrajene ceste. Kamenje, pesek in sol pa so edino, česar je dala narava tu v izobilju. Po petnajstih minutah hoje sva zagledali predor, ki vodi v notranjost kraterja. Menda je vse skupaj pred leti odkupil italijanski državljani. V beli solnici se zaenkrat še prosto in zastonj namakate, verjetno pa ne bo dolgo tako. Redkim turistom nudijo tudi blatne obloge in masaže.

Prijazen domačin se je razgovoril in nama pokazal pot. Pot za terenska vozila se nadaljuje čez vulkanski masiv in sledi naravnim prehodom, včasih zaradi enolične pokrajine tudi povsem izgine. Kmalu sva prispeli na zgornji rob kraterja in odprl se nama je čudovit, nevzakdanji razgled. Krater je tako velik, da ga moj fotoaparati ni mogel zaobjeti v celoti. Bela sol ob robovih prehaja v živopisane močne barve, predvsem zeleno in rdečo, in ustvarja čudovito naravno abstrakcijo. Katere snovi jo tvorijo, je iz oddaljenosti nemogoče razpoznati.

Na zgornji strani se odpre puščavska ravnina, za njo pa zgornji masiv, izza katere-

nekaj črnega. Ljudje? Ne! Le kaj bi to bilo? Končno sva razpoznali - črne krave. Kaj tu jedo, kaj pijejo, ko pa nisva videli nobene rastline, to nama ni bilo jasno. Mirujejo, kot kipi, tako kot tukaj v tej vročini vse miruje. Razen naju. Počasi sva se omotali v vse cunje, kar sva jih imeli s seboj, se namazali z vsemi faktorji, a ni kaj dosti pomagalo. Tu, na 15 stopinjah ekvatorja je sonce zelo varljivo. Kot sem že povedala, stalno piha, zato niti pomislili nisva, da naju bo tako hitro ožgalo. V temperaturah namreč vse leto ni velikih razlik. Menda je že kratkotrajno izpostavljanje belega turista soncu brez zaščite kaj kmalu usodno. Zimski šal, ki sem ga pomotoma vzela s seboj, je postal najboljši pokrivalo. Občutek za čas je izginil, tisti dve uri časovnega zamika sta povsem zmedli moj občutljivi bioritem. Ko sva prečili zgornji masiv, so se pred nama odprli čudoviti razgledi. Monte Grande je na drugi strani nove, kot miza ravne puščavske doline Terra Boa v vsej veličini bakreno zažarel. Na levo in desno se je razprostiralo morje.

Včasih tudi angeli padajo z neba

Spustili sva se v dolino in dobesedno gazili suho prašno zemljo, ki se je razmehčala pod gumami tovornjakov, ki od tod odvažajo naravni gradbeni material. Začeli sva se dvigati

po povsem drugačnem terenu. Bilo nama je, kot bi se znašli na površju Marsa. Na videz nedolžen hrib si zasluži vso spoštljivost in pazljivost. Njegova površina je po barvi in trdoti kot strjen, neobdelan asfalt, kjer se stopinje zelo dobro oprijemajo, vendar se zaradi erozije tudi predirajo. V vsakem metru te površine je voda izdolbila neponovljive mojstrovine, vsak delček zase je kot čudovita grafika nepoznanega mojstra. Na levi strani gore si je voda utrla pot skozi globok žleb, kjer se zaradi erozije ustvarja siv granulat, pomešan z ostanki črne lave, in ponovno kaže čudovito, nevsakdanjo podobo.

Kar stali sva in zrlji, najin pogled je potoval in ni našel točke, na kateri bi se ustavil. Le močan veter je neprestano pihal in v daljavi gnal valove, ki so na severni strani še močnejši. Tudi obala je tu povsem kamnita. Šele položaj sonca naju je opomnil, da morava sestopiti, kajti čakal naju je še precej dolg povratek. Spustili sva se do najbližjega zaliva, kjer se začne ali konča Terra Boa, in si umili z debelo plastjo rjave zemlje opleskane noge. Sem ponoči prihajajo tigrasti morski psi, ki se jih menda lepo vidi prav ob obali. Škoda, da sva morali naprej. Bili sva neprijetno presenečeni, ko sva ob par zasilno postavljenih in preprostih barakah zagledali vse polno razbitih školjk. Kot da bi gledali pravkar po nesreči razbite najdragocenejše predmete iz porcelana.

Na drugi strani zaliva sta se pred barako pojavila ribiča. Pomahali smo si, odšli sva ju pozdravit, a žal sta govorila samo kreolščino. Videti je bilo, da stalno živita tam, imata mačko in dva psa ter skromno bivališče iz grobo zbitih desk. Pred njuno barako je za meter debelo in par metrov dolgo praznih in nepoškodovanih školjk. Samo gledali sva in izbirali najlepše, a kaj, ko so bile vse lepe in bi kar vse odnesli domov. Obdarili sva ju, ne moreva kar tako brez čustev mimo teh stvari, čeprav sveta ne bova spremenili. Gledala sta za nama in mahala, vse dokler nisva izginili v prašni ravnini. Včasih tudi angeli padajo iz neba. Odkar ne nosim več darov v cerkveno puščico, vselej na ta način obdarujem ljudi.

Za povratek sva izbrali Terro Boo, po občutku sodeč naju morajo široke izvožene sledi pripeljati do Espargosa. Sicer pa na otoku, ki je približno 15 kilometrov širok in 30 kilometrov dolg, res nimava kam zaiti. Problem je bila

le voda. Sledili sva občutku in po dveurni hoji sva v daljavi zagledali obrise mesta. Mesto sva dan prej že raziskali, a sva ga s te strani videli v povsem drugačni luči. Na obrobju je najrevnejše barakarsko naselje, kar sem jih videla doslej. Otroci so nama prihiteli naproti, začuda povsem čedni in primerno oblečeni. Mesto se na veliko širi, na cestah je zbita zemlja. Sem in tja je ženska z vedrom na glavi hitela proti domu. Povsem dehidrirani sva poiskali prvo trgovino in si kupili vodo. S polic visi uvoženo blago, bela tehnika se kar ne sklada s tem naravnim ambientom. Pri ulični prodajalki sva si privoščili pravih, svežih banan, ki jih pri nas ni mogoče kupiti.

Oprezali sva za prvim taksijem in mimogrede opazili zanimive stvari. V Espargosu so še vedno praznovali novo leto, čeprav je bil januar že pri koncu. Sredi mesta je še vedno stala velika jelka iz žice. Deklica z Božičkovo kapo na glavi naju je zvedavo opazovala in kdo ve, kakšna vprašanja so se ji motala po glavic.

Lepote Boa Viste

Zaradi stiske s časom sva se odločili še za ogled najbližjega, 15 minut letalskega leta oddaljenega otoka Boa Vista. Tja vozi mini letalo na propelerje, ki mu pravijo kar avtobus. Zaradi močnih višinskih vetrov je polet prava mini avantura. Z višine je čudovit razgled na zaliv Santa Maria, ki v obliki bele podkve obsega kilometre in kilometre čudovite peščene plaže. Kmalu zablesti pod nami, ne pretiram, nov dragulj, dragulj v pravem pomenu besede. Boa Vista je pravo nasprotje otoka Sal. Razen redkih zelenih oaz je hribovita in povsem bela peščena puščava, ki s svojimi sipinami sega do morja.

Po pristanku na lokalnem letališču Rabil nas je pričakala gruča prijaznih taksistov, ki pa žal niso razumeli nobenega tujega jezika niti niso znali brati. Ko sva se končno sporazumeli in nastanili, sva se takoj odpravili na povsem prazno obalo. Bosa sem zagazila v puščavski pesek in dobessedno nisem mislila na nič. Kot da bi me odneslo v povsem drugo dimenzijo. Na desni strani, do kamor je segel pogled, je bilo videti eno samo neskončno belino, na drugi strani, kot protiutež – morje. Temno modra voda se je v neprestanem potovanju do

obale prelivala v turkizno zeleno, se dvigala in padala in se v obliki bele pene počasi umirila v pesku. Nikjer ni bilo žive duše. Hodili sva in hodili, nekje za belimi hribi je peta najlepša plaža na svetu – Santa Monica. Veter nama je pihal v hrbet, zato sva z lahkoto napredovali. A glej, kot začarano, kot da bi bili stalno na istem mestu! Razdalje imajo tu povsem svojo razsežnost. Celotna peščena obala je dolga kar 90 kilometrov, zaliv je enak zalivu, sipina sipini, midve pa sva jo želeli prehoditi kar v enem samem popoldnevu.

Zavili sva navzgor, do vrha grebena, da preveriva, kaj se skriva na drugi strani. Greben kot dolga pregrada razmejuje priobalni del otoka. Ponovno sva hodili čez bele peščene stvaritve, poslušali veter in opazovali, kako se je neprestano igral z drobnimi kristalčki. Ko sva dosegli vrh, so se nama odpirali novi in novi razgledi. Veter, ki ima tu na grebenu še posebno moč, s peskom biča skale in ustvarja še posebne skulpture, ki so ostre kot noži. Pod igro svetlobe se nama je zazdelo, kot da vsa pokrajina neprestano valovi. Najine sledi, kot da jih nikoli ne bi bilo, so hitro izginjale ... Daleč naokrog ni bilo sledu o človeku, a na žalost Damoklejev

meč – človek že visi nad pokrajino. V načrtu je izgradnja mednarodnega letališča, gradijo se novi in novi hotelski kompleksi. Na južno stran otoka pridejo vsako poletje, v obdobju treh noči, želve odlagat jajca. Koliko časa še, sem z grenkobo v srcu pomislila. Želve so simbol Kapverdskega otočja.

Naslednji dan sva še z enim italijanskim parom najeli vodnika s terencem, simpatičnega in prijaznega domačina z imenom Tintino. Bili smo zanimiva družčina, če bi se iskali, se ne bi mogli najti boljši! Sledil je ogled puščave Viana. Ponovno smo kot uročeni občudovali njeno lepoto, njeno nevidno moč, nabirali pesek za prijatelje, fotografirali ... Skozi zeleno oazo in mimo zaselkov smo nadaljevali pot proti Santa Monici. Spoštljivo sem opazovala te preproste, skromne in umirjene domačine, ki v tem čudovitem okolju neprestano bijejo bitko za preživetje.

Doklej še?

Prispeli smo na Santa Monico. Santa Monica, vsak košček Boa Viste, kot dobra mati jočem za teboj, za tvojo deviško nedotakljivo

Pastir v bližini Buracane pod vrhom Monte Leste (263 m) na SZ otoka Sala

Mojca Izgoršek Bradeško

belino. Bojim se, da bo prekmalu prišel čas, ko te bodo nasilno razdevičili beli ljudje. Barantali bodo s teboj kot na boljšem sejmu. Pozidali bodo hotele in v njih ponudili nešteto cenenih zabav z dolgočasnim, odtujenim in vsega naveličanim turistom. Za zdaj še obstaja kanček upanja, da se bo zavest odgovornih ljudi dvignila do te meje, da bodo pravočasno znali zaščititi zadnje dragulje. Nazaj grede smo se ustavili ob zanimivi pečini, pod katero se razprostira velika naravna jama. Morje je tu s svojimi močnimi valovi v razčlenjenih skalah izdolbilo še posebno zanimive okrogle čašice.

Žal je bilo premalo časa, da bi lahko raziskali otok po dolgem in počez, saj je veliko večji od Sala, se povzpeli še na kakšen zanimiv hrib, kot je St. Antonio. Kot gladek stožec, postavljen na ravno ploskev, kipi proti nebu, v zgornjem delu pa ga kot celota zase zaokrožuje venec mogočnih, navpičnih skal. Tudi letališče v Rabilu je bilo posebno doživetje. Videti je nekako

tako kot kakšna manjša avtobusna postaja, kjer se lahko do vzleta letala svobodno sprehajate. Štiriletna bratec in sestra tu živita svoje srečno, neobremenjeno otroštvo, medtem ko njuna mama streže v bifeju. V uri čakanja na letalo si je deklica dala duška z mojimi dolgimi svetlimi lasmi, se čudila in mi spletala kite kot prava profesionalka.

Prav ta majhna, včasih na videz nepomembna doživetja bogatijo našo čustveno pripoved o tujih krajih in njihovih ljudeh. Pa gore, hribi in hribčki, katerih lepota se ne meri samo z višino, so kot drobni, svetli kamenčki v na novo zgrajenem mozaiku. So nova potrditev, da nas na slehernem kotičku tega planeta čakajo presenečenja neprecenljive vrednosti. Individualno odkrivanje in doživljanje sveta pa nas plemenitita, bogatita in nam širita obzorje. Kljub velikim stroškom je to velika osebna naložba, ki nam je ne more izničiti potrošniška mrzlica razvitega sveta. ◦

Peklenska Grauzaria, tretjič

✍️ Olga Kolenc

Z velikim zanimanjem sem prebrala že dva zaporedna članka v Planinskem vestniku o tej temi. Ime gore – Grauzaria – ima v mojih dolgoletnih gorniških izkušnjah, predvsem tistih najaktivnejših, prav posebno mesto. Ob njem mi srce vselej vzdrhti v neopredeljivih, mešanih občutkih. Ko smo po enajstih urah pustolovščine po že opisanih poteh, brez opreme in zadostne količine vode, v dolini dosegli studenec, sem zajela prgišče vode in jokala v dlani ... Takrat ni bilo ne poražencev ne zmagovalcev.

Vsakršno novo opisovanje poti bi bilo povsem nesmiselno, saj sta bila predhodnika že dovolj nazorna. Pravzaprav Kozjih polic (*Cengle dal Bec, op. ur.*) ni mogoče opisati, treba jih je doživeti! Vendar temeljito pripravljen, psihično in fizično, predvsem pa z zadostno količino tekočine in v času primernih temperatur. Potem je to tura, ki ji ni primere – plezanje gor in dol,

pa spet gor in dol, po številnih grapah vse do skalnih ostric te spoštljive in prav posebne gore.

Spomin, ki ne bo nikoli zbledel, nas ob zori popelje iz bivaka na gozdni meji na sedlo Portonat. Strašljivo prepadna gora dovoli, da na njenem razbitem vrhu najde prostor majhna skupinica. Po klasičnih obredih razgledovanja in fotografiranja smo že ob devetih sestopili nazaj na sedlo. Dan se je prazapprav šele začel in večini se je zdelo škoda, da bi po lahki pristopni poti sestopili do parkirišča in v bistvu zapravili čudovit dan. Na zemljevidu je bila lepo vidna razgibana pot, ki se spušča in vzpenja med kamnitimi stolpi te razčlenjene gore. Kljub nasprotovanju nekaterih smo se odločili za to varianto. Kakšno poldrugo uro smo sestopali po strmeh in razbitem skalovju v smeri, nasprotni tisti, po kateri smo prišli, do

prvih rušnatih grmov. Skozi gosto vejevje smo iskali prehode in nenadoma smo se znašli nad ozko, prepadno sotesko. Dolina je bila povsem na dlani, oddaljena za približno pol ure hoda, a neverjetno – povsem nedosegljiva! Zaman smo se ozirali naokoli in iskali izhod.

Nato smo zagledali ozek, komaj zaznaven prehod, ki je znova zavil navzgor. Takoj nam je bilo jasno, da druge poti ni, treba bo pač zaobiti to skalno zadevo. A ne boste verjeli, brez čelad in pasov, ki so lepo počivali v naših avtomobilih na parkirišču na drugi strani doline, smo se znašli sredi razbite gmote previsov in skalnih polic in sledili redkim obledelim oznakam, ki so vodile v vse bolj navpičen, divji in skalnat žleb. Nemogoče se je bilo izogniti padajočemu kamenju, vrnitev brez opreme pa tako rekoč ni bila možna. Podajali smo si roke, vlekli nahrbtnike čez balvane, se oprijemali redkih, povsem dotrajanih in potrganih jeklenic. Na prstih in dlaneh so se mi kmalu pojavili krvavi žulji, se predirali, koža se mi ob nenehnem visenju na rokah in oklepanju ostrih skalnih oprimkov dobesedno »razcvetela«.

Kdo ve, koliko ur smo lezli po tem navpičnem žlebu navzgor, ko smo zaslutili, da se znova približujemo vršnemu delu gore. Naš pogled se je ustavil na ozkem, za človekovo postavo širokem prehodu, iznad katerega sta kipeli proti nebu dve visoki skalni ostrici. Nikoli ne bom pozabila stavka ene izmed udeleženk, ki je z vodnikom že priplezala do prehoda: »O groza, samo ne povej jim, kaj jih čaka!« Sanjala sem o majhnem naravnem prehodu tam zadaj, lepi in mehki idilični stezi, ki nas bo končno peljala navzdol. A glej, pred nami se je pokazala nova, povsem gladka navpična stena, morda dvesto, tristo metrov visoka – kot močan steber je podpirala mogočno goro in bila sama del nje. Samo zelo ozek, na nekaterih mestih naraven prehod ter raztrgana žica sta dala slutiti, da je to edini možni izhod. Spet je sledil nevaren spust brez varovanja in nato smo visoko zgoraj, na približno dva tisoč metrih, zagledali – rdeč bivak! Pol litra alpskega mleka je bila vsa tekočina, ki sem jo odmerila za hiter spust v dolino tistega dne. Ko smo srečno dosegli nov žleb, sem se pred peklenskim soncem zavlekla pod previsno skalo. Povsem izčrpana in dehidrirana, s še dodatnimi ženskimi težavami, sem poiskala tetrapak z mlekom, ki je bilo tisti hip več vredno kot zlato ...

Dve popoldne sta kazala urna kazalca, ko smo se po začetku sestopanja ob deveti zjutraj končno povzpeli do rdečega bivaka (*Biv. Feruglio, op. ur.*) na drugi strani gore. Zaman smo iskali vodo. Na vprašanje, kje je najbližja voda, nam je italijanski alpinist rekel: »In fondo!«

Da, »In fondo!« Pred nami je bilo spet približno tri ure plezanja skozi žlebove in grape v dolino, do parkirišča, ki je bilo zjutraj, ob sestopu z vrha – s prelaza – oddaljeno le kakšni dve uri po povsem običajni stezi, navadni planinski poti!

Moj namen, kot sem že povedala, ni toliko vnovično opisovanje Kozjih polic, temveč razmislek vseh nas in nam podobnih nadobudnežev, ki se včasih malce lahkomišelnost odpravljajo novim izzivom naproti. Gorniki, ki nimajo izkušenj v tujih gorah in so premalo informirani o poteh, so nemalokrat neprijetno presenečeni. Preden gremo v gore, predvsem v tuje, je dobrodošel prav vsak podatek. Ne odpravljajmo se v tuja visokogorja na slepo, vedeti moramo, kje in kako dolgo bomo hodili, kam bomo prišli in kakšno opremo bomo na poti potrebovali. Poleg izkušenj in opreme je treba uskladiti tudi nekaj povsem običajnih stvari, da nam bo na naših poteh v neznano varno in lepo.

Op. ur.: V zadnjem odstavku je avtorica še sama izrazila poduk, razviden iz treh člankov o Creti Grauzarii, ki smo jih objavili v nizu. Upamo, da z njimi nismo vzbudili odpora do vzpona na to goro, ki je v resnici zelo zanimiva, privlačna in vsekakor vredna obiska. Vsekakor pa se je moramo lotiti odlično opremljeni, z brezhibno kondicijo in ne v najhujši poletni vročini. Le tako se nam tura ne bo spremenila v križev pot! A. M. ◉

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtek ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

Pa še o rožicah

Srečevanja med nabiranjem teloha

✍️ Nada Kostanjevic

Na dan svetega Jožefa sem zopet obiskala grob svojega moža – saj je bil Jože. Tam sem srečala Ivanko. Dejala mi je: »Vidi se, da ste v domu, saj letos še ni teloha na 'vašem' grobu, ponavadi ste ga vi prvi imeli.« »Motite se, Ivanka. Če bi bil teloh dosegljiv, bi bil tukaj. A letos je še vse pod snegom, skoraj vsako nedeljo grem z Mijo na Goro, pa je vse pod snegom. Prvi teloh sem res dobila že lansko leto, v drugi polovici novembra, a le pet popkov, in sem ga podarila naši direktorici za rojstni dan.«

Saj se z mojega balkona v domu vidi na Kucelj, na Golake in še kam. Šele na cvetno nedeljo se mi je zdela Gora toliko kopna, da sva se z Mijo podali na svoje štoparsko potovanje. Vendar sva že pri Cencu opazili, da je Strmca še razmeroma pod snegom.

»Potujoči trgovki« po črnovrški planoti

Kar v Črni Vrh – prijazen voznik naju je potegnil do križišča za Predgrize. Vasica je na planoti, obkrožajo jo nizki griči, poleg zelo modernih hiš ima velike hleve. Z nekaj vzdihni sem spravila Mijo, da mi je sledila po blatnih njivicah in tarnala, kako ima umazane čevlje. Zaplate snega so se morda pred kratkim stopile, a teloh je bil že rdeč, saj je predolgo čemel pod snegom. Vseeno sem ga nabrala kar za celo torbo. Za malico pa sva imeli jogurt. Navajena sem, da po potrebi potrkam na vrata gorskih hiš in me povsod lepo sprejmejo. Pri zelo lepi hiši sem videla klopce na vrtu. Pozvonili sva – sedaj imajo vse gorske hiše zvonce – in odprla nama je lepa, urejena ženska. »Gospa, ali se lahko usedeva na klopco na vrtu in

✍️ Zoran Gaborovič

ali nama lahko posodite žlico?» Marija pa je s prostodušnostjo prizadetih vprašala: »Ali lahko vstopiva?» »Ne,« je zarenčala ženska, »žlico pa vam prinesem, a nazaj je ni treba nositi.« Zaklenila nama je vrata pred nosom in šele čez nekaj minut prinesla vzorno čisto aluminijasto žlico – prepričana sem, da sami uporabljajo drugačne. Moja mama je pravila, da mora biti pri hiši vedno kakšna žlica »po starem«, za dajanje zdravila kravam – čeprav doma nismo imeli krav. Z Mijo sva se usedli na klopco, použili jogurt, a slavno žlico odložili na okno, saj z njo nisva imeli kaj početi. Seveda si nisva upali vprašati za

stranišče – a na prostem ni bilo grmovja in je bilo vseeno premrzlo. Vprašali sva pač pri drugi hiši. Mijo sem takoj opomnila, naj ne sili v dnevno sobo, naj se ne poskuša kam uesti. Tudi tam so naju sprejeli precej zadržano in sva opravili kar se da hitro, s hodnika nisva vstopili v dnevno sobo. Razumela sem. Imeli so naju ali za Jehovi priči ali za potujoči trgovki.

Že sva se podali po cesti, ko sem na jasi zagledala več lepega teloha. »Počakaj me tu, Mija, grem še to pobrat.« Ko sem prišla nazaj, sem našla Mijo v lepem avtu, ki je bil odprt pred neko hišo. Možakar, ki je stal ob njem, se je veselo smejal. Vprašal jo je namreč, kaj počne v njegovem avtu, a ona mu je prav prisrčno dobesedno odgovorila: »Čakam matero (ja, prav tako je rekla), ki je šla nabirat lepe rožice.« No, potem sva stopili na glavno cesto in se lotili štopa.

Usode dobrih ljudi

Ne spada v PV, a vseeno moram povedati. Dohitel naju je možakar, ki je bil sam v avtu. Spoznal naju je in jaz njega. Pred petindvajsetimi leti je poročil lepim in dobrim dekletom iz mojega sosodstva, iz Vipave. Imela sta tudi lepega in bistrega sina, zelo sem se čudila, da sta ostala le pri enem. A kmalu mi je bilo jasno. Žena se je bojevala z rakom. Tudi sedaj se je vračal z obiska na onkološkem. Ja, pa sina imate, verjetno je na univerzi. Ne, ima raka na bezgavkah ... Zakaj se take stvari dogajajo le dobrim ljudem?

S svojega okna sem potem videla, da je tudi na Golakih konec snega, in sva se na velikonočni ponedeljek podali na štoparsko potovanje do Cenca. Tam bo teloh še bel. Dobili sva zakonca, ki sta se odpravljala v Črni Vrh na Emaus, in ko sta izvedela za najino namero, sta rekla: »S to punco do Strmce pod Javornikom ne pridete zlepa, vaju potegneva do tam ...« In potegnili sta naju do strmeškega križišča. Tistih dvesto metrov do telohovih gričkov je Mija lepo prehodila. S seboj sva imeli suho kosilo, saj sva šli že zjutraj. Zato sva se oglašili na strmeški domačiji, kjer me poznajo in lepo sprejmejo. Doma je bila ne le gospodinja, ampak tudi njena mlada hči. Ja, danes je bila doma. Med kosilom, ki sva ga poživali z bolj »šestnimi« vilicami, ki sta nam jih posodili (čeprav imajo krave pri hiši, sta nama po-

sodili svoj lastni pribor), sem se pogovarjala z gospodinjo. Ja, z gospodarjem še redita nekaj živine, hči pa je zaposlena v Cerknem in se tja vozi vsak dan. »V Cerknem?« sem se zavzela in si živo predstavljala mučno pot. Hči pa je povzela: »Veste, mati ne ve. Nisem zaposlena v Cerknem, temveč v Cerknici.« Nepoznavanje zemljepisa teh obmejnih krajev ni nič čudnega. Stari ljudje imajo le italijanske šole in tam se zemljepisa takratne Jugoslavije niso učili. Večkrat sem pri starih naletela na odlično poznavanje zemljepisa Italije, a o krajih, ki so spadali pod Jugoslavijo, niso imeli pojma. Italija jim je načrtno vse zamolčala in o matični domovini Slovencev niso vedeli ničesar.

Spominjala sem se ... Ko je Alpina naredila tovarno čevljev na Colu, so po vseh kotih gore lovili ženske, ki bi bile pripravljene motiko in sekiro zamenjati za tovarniški stroj, ki bi mučno pešačenje v Ajdovščino po Sunčnici¹ in zakotnih poteh do Tekstine zamenjale za bližnjo Alpino. In uspelo jim jih je dobiti. Tovarna je poslovala mnogo uspešnih let. »A ne, gospodična, sedaj pa so proizvodnjo preselili na Kitajsko, in pred zaprtjem tovarne na Colu ste izobesili črno zastavo – videla sem jo na televiziji ...« »Ja, tako težko so našli zaposlitev za vse nas. Enajst so nas premestili v Cerknico, pravzaprav v Podskrajnik v tovarno motorjev za pralne stroje. Zjutraj grem z avtom do Črnega Vrha, odidem že ob pol petih, potem imam avtobus do Godoviča – drugi avtobus pride iz Idrije in me pelje v Podskrajnik ... Domov pridem ob pol štirih ...« »Pa če cesta ni splužena?« »Potem peš do Cenca, na štop do Črnega Vrha in potem ...« Marijo sem pustila pri teh dobrih, težko preizkušenih ljudeh in šla nabirat teloh. Tudi kronice sem dobila in nekaj lepih modrih zvezdic, celo nekaj belega repuha. Vendar kronice še niso imele prave korajže. Mija je medtem občudovala krave – zelo jih pogreša, odkar sva šli v dom.

Ne vem, ali je nanjo delovala zgodba pogumne delavke ali kaj drugega, vendar je vso pot od Strmce do Cenca pogumno premerila peš in niti enkrat ni zajamrala: »Ne morem tako hitro! Kam me vlačiš.« Našli sva dobrotnika, ki naju je potem dobesedno dostavil v dom. ●

¹ Steza z Gore v Ajdovščino

Nadino »štopanje« skozi življenje

Pogovor z Nado Kostanjevic

✉ Vladimir Habjan ✎ Irena Mušič

Neko oblačno nedeljo sem se odpeljal na Primorsko. Že dolgo sem si želel spoznati *Nado Kostanjevic*, dolgoletno dopisnico Planinskega vestnika. Njen prvi objavljeni prispevek sem zasledil »davnega« leta 1968. Članek »Kako sem bila v enem letu trikrat (ne)prostovoljni reševalec« opisuje tri hribovske nezgode, ki jih je doživela. Prva se je zgodila na Risnjaku, ko so v trdi zimi iskali prevoz za ponesrečenega plezalca, druga je bila smrtna nesreča njihovega vodnika pri plezanju v Dolški škrbini, ko so šli na društveni izlet na Kočno, tretja pa se je pripetila na Begunjščici. Ta je bila res nenavadna. Sedem reških planincev je proti večeru prišlo na Roblekov dom, ta pa je bil proti pričakovanju zaprt. V mali koči poleg doma so našli mlado dekle v sami srajci, ki ni nič govorila. Prespali so v koči in se naslednjega dne z njo vrnili v dolino. V Begunjah so končno našli njen »dom«; to je bila psihiatrična bolnišnica. Dekle so že tri dni neuspešno iskali ... Nadini prispevki, lepo berljivi in domiselno napisani, so si potem sledili vsa ta desetletja do današnjih dni. Gotovo je ena naših najstarejših dopisnic. V zadnjih letih se je spominjamo po neverjetnih popotovanjih po vsej Primorski, ki jih je opravila »na štop«.

Ustavil sem se pred domom starejših občanov. Vsi so bili res prijazni. Ko sem že mislil, da bom moral na dolgo in široko razlagati, koga iščem, me je nekdo od zadaj pocukal za roko: »Zdravo, jaz sem Nada, samo malo počakajte, takoj se vrnem.« Potem je skakala naokoli, organizirala, vodila upokojence za roko, kot da bi bila tam zaposlena, ne pa oskrbovanka. Kmalu pa smo že sedeli pred domom na klopci, poleg je bila njena pastorka Mija, in pogovor je stekel.

Zanimalo me je vse: od kod je, kako je zašla v hribe, njena življenjska pot, kako da je

zdaj v domu ... Nada je razlagala tekoče, kot da bi govorila o dogodkih zadnjih dni, ne izpred več desetletij; če sem kdaj dvakrat vprašal isto, me je že malce grdo pogledala in rekla, da je to že povedala ...

Rodila se je pred osemindesetimi leti v Sušaku blizu Reke. V družini je bilo šest otrok. Njen oče je bil dr. Viktor Ružič, odvetnik, slikar in novinar, zadnji ban Savske bano-

vine in minister pravde v vladi Kraljevine Jugoslavije. Že od malega je imela rada hribe, saj je bil oče tudi planinski odbornik v HPD. Ko so jo skupaj z mlajšo sestro pustili doma, ker sta bili premajhni za nedeljski izlet, sta iz razočaranja splezali na domačo peč, dol pa nista več znali ... Čeprav ji je oče v šali govoril, da je treba gledati goro od spodaj, cerkev od zunaj in gostilno od znotraj, ga Nada ni ubogala in se je kmalu odpravila v gore. Sprva na bližnje tam v okolici Reke, pozneje tudi više. V članku *»Iz moje popotne torbe«* (1969), v katerem se spominja svoje matere, opisuje, kako je z družino prenočila v Šlosarjevem domu pod Risnjakom. V natrpani sobi je planinec Uco želel, da bi mati zaprla okno, ker ga je zeblo, in mati ga je res zaprla, pri tem pa po nesreči vse po vrsti pohodila. Brat Maco pa je, ko je Uco zaspal, okno spet odprl in pri tem znova vse pohodil. Potem se je spet zbudil Uco, ki ga je zeblo, mati je okno spet zaprla in spet vse zbudila in tako je trajalo vso noč. Zjutraj, ko so vstali, pa so videli, da je bilo okno brez šip ...

Nada je že s šestimi leti postala članica Hrvaške planinske zveze. Njeno uživaško mladost pa je pretrgala vojna in brezskrbne hoje po gorah je bilo za nekaj časa konec. Po koncu vojne je morala do končati šole in se za-

posliti ter pomagati še bratom in sestram, da so jih dokončali. Na gimnazijo je hodila na Sušak, na Prulah v Ljubljani pa je opravila eno leto go-spodinjske šole. Čeprav ji je ravnatelj rekel, da ji bo zaradi slovenščine težko, je imela ob koncu leta že štirico! Potem ko je opravila še enoletni knjižničarski tečaj v Zagrebu, se je najprej zaposlila kot uradnica v gostinskem podjetju na Reki, pozneje pa v reški knjižnici, vendar so jo odpustili, ker je hodila v cerkev. Zatem je delala v špediciji na Reki, dve leti pa tudi v tehnični knjižnici v Kranju; takrat je bila prvič na Storžiču. V tistem obdobju je bila aktivna članica planinskega društva na Sušaku. Bila je na zveznem tečaju na Dur-

mitorju in v društvu je vodila in pomagala na izletih po Gorskem Kotarju in drugje. Takrat so potovali po večini z vlakom ali s tovornjaki.

Leta 1959 se je poročila v Vipavo. Tedaj so se ji slovenski hribi še bolj približali, intenzivno jih je obiskovala vse do sinovega rojstva. Delala je v Novi Gorici, potem pa je vodila podružnico knjižnice v Vipavi. Spet se je vključila v planinsko društvo, kar trinajst let je bila tajnica PD Vipava, hkrati pa je odkrivala slovenske gore in planine, vodila izlete in hodila na planinske tabore. Leta 1983 ji je umrl mož, pozneje pri vojakih pa še sin. Doma sta ji ostali pastorka Mija ter skrb za domačijo in živali, svinje, krave in kokoši. Takrat se je začela sprva ob popoldnevih, pozneje tudi za ves dan, potepati po okoliški pokrajini in štopati, saj avta ni imela; po tem jo poznamo tudi mi. 1. septembra 2003 je doživela in preživela infarkt; naredili so ji obvod in danes je spet pri močeh, vendar za dom ni več mogla skrbeti, zato so obe s pastorko sprejeli v dom starejših občanov v Ajdovščini.

Kako to, da je začela pisati? *»To imam že v genih, saj je moja stara mama najbolj znana hrvaška književnica Ivana Brlić - Mažuranič, ki jo je Hrvaška akademija znanosti in*

umetnosti dvakrat predlagala za Nobelovo nagrado. Prvi pisalni stroj sem si izposodila in potem sem začela pisati tudi sama ...»

Je kdaj tudi plezala? »Ne grem prav rada, če je treba prijeti z rokami. Bila pa sem na Gradiški turi, na Jalovcu, Triglavu, Storžiču, večkrat na Grintovcu ...»

Pa rože imate radi. »Tako je, vendar letos teloha še ni, je preveč snega (bila je zgodnja pomlad, op. avtorja). Včasih sem jih celo 'rabutala'. Iskala pa sem jih tudi na težko dostopnih krajih, npr. enoglavi osat v Gačniku ...»

Bralci Vestnika vas verjetno najboljše poznajo po vašem znamenitem štopanju, na katerem ste doživeli res zanimive dogodivščine. »Res je, preštopala sem veliko in zgodila se mi je vrsta zanimivih stvari. Spoznala sem na primer, da imajo ljudje več psov kot pa otrok ... (smeh). Zdaj hodim tako, da pustim pastorko kje v vasi, sama pa se odpravim še dlje. Včasih se komaj še pravočasno vrnem. Vendar v domu ne zdržim dolgo, hitro dobim »črve v riti« ...

Kako ji je všeč Planinski vestnik? »Nanj sem naročena že od leta 1969. Malo preveč je alpinizma, ampak za vsakega se najde nekaj.«

Prav lepo smo klepetali. O štopanju, gorah, rožicah, spominih in še čem ... Zapisali bi lahko še več, pa naj še sama kaj pove (glej članek »Pa še o rožicah«). Piše še vedno precej, njen zadnji prispevek sem našel v društvenem glasilu vipavskih planincev *Tura*. Prav zabavno zna pisati, malce drugače kot običajni, (pre)resni avtorji, pa vendar tako, da bolj pritegne. Preberite, če vam *Tura* pride v roke ...

In kako se je končal pogovor? Tako, kot je za Nado značilno. Opraviti sem moral prevoz dveh upokojenk, ena izmed njiju je bila na vozičku; šli smo v Varstveni delovni center, ki je sicer v bližini doma, ampak peš je le pre-daleč. Ko smo jima pomagali iz avta, sva se na hitro poslovila. Nada je imela namreč polne roke dela, saj je spet pomagala drugim ... ●

✎ Mirko Bijuklič

Stane Pišlar – Stric

✍ Janez Kavar

Staneta Pišlarja se spominja le še zelo ozek krog gornikov, alpinistov in nekdanjih častnikov vojaških planinskih enot. Bil je sodobnik Skalašev, gornik po srcu in duši. Kot častnik vojaških planinskih enot, Vojske Kraljevine Jugoslavije, slovenskih partizanskih enot in kratko tudi JLA, pa je bil gornik tudi po poklicu. Iz trohice še živečih spominov nanj je moč razbrati, da je bil predan ljubitelj gora, strokovnjak, zavzet vzgojitelj, prijatelj in podpornik predvojne in povojne slovenske alpinistične generacije. V slovenski gorniški zgodovini si brez dvoma zasluži vsaj skromno pozornost. O majorju Pišlarju je ohranjeno zelo malo podatkov, večinoma zgolj ustnih. Najbolj podrobno se ga spominja Janez Lušina, partizan in častnik izvidniških in planinskih enot JLA od njihovega začetka v letu 1945, še vedno aktiven gornik in smučar. Večinoma po Lušinovih pripovedih in zapiskih lahko sestavimo nekakšen kratak in (še) nepopoln Pišlarjev portret.

Stane Pišlar je bil Primorski Slovenec, ki se je tako kot mnogi po prvi svetovni vojni pred fašizmom umaknil na slovensko ozemlje, v Jugoslavijo. Končal je vojaško akademijo Vojske Kraljevine Jugoslavije v Beogradu in bil kot pehotni častnik dodeljen v 1. planinski polk, oziroma njegov bataljon v Škofji Loki. Pišlar je bil med vojaki poznan kot zelo dober človek in zato se ga je prijel vzdevek »Stric«. Okoli leta 1932 je bil kot mlad poročnik poveljnik graničarskega odseka na delu tedanje jugoslovansko-italijanske meje v predelu Triglav-Bogatin-Črna prst. Kasneje je bil prestavljen v planinski bataljon v Škofji Loki.

Na velikonočni ponedeljek, 29. marca 1937, se je na smučarski tekmi Pod Storžičem, ki jo je organizirala tržiška podružnica SPD, zgodila doslej največja nesreča, ki so

Reševanje v plazu pod Storžičem leta 1937 so vodili Stanko Hudnik, Bogdan Brecelj, kapetan Stane Pišlar in Joža Čop (Triglavska muzejska zbirka).

jo povzročili snežni plazovi pri nas, v kateri je umrlo devet tržiških smučarjev. Sprožena je bila obsežna reševalna akcija, ki jo je kot načelnik reševalnega odseka SPD vodil dr. Bogdan Brecelj, sodelovali pa so še Stanko Hudnik in Jeseničani Joža Čop, Matevž Freljih in Andrej More - Gandi. Za pomoč je bilo zaproseno tudi vojaško poveljstvo takratne Dravske divizijske oblasti, ki je Pod Storžič poslalo 54 vojakov bataljona 1. planinskega polka iz Škofje Loke. Četi vojakov planincev je takrat pod Storžičem poveljeval kapetan (stotnik) Stane Pišlar. France Malešič je v svoji knjigi "Spomin in opomin gora", na strani 162, priložil fotografijo, ki jo hrani Triglavsko muzejska zbirka s podnaslovom: "Reševanje v plazu pod Storžičem leta 1937 so vodili Stanko Hudnik, Bogdan Brecelj, kapetan Stane Pišlar in Joža Čop". Med drugo svetovno vojno je Pišlar prestopil na partizansko stran in bil kot šolan vojaški častnik predavatelj v oficirski šoli narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije. Po vojni je Pišlar postal častnik nove jugoslovanske vojske. Le-ta je z izbiro kadra in začet-

nim specialističnim alpinistično-smučarskim usposabljanjem začela formirati svoje planinske enote. Prve tečaje za častnike bodočih enot JLA je kot glavni inštruktor vodil major Stane Pišlar iz štaba 4. armade JLA, ki je imel sedež v Ljubljani. Major Pišlar je v inštruktorske vrste že na začetku pritegnil svoje prijatelje in znance iz alpinističnih in smučarskih vrst. Eden prvih takšnih tečajev za vojake izvidniške čete 31. divizije se je vršil decembra 1945 na Velikih Blokah. Pišlar je kot smučarski inštruktorja angažiral Staneta Koblarja z Jesenic in Toneta Ažmana iz Kroke. Že kmalu zatem, od 20. januarja do 20. marca 1946, je Pišlar vodil nadaljevalni smučarsko-planinski tečaj za komandirje planinskih in izvidniških enot JLA v Kranjski Gori. V te enote je prihajalo vse več Slovencev, zlasti alpinistov in smučarjev, ki so na ta način vsaj delno ohranjali stik z alpinizmom in smučanjem tudi med vojaškim rokom. Pišlarju in njemu podobnim slovenskim častnikom gre tudi tiha zahvala, da je marsikateri redek kos alpinistične in reševalne opreme iz takratnih vojaških skladišč "neopazno" prišel med alpiniste.

JLA je poleti 1946 formirala tri planinske bataljone, v sestavi 4. armade s sedežem v Podbrdu, 6. armade v Konjicu in 1. armade v Kolašinu. Bataljoni so bili četrte sestave s po dvema planinskima četama in četo z izvidniškim, inženirskim in vodom za zvezo. Načrtno pa je že vzgajala tudi častniški kader, med katerim so v planinskih enotah vidno mesto zavzemali častniki slovenskega rodu. Spomladi leta 1947, od marca do aprila, je major Pišlar vodil visokogorski smučarski tečaj za častnike na Kredarici. Kot inštruktorje je angažiral Joža Čopa, Staneta Koblarja, Andreja Moreta in Dolfeta Kramžarja, kot častniki pa so mu pomagali še kapetan (stotnik) Trifunović in poročnik Leban ter podoficir (podčastnik) Čubrilovič. V Planinskem vestniku iz leta 1948, na straneh 281–291, v opisu prve ponovitve plezanja Čopovega stebra z Darom Dolarjem (»Čopova smer v Triglavski steni«) Pišlarja omenja tudi Dr. France Avčin: "Mokri kot miši smo v dežju nadaljevali pot prek Praga v Vrata. Tam se naju je major Pišlar razveselil prav tako kot midva njegovega toplega čaja. Kljub dvema daljnogledoma in dežurni službi

pri njih, naju niso mogli opaziti in že je na tistem mislil na rešilno odpravo."

Junija 1948 je major Pišlar zadnjikrat vodil alpinistični tečaj za častnike v Vratih. Aljažev dom je takrat oskrboval Janez Brojan st. z družino. Tisto leto je Pišlar za vojaki takratne 3. krajiške brigade cesto iz Mojstrane v Vrata usposobil za uporabo s tovornjaki. Med junijskim tečajem so pri Beli crkvi v Srbiji jugoslovanski graničarji ustrelili takratnega načelnika Generalštaba JLA, generala Arso Jovanovića. Kot se spominja eden Pišlarjevih prijateljev, je ob neki večerni debati v Vratih Pišlar nič hudega hoteč pokomentiral Jovanovićevo smrt, češ kako neroden je moral biti general, da so ga ubili. Čez noč je padel v nemilost in Golega otoka so ga lahko rešili samo predvojni planinski prijatelji: dr. Bogdan Breclj in njegov brat Marjan Breclj ter Boris Zihrel. Pišlar je moral nemudoma zapustiti JLA. Kasneje se je preživljal kot učitelj predvojaške vzgoje, bil pa je še naprej aktiven v raznih športnih organizacijah. To je večinoma tudi vse, s čimer lahko portretiramo zavzete slovenskega gornika, vojaka in gorniškega vzgojitelja Staneta Pišlarja - Strica. Mogoče pa bomo tudi s tem zapisom zvedeli o Pišlarju kaj več, saj si to brez dvoma zasluži. ●

Življenje

Zdaj že vem, da nisi, kot se zdi –
nedosežen vrh, ki tja kipi,
kjer svod brezdanji s soncem se poljublja,
kamor si srce zaman želi,
na poti k tebi venomer se zgublja.
K tebi vodi množica poti,
le najti jih je treba – eno zase;
stopala po njej do konca dni,
pazila bom, da kdaj se ne zarase,
nikdar več se v gošči ne zgubi.
Nekoč postaneš krotek kot planina,
zmogla bom, kar si srce želi:
za mano bo ostala ta dolina,
ti pa dom za moje srečne dni.

Mojca Luštrek

V gore po žensko

S Čavna na Ponce

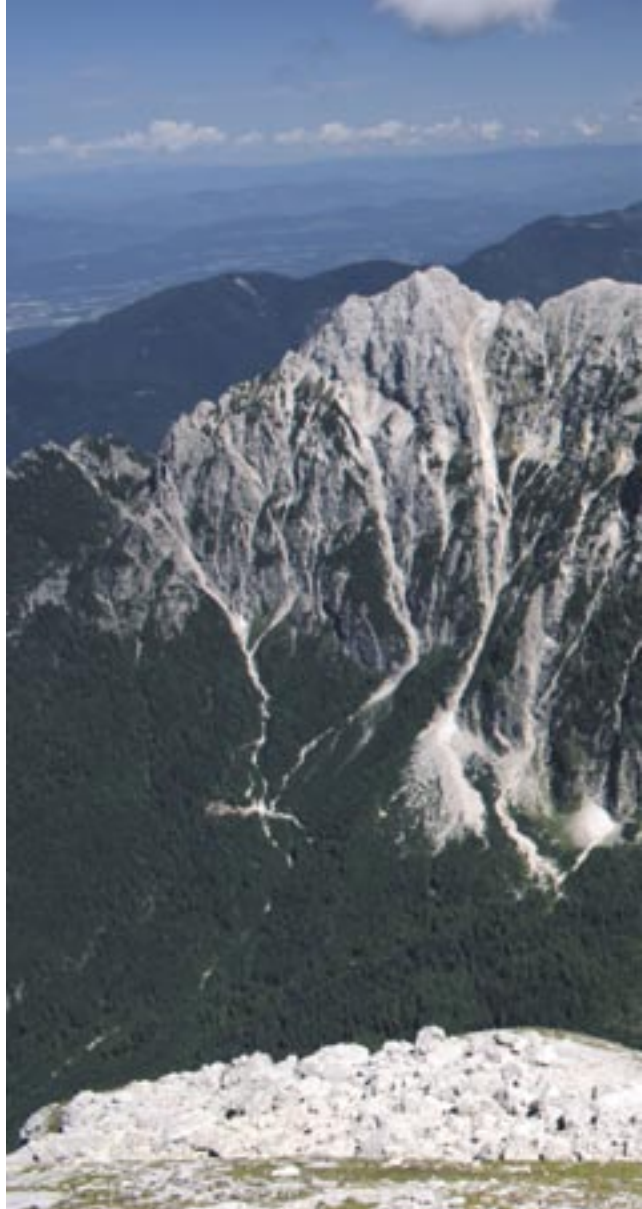
✍ Ingrid Peršolja

»Ingrid, živjo! Veš, imam fraj v petek in soboto, pa sem mislila, da bi prišla k tebi na Primorsko in bi kam skočili.« »Draga Vera iz Moravc, jaz v petek delam. V soboto bi pa šlo. Čakaj. Ti, pridi že v petek, bova pa po delu skočili na Čaven. Za soboto se pa zmeniva.«

Komaj sem dočakala konec delovnega dne tistega poletnega petka. Z Vero sva se objeli in govorili in govorili. O čem? O gorah, o planincih, o planinskih poteh in planinskih ljudeh. Toliko sva si imeli povedati, da sva preslišali grmenje in nevihto. Ko sva se zavedeli, je bila nevihta že mimo in medve sva bili na poti na Čaven.

Čaven

Vera še ni bila na Čavnu, tudi na Kuclju ne. In tudi na Golakih ne. Kaj vsega bi morala videti in kaj vsega bi lahko obredli. Vendar sem se odločila, da greva presenetiti Klaro, oskrbnico koč na Čavnu. Izbrala sem pot »iz tunelov«, ker je hladna, prvi del vodi vodoravno, in šele ko se ogreješ, se zagrižeš v strmino. Vera se kar ni mogla nagledati cvetja. Tako cvetje pa pri njih ne rase. O, mora priti še večkrat k meni, da ji pokažem Čaven pozimi, jeseni, spomladi. Da spozna tu zimo, kako ajdovska burja vleče, ko prideš pod Šmrkave babe. In kakšni so spomladi zvončki, teloh in kasneje narcise ... In videli sva, kako se skriva turška lilija. Gledali sva levo in desno in sosednje vrhove – tam je Gora, tam Golaki in v daljavi Vipava, Vipavska dolina, tam poteka Gradiška tura in vidi se Nanos ... Žal morja zaradi nizke oblačnosti ni bilo videti. Vera je to že vse poznala, toda samo iz opisov in pripovedovanja, sedaj pa je ležalo pred njo. In samo tako malo časa imava. Pripovedovala sem ji o skupnih znancih, ki so tu doma. Da jim je Čaven drugi dom. Da jim je izziv, da jim je trening, zdravnik ... in kaj vse je Čaven že meni dal.

Oskrbnica Klara in njena jota

Čas se ni ustavil in morala sem se sprijazniti, da morava naprej. V koči bova presenetili Klaro. Ta naju bo pogostila. Odlično primorsko joto ali pa njoke z golažem si bova privoščili, in tudi kakšen košček njene prekmurske gibanice. To so bili lepi obeti in s praznim želodcem sva se podvzivali. Vedno mi je ljub pogled na pot, ki vodi od smreke prek travnika, ki obdaja kočo Antona Bavčerja, in nato tista koč, od katere najprej opaziš dimnik. Ni lepšega, kot ko pozimi vidiš, da se iz njega kadi. Veš, da te čakata Klara in topel čaj. Danes naju pa čakata jota in prekmurska gibanica. Noge kar same stečejo proti koči. To me bo Klara vesela, in jaz ji imam toliko

Greben Ponc z Mangarta

 Iskra Jovanović

povedati. S Klaro sva marsikateri vrh spoznali skupaj. Na tistih poteh sva »predli« o najinih željah. Njena se je uresničila, postala je oskrbnica planinske kočice. Žal sedaj nimava več skupnih tur, pa bodo še. Obljubili sva si, da ko greva v pokoj, bova opravili dva tedna trekinga. In ... Presenečenje!!! Klare ni. Šla je obiskat otroke, ki so imeli lansko leto tabor pri njej na Čavnu. Joto, gibanico in čaj pa sva vseeno dobili.

Dobro razpoloženi sva se odpravili v dolino. Odločila sem se za pot, ki pelje na Predmejo. Po nekaj ovinkih so naju že povabili, da se v avtom zapeljeva v dolino. Ne, tega veselja pa nama ne morete vzeti. Ni lepšega kot v tem toplem

poletju opazovati, kako se gozd spreminja, kako si počasi nadeva pižamo in se spravlja spat.

Nama pa ni do spanja, saj naju čaka Ponca

Res nama ni bilo do spanja. Tuhtali in gledali sva zemljevide, opise tur in izbirali in izbirali. Želeli sva turo, ki ni pretežka, ki ni prelahka, ki je še nisva napravili, ki pa bi jo poznali ... In odločitev je padla – Velika Ponca z Belopeških oz. Mangartskih jezer. Ko sva izbrali, se je ura bližala enajsti zvečer. Na vrat na nos sva se odločili, da greva kar takoj na pot. Vso hribovsko kramo sva

naložili v moj avto, pa še spalni vreči in mojemu možu napisali sporočilo, da bova prespali tam pod smreko. Moja romantična duša mi ni dala, da bi peljala po italijanski avtocesti. Ne, čeprav je bila že trda tema, no, saj je že odbila polnoč, sem jo mahnila po Soški dolini, da bi jo Vera videla. Zanimiva je tudi ponoči, pa še poseben čar ima, ko je luna. In tako sva se lahko še in še pogovarjali in čas je tekel in pot je tekla čez Predel, mimo Rablja, vse tja do Mangartskih jezer, do parkirišča pri smreki, kjer sva se zavili v spalni vreči in v mrak noči, pod obok zvezd in v trenutku zaspali. To je bilo najino doživetje.

Noč je bila kratka

Jutranja zarja naju je vrgla iz spanja in nama napovedala oblačen dan. Oblaki so se valili z Mangarta, se spuščali na vse, kar je bilo visoko, in tako pokrivali pogled na Mangart, Vevnico, Vio Italiano, na ves ta prečudoviti svet. Medve pa se tega nisva ustrašili, nahrbtnika na ramo in greva. Če se ulije dež, se bova pa mokri vrnili, saj imava rezervne obleke. Še enkrat sem prebrala opis poti in ga spravila v hlačni žep, Vera pa je naredila fotko in sva začeli. Ni bilo vročine, ni bilo sonca. Lepo sva napredovali, po uri in pol tudi malicali. Za zabavo je bilo nekaj

Rateške Ponce

✍ Andrej Stritar

Dolini Belopeških jezer v Italiji in Planice pri nas ločuje veličasten visokogorski greben, v katerem so najpomembnejše vzpetine štiri Rateške Ponce: Mala, Visoka, Srednja in Zadnja. Mala Ponca je pomaknjena najbolj na sever, visoka »le« 1924 m in precej pozabljena, saj ni markirane poti nanjo. Najvišja je Visoka Ponca, 2274 m, na kateri se pravzaprav začne dolgi visokogorski greben v smeri proti Vevnici. Njena soseda Srednja Ponca, 2230 m, je najlaže dostopna z naše in italijanske strani, naslednjo, Zadnjo Ponco, 2242 m, pa je smiselno obiskati predvsem med grebenskimi prečanjem.

Visoka Ponca z italijanske strani (opisano v članku): Od kočice Luigi Zacchi gremo sprva dokaj zložno med rušjem, potem pa je vedno bolj strmo; čez prve skale pridemo v veliko grapo med Visoko in Srednjo Ponco. Pod JZ-stebrom Visoke Ponce prečkamo grapo na desno do razpotja (neprijetno). Na desno gre pot na Srednjo Ponco, mi pa zavijemo na levo čez grapo. Smo na začetku zavarovane dela poti. (Kot poroča avtorica članka, poleti 2006 tu ni bilo oznak!) Nepretrgan niz varoval nas varno vodi skoraj čisto do vrha. Zelo zahtevna zavarovana pot, 3 ure od kočice, 4 ure iz doline.

Visoka Ponca je dostopna tudi s Srednje Ponce, in sicer po izpostavljeni markirani poti po grebenu, 45 min (zahtevno). To je edina pot nanjo za obiskovalce iz Tamarja.

Srednja Ponca z italijanske strani: Vzpon poteka od kočice Luigi Zacchi podobno kot na Visoko Ponco, le da na razpotju v zgornjem delu grape zavijemo na desno in po strmih travah in skalovju dosežemo vrh. Zahtevno; 3 ure od kočice, 4 iz doline.

Srednja Ponca iz Tamarja: Od doma v Tamarju gremo proti Jalovcu, nato pa kmalu na prvem razcepu na desno in strmo navzgor do vrha. Zahtevno, 3–4 ure.

Zadnja Ponca je dosegljiva brez večjih težav po grebenski poti s Srednje. Zahtevno, 45 min.

Koči:

Luigi Zacchi, 1380 m, dostopna v eni uri od parkirišča ob zgornjem Mangartskem jezeru. Odprta v poletni sezoni.

Dom v Tamarju, 1108 m, na koncu ceste v Tamar. Odprt vse leto. Poleti se da peljati v dolino do osme zjutraj in po šesti popoldne.

Vodnik:

Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 7. izd., 2003.

Zemljevida:

Jalovec in Mangart, 1 : 25.000, PZS;

Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, 1 : 25.000, Tabacco 19.

klinov in jeklenica, nestrpno pa sva pričakovali tisto lepo ferato po opisu. Naenkrat pa zmanjka planinskih markacij. Grem nazaj do zadnje, ki sva jo videli, in iščem naslednjo. Nič. Vera gre

Greben Rateških Ponc z juga

v drugo smer. Nič. Pot se je izgubila. Že prej sem opazila, da so označbe prebeljene. Stena je pred nama. Zdi se, kot da se je utrgal plaz. Megla nama zakriva pogled. Morali bi levo. No,

 Iskra Jovanović

tam desno pa je možic. In nato še eden. In pot sva našli, vendar je bila za Srednjo Ponco. In nato greben. Nadeli sva si pasova in varovali in vrh je bil najin. Imel je malo kisel priokus.

Ferate in fotoaparata ni bilo nikjer, zato pa dva Avstrijca

Kaj, tisto naj bi bila čudovita ferata?! Premalo je je bilo, da bi lahko rekel kaj takega. Okolica se mi zdi dokaj znana, kot že toliko vrhov, ki sem jih videla, ko so bili zaviti v rahlo meglo. Pomalicava in se želiva slikati za spomin. Fotoaparata nikjer. Ostal je v avtu. In že se iz megle prikaže glava in še ena. Pozdraviva planinca. Nič ne bo. Nista Slovenca, nista Italijana. Znam kar dobro italijansko, Vera si pomaga z nemščino. Avstrijca sta. Eden zna tudi angleško, približno toliko kot jaz, to je »very little«, pogovor pa le steče. Fotografirala naju bosta in poslala slike po elektronski pošti. Tudi onadva sta iskala ferato. Z

vrha jo grem iskat po opisu. Malo proti severu, pa desno in levo. Markacije so izbrisali. Megla se dviga, treba je dobro paziti. If you go down to ferata so we go. Yes, yes. In tako je bilo. Oni iti po ferati in tudi mi iti po ferati. V četvero je laže kot v dvoje. Nadenemo si pasove, čelade in že gremo navzdol. Glejte, ljudje. Splačalo se je potruditi in še ponavljati angleščino.

Koliko si človek lahko pove v gorah o gorah in nas ljudeh, pa čeprav znaš little English. Ferata is very nice. In ko pridemo do konca jeklenice, smo ravno tam, kjer sva izgubili markacijo, kjer je bila najgostejša megla. Tam bi morali zaviti v steno. Pa saj zdaj ni več važno, lepo nam je. Vsem štirim. Vse do naših vozil, tam se poti ločijo. Avstrijca sta namenjena na Triglav, medve pa na Rabeljsko jezero, kjer se že kaže sonce. Umijeja se v mrzlem jezeru, si razgrneva spalki in si privoščiva spanec, ki sva ga izgubili ponoči. Sanjava o sončnih gorah in skupnih izletih. ●

Pogled s Srednje Ponce proti Jalovcu

 Tomaž Marolt

Tri Tofane

Ferate nad Cortino d' Ampezzo

✍ in 📷 Jože Drab

Ko sem se lani vozil čez prelaz Falzarego v Dolomitih, mi je pogled obstal na mogočni steni prav tako mogočne gore. Odločitev je padla v trenutku: »Tja gor gremo pa naslednje leto!«

Ugotovil sem, da je gora, ki me je tako očarala, Tofana di Rozes, najjužneje stoječa od treh vrhov skupine Tofana, ki se vzdigujejo zahodno od Cortine d' Ampezzo, znanega turističnega središča v Dolomitih.

Kupil sem si natančno karto, se pozanimal za poti v tej gorski skupini in izbrskal še nekaj podatkov z interneta. Dodatno me je navdušilo dejstvo, da vodijo na vrhove izjemno težke plezalne zavarovane poti (po italijansko *vie ferrate*).

Načrt je bil pripravljen: štiri dni na koncu julija, ko tam snega ponavadi skoraj ni več, in sicer med tednom, saj je ob koncu tedna izredna gneča. Sopotniki pa isti kot lani na

Začetni del ferate Lipella na Tofano di Rozes

Mont Blancu: Andreja, Lojze in Ivan. Odločili smo se, da tokrat ne bomo bivali v kampu, saj bi s tem izgubili preveč časa za vožnjo do izhodišč. Čas pa je bil zelo pomemben, da bi se izognili nevarnostim neviht, ki so tam lahko zelo močne. Odločitev za kočo se je pokazala kot pravilna.

Odločili smo se, da gremo proti Cortini d' Ampezzo čez Avstrijo, nazaj pa po italijanskih cestah skozi Karnijske Alpe. Iz Ljubljane smo se po Ziljski dolini pripeljali na vzhodno Tirolsko in pri mestu Sillian prešli v Italijo. Ker smo imeli dovolj časa, smo spotoma naredili krajši ovinek okoli gorske skupine Cristallo. Ogledali smo si jezero Misurina in od daleč opazovali znamenite Tri Cine.

Misel, da bi se zapeljali do kočice Auronzo pod njimi, nam je odvrnil pogled na svetlečo se kačo v soncu lesketajočih se parkiranih avtomobilov. Preko prelaza Tre Croci (Trije križi) smo se spustili v Cortino, nato pa smo se začeli vzpenjati proti prelazu Falzarego. Po približno šestih kilometrih smo zavili desno na ozko, sprva asfaltirano, kasneje slabo makadamsko cesto. Končala se je po štirih kilometrih na parkirišču pred kočico Angelo Dibona, 2087 metrov visoko. Koča je privatna, zato lahko prespite v njej le, če vzamete polpenzion. To se navsezadnje niti ni izkazalo za slabo, čeprav je nekoliko dražje.

Via ferrata Giovanni Lipella – Tofana di Rozes, 3225 m

Kmalu po zgodnjem zajtrku smo se že vzpenjali po poti proti južni steni Tofane di Rozes. Dva plezalca sta bila že v steni, saj so smeri tu dolge in težke. Naša pot je vodila prečno, tik pod steno proti zahodu do vstopa v zelo zahtevno pot »Via ferrata Giovanni Lipella«, na višini približno 2500 metrov. Do sem smo potrebovali eno uro hoje.

Že sam vstop v ferato je vznemirljiv, saj po nekaj metrih klinov, jeklenic ter celo lestvi pridemo do jamske galerije Castelletto z ostanki iz prve svetovne vojne, predvsem z zanimivimi lesenimi vojaškimi pogradi. Iz jame vodi pot v 500 metrov dolg, umetno izkopan strm predor. Sprva smo se vzpenjali po jeklenih stopnicah, nato lesenih, ko je zmanjkalo teh, pa smo v

soju čelnih svetilk skoraj plezali navkreber po temnem, vlažnem rovu. Bojazni, da bi zašli v napačen rov, ni bilo, saj so stranski rovi načrtno zasuti. Proti koncu predora je celo nekaj oken, kjer svetloba prežene tesnoben občutek. Po polurnem vzpenjanju v temi smo približno 100 metrov višje spet prišli na prosto. Kratko smo se ob jeklenicah spustili na gruščnato gredino, kjer so nam pot kazali skalni možici. Sledili smo jim četrte ure do manjše strme stene. Ob žičnih vrveh smo splezali po njej malo višje na novo gredino oz. polico in spet ob možicah malo gor, malo dol in naokrog proti severu, do nove stenice. To se je ponovilo kar nekajkrat in polagoma smo nabirali višino, globina na levi pa je naraščala tudi zaradi doline, ki se je poglobljala v tej smeri. Razgled je postal vse bolj čudovit, okoliški koničasti vrhovi so se kazali v vsej svoji divji lepoti. Na večino ne pelje nobena pot.

Končno smo bili, po skoraj dveh urah od vstopa, na razpotju. Levo je pot vodila do skalnega pomola Tre Dita (Trije prsti) in naprej do kočice Giussani. Napis »Cima« in puščica pa sta nas usmerila desno navzgor po polici do sistema gruščnatih polic, ločenih s kratkimi, strmimi in mokrimi stenami. Zgodaj poleti je tu lahko še sneg. Dohiteli smo Italijana, ki jima je težaven navpičen skok, preko katerega je tekla voda, povzročal kar precej problemov. Seveda smo pokazali, da smo Slovenci pravi gorniki, in kar »švignili« mimo njiju. To sta bila tudi edina gornika, ki smo ju videli na poti tega dne. Po 300 višinskih metrih smo dosegli ramo Tofane, kjer se ferata konča. Tu smo se priključili nor-

malni poti na vrh, ki pripelje od kočice Giussani. Na križišču je tudi spominska plošča alpinistu Giovanniju Lipelli. Čakalo nas je še 200 višinskih metrov hoje in v pol ure smo po krušljivi poti dosegli vrh naše prve Tofane.

Na vrhu je bilo kar precej ljudi, vendar se malo gornikov, ki dosežejo vrh, povzpne po poti, ki smo si jo izbrali mi. Razgled bi bil lahko čudovit, če nam ga ne bi kvarili oblaki, ki so v tem času prekrili nebo.

Sestopili smo nazaj po rami do spominske plošče, nato pa zavili desno navzdol proti koči Giussani. Po strmih naravnih prehodih med policami, polnimi drobnega kamenja, smo se le počasi spuščali. Tudi tukaj je lahko še pozno v poletje sneg, ki zelo otežuje sestop, saj je strmina precejšnja. Kar dve uri smo potrebovali do kočice Giussani, ki stoji na višini 2580 metrov. Težav je bilo konec in na topli sončni terasi pred kočico smo si privoščili daljši postanek.

Ravno ko smo se odpravljali na zadnji, 500-metrski spust po lepi, široki poti do naše kočice, je prvič zagrmelo. V petih minutah se je nebo povsem pooblačilo in začelo je grmeti, treskati in deževati. Pozabili smo na lepo, široko, vijugasto pot in se po bližnjicah in meliščih v slabe pol ure pripodili do naše kočice. Pogled nazaj gor je bil sapo jemajoč: vse hudournne vode zgornjega dela Tofane di Rozes so se združile in kot mogočen, vsaj 300-metrski slap padale čez južno steno.

Ferate na Tofano di Mezzo, 3244 m, in Tofano di Dentro, 3238 m

Kombinacija dveh ferat na Tofano di Mezzo in z dodano še tretjo ferato na Tofano di Dentro je ena od štirih najtežjih ferat v Dolomitih. Če dodamo še spust po zelo izpostavljeni zahodni poti, dobimo turo, ki ji stežka najdemo primerjavo. Zahtevno plezanje ob varovalih in brez njih, izredna zračnost poti in dolžina ture zahtevajo izkušenega gornika, ki ima glavo na pravem mestu in dobro kondicijo. Obvezno se na turo podamo le ob lepem vremenu in stabilni vremenski napovedi.

Po celonočnem deževju smo upali na še en lep sončen dan, vendar zgodnje jutro ni obetalo nič dobrega. Nebo je bilo prevlečeno s težkimi črnimi oblaki. Upanje je dajalo le majhno okno jasnine nad vzhodom. Ker je do vstopa v ferato

»Via ferrata Punta Anna« ena ura hoje, smo se dogovorili, da bomo dokončno odločitev o vzponu sprejeli kasneje.

In smo šli. Mimo sosednje kočice Pomedes (2303 m), kjer so še vsi spali, mimo zgornje postaje dvosedelnice in pod navpično steno Punte Anne. Vstop v ferato je na višini 2450 metrov. Nadeli smo si ustrezno opremo, in ker se je vreme izboljševalo, zaplezali ob odličnih žičnih vrveh navzgor. Strmo, izpostavljeno, skratka uživaško. Sprva v steni, nato po razu. Zdelo se nam je, kot da imamo našo kočico pod nogami. Mestoma se je pot postavila ne le pokonci, ampak celo v previs in potrebne so bile tudi spretnost, gibčnost ter moč v rokah. Seveda smo imeli pri tem tisti nekoliko večji prednost, saj smo se lažje zavihteli čez previse. Po slabih dveh urah smo priplezali na vrh Punte Anne, 2731 m. Oddahnili smo si, nato pa nadaljevali pot po ozkem grebenčku do vstopa v novo ferato »Gianni Aglio« (v nekaterih vodnikih in zemljevidih tudi ferata »Guiseppe Olivieri« ali celo »Via ferrata Tofana di Mezzo«).

Ta je veliko manj zavarovana, več je plezanja brez jeklenic, če pa so, so tipične »italijanske«, torej mlahave. Izpostavljenost je izredna. Po 15 do 20 minutah od Punte Anne se odcepi levo pot za kočico Giussani, ki je tudi prvi zasilni izhod v primeru vremenskih težav. Naša pot pa se nadaljuje ob črnih markacijah, mimo napisa »Cima«, po izpostavljenih policah in razih. Tu se desno odcepi drugi zasilni izhod, imenovan »Via ferrata Sentiero Olivieri«, ki vodi do kočice Ra Valles in Pomedes, pot proti vrhu pa gre levo navzgor po gruščnatih policah. Čez strm skok na izpostavljenem grebenu nam je pomagala kovinska lestev. Pot nas je nato pripeljala do temačne, izpostavljene škrbine. Hitro, a previdno smo prešli ozko, na obe strani odprto in nezavarovano stezico po vrhu škrbine.

Stivale

POPRAVILA ŠPORTNE OBUJVE

Dare Tomašič, Černetova 13, Lj

TEL: 01 505 92 85

Odprto: od 8. do 12. in od 15. do 18. sobota zaprto

Tofana di Rozes (levo) in Tofana di Mezzo

Sledila je izredno izpostavljena, navzven viseča prečka nad previsom. Ko stojiš z vsako nogo na enem klinu, z vponkama samovarovalnega kompleta pripet na žično vrv in imaš pod nogami 200 metrov zraka, ti za hip pride na misel, kako bi bilo, če bi tu obvisel na vrveh. Roki močno stiskata žično vrv, ki je tu spet čvrsto napeta. A prečke še ni konec. Namesto klinov za noge je tam do pet centimetrov ozka polička, ki pa je kot zanalašč mokra od nočnega dežja in seveda visi rahlo navzdol. Kar veseli smo, ko je to za nami.

Ko zavijemo okoli stolpa, smo prišli na Bus de Tofana. Pot vodi čez skalni most, pod katerim je v škrbini Forcella del Foro veliko skalno okno, do katerega vodijo jeklenice. Skozi okno je baje možen tudi zasilni izhod po izredno strmem melišču proti zahodu in do koč Dibona. Nismo šli preverjat. Pogledovali

smo v nebo, ki je spet postajalo vse bolj črno, do vrha pa je bila še ura in pol. Po polici smo dosegli zgornji rob položnega melišča, kjer je nekoliko nižje na desni zgornja postaja smučarske žičnice in možnost lagodnega umika od koč Ra Valles (2470 m). Tam je tudi srednja postaja gondolske žičnice na Tofano di Mezzo in od tam bi lahko prišli nazaj do naše koč Dibona.

Ker se je vreme v tem času spet malo izboljšalo, smo se odločili, da gremo na vrh. Levo ob poti smo nad široko polico opazili še eno veliko okno, nato pa smo se vzpenjali med ogromnimi kovinskimi varovali, ki pred plazovi ščitijo smučišče globoko spodaj. Višje sta nam gladke stene pomagali premagati dve 10-oz. 6-metrski lestvi. Še malo poplezavanja brez varoval in že smo stali med gorniki in turisti na turistično urejeni poti, ki pripelje z zgornje postaje gon-

dolske žičnice (3217 m) in vodi na sam vrh. Za obe ferati smo potrebovali pet ur.

Na vrhu nismo bili dolgo, saj smo se odločili, da gremo še na tretjo Tofano - Tofano di Dentro (3238 m). Vreme je bilo vedno lepše, sonca je bilo vedno več, vendarle nas je izkušnja prejšnjega dne opozarjala, pa tudi vremenska napoved je bila: popoldanske nevihte.

Tako smo z vrha zavili na še tretjo ferato v tem dnevu, imenovano »Via ferrata Lamon«. Grebenska ferata je odlično, če ne že kar preveč zavarovana in prav nič težka. Edina težava so zglajene skale od številnih gornikov, saj je tukaj zaradi bližine žičnice vedno veliko ljudi. Sprva smo sestopali po manjšem žlebu do škrbine med obema vrhoma. Nekaj lažjih plezanj ob jeklenicah nas je pripeljalo do ostankov hiš iz prve svetovne vojne, tik pod vrhom Tofane III, kot jo tudi imenujejo. Z ene na drugo Tofano smo potrebovali le eno uro. Na vrhu je celo skrinjica z vpisno knjigo, ki jih na drugih dveh Tofanah nismo videli. Vreme se je povsem izboljšalo, bilo je celo vroče.

Večina gornikov sestopa s Tofane III po »Via ferrata Formenton« mimo bivaka »Baracca degli Alpini«, 2922 m, do kočice Ra Valles, za katero potrebujejo dve uri in pol, od tam pa je do kočice Dibona še enkrat toliko. Mi smo raje sestopili po isti poti do škrbine med obema vrhovoma in nato zavili na zahod po poti, ki nam jo je priporočil oskrbnik kočice Giussani in je baje dobri dve uri krajša od tiste mimo srednje postaje žičnice. Rekel je, da je pot lahka, le paziti moraš, kam stopiš, ker ni zavarovana. Skratka, »via normale«. Kasneje sem prebral, da te poti v vodnikih ne priporočajo, nekateri zemljevidi pa je celo nimajo vrisane. Zdaj vem zakaj. Še dobro, da vsaj snega ni bilo več na poti ...

Pomagali so nam možici, ki so kazali, kje med tem krušljivim svetom je še najbolje hoditi, da ne poletiš tistih 600 do 1000 metrov nižje. Najtežja sta bila izpostavljena prečka, kjer smo hodili po za stopalo široki polički, polni dolomitskega gruščja, in zadnji skok pred meliščem, ki smo ga morali splezati navzdol. Po meliščih pa je šlo z višine 2900 metrov le še navzdol. Zaradi oddaljenega grmenja smo spustili ponoven obisk kočice Giussani in odhiteli kar do naše kočice Dibona, ki smo jo zapustili pred desetimi urami.

Res veličastna in težka tura, ki se ti vtisne v spomin. A kljub temu ali pa prav zato si prisežeš, da sem še prideš!

Podatki o poteh

Via ferrata Giovanni Lipella – Tofana di Rozes, 3225 m

Težavnost: 4C* - zelo zahtevna in tehnično zelo težavna pot; izhodišče: kočica Dibona, 2087 m

Cilj: kočica Dibona, 2087 m; višinska razlika: 1250 m; ferata: 600 m; predvideni čas vzpona: 6-7 ur; predvideni čas sestopa: 2-3 ure; skupni čas: 9-10 ur; opozorila: obvezna je čelna svetilka!

Via ferrata Punta Anna in Via ferrata Gianni Aglio – Tofana di Mezzo, 3244 m

Težavnost: 5C* - zelo zahtevna in tehnično izjemno težavna pot; izhodišče: kočica Dibona, 2087 m; višinska razlika: 1250 m; ferata: 800 m; predvideni čas vzpona: 6-7 ur.

Via ferrata Lamon – Tofana di Dentro, 3238 m

Težavnost: 2A* - manj zahtevna in tehnično srednje težavna pot; izhodišče: Tofana di Mezzo, 3244 m; višinska razlika: -200 m, +200 m; ferata: 400 m; predvideni čas: 1,5 ure.

Skupno po opisani poti: Tofana di Mezzo, 3244 m, in Tofana di Dentro, 3238 m

Težavnost: 5C - zelo zahtevna in tehnično izjemno težavna pot; izhodišče: kočica Dibona, 2087 m; cilj: kočica Dibona, 2087 m; višinska razlika: 1700 m; ferate: 1000 m; predvideni čas vzpona: 7-8 ur; predvideni čas sestopa: 3-4 ure; skupni čas: 10-12 ur.

*** Ocena težavnosti zavarovanih plezalnih poti:**

Tehnična težavnost poti:

1 - lahka; 2 - srednje težavna; 3 - težavna; 4 - zelo težavna; 5 - izjemno težavna.

Zahtevnost poti (višinska razlika, strmina, možnost umika pri poslabšanju vremena, padajoče kamenje ...):

A - manj zahtevna; B - srednje zahtevna; C - zelo zahtevna.

Zemljevidi: 1 : 25.000, Tabacco, Carta topografica, št 3; 1 : 25.000, Kompass, Carta turistica, št. 617.

Naša Fana

Raj za alpiniste, pohodnike, feratarje in preostale »odtrgance«

✍ Roman Mihalič Gric

Zjutraj smo pripravili prtljago in adijo, Švica, država nesrečnega imena. Lani sem že prej zbolel, letos pa so mi na turi brez vsakega razloga zatekli gležnji. Vsega hudega sem obtožil »koflahce« in jih v Randi ročno zabrisal v prvi smetnjak, ki sem ga videl. Ja, treba bo umreti ali pa se pa bolj »mirkati«.

Odpravili smo se proti Dolomitom. Tja smo prispeli v mraku. Pod Fano smo zaman iskali prostor, na katerega bi lahko vrgli svoje kosti. Vse kočice so bile nabasane, vsepovsod isti odgovor: »High season.« Končno se nas je usmilila kočica Scoiattoli (2255 m) pod znanimi Petimi stolpi (Cinque Torri). Zjutraj je bilo z mojimi gležnji še slabše, bili so že modri. Drugi so se zapodili na ogledno turo po ferati

na Fano, Pejo, Diana in jaz pa smo ostali pri kombijih. Pejo si je močno želel plezati, saj si je dan prej kupil nov plezalni vodniček, sam pa seveda nisem mogel nikamor, razen z berglami. Fanta sem čisto razumel, saj sem bil v njegovih letih čisto »spuljen« na plezanje. Če nisem dobil nobenega starega »fotra«, ki bi šel plezat z mano, sem šel pa sam. Potlej sem jih pa poslušal, dobil opomin pred izključitvijo, da ne omenim, kako so si me privoščili na sprejemu za alpinista. Plačal sem vse za nazaj in naprej, moja rit je bila še štirinajst dni črna.

Pejo se je zadovoljil z natikanjem po balvanih, Diana se je pražila na soncu, jaz pa sem kupal. Končno so prišli še preostali z vrha razen dveh najbolj lenih, ki sta se vrnila v dolino z

Tofana di Rozes

📷 Jože Drab

gondolo. Ko smo se vsi zbrali, smo jo mahnilo domov v Slovenijo.

Tofana di Mezzo

Naše PD Novo mesto nas člane upravnega odbora, vodnike in mentorje vsako leto razvaja z dvodnevno nagradno turo. Za letos smo si izbrali Tofano di Mezzo (3243 m), zato smo izkoristili plezanje v Švici še za ogledno turo. V šali smo govorili: »Na to Fano bomo pa že splezali,« naša tajnica Fani pa: »Fantje, kar v vrsto, za vse bo dost!« Tako je postala naša Fana. Čez štirinajst dni sem spet stal pod njo. Gležnji še niso bili v redu, hodil sem v nizkih gležnjarijih, vendar sem bil optimističen. Moram priznati, da me je bolj mikala njena sestra Roza (Tofana di Rozes) s svojo fantastično steno; žal bo morala počakati. Zgodaj zjutraj smo se pripeljali do izhodišča Cian Zoppe (1720 m) in se razdelili na tri skupine: turistično, pohodno in feratarsko. Turistična naj bi se povzpela na vrh z gondolo, pohodniška pa po poti št. 403 do kočice Giussani in nato po strmem melišču na vrh. Feratarska skupina je bila največja, saj sva s Suhijem vodila 16 udeležencev. Seveda so morali vsi imeti čelado, pas in samovarovalni komplet; pred turo sva jih pregledala. Vreme nam je ugodilo, saj je bilo jasno in sveže. S Cian Zoppa smo se po poti št. 442 v slabi uri povzpeli do Dibonove kočice in se ločili od pohodniške skupine. Zavili smo na desno, na pot št. 421. Ta nas je mimo kočice Pomedes (2303 m) pripeljala pod strme stene Punte Anne (2731 m), pod katerimi se začne zavarovana plezalna pot Giuseppa Oliverija. Pod vstopom smo se pripravili in začeli. Stena se je takoj »postavila pokonci« in plezanje je bilo pravi užitek. Na srečo smo bili še zgodnji in ni bilo pretirane gneče. Gležnji so me sprva še ubogali, kaj sem hotel lepšega. Na vrhu Punte Anne sem trpinom privoščil prvi daljši počitek. Razgled je bil za bogove, okoli nas sami dolomitski velikani: Marmolada, Civetta, Pelmo, Antelao, Sorapiss, Cristallo – množica igel in konic, kamor je seglo oko; ja, tako si predstavljam nebesa. Lepa plezalna mesta so si sledila kot po tekočem traku, vrhunec izpostavljenosti in užitka pa je bilo nadaljevanje vzpona po ferati Giannija Aglia. Najprivlačnejši del ferate se začne z 20-metrskim navpičnim, rahlo previsnim vzponom na polico (ne pustite se zapeljati

jeklenicam, ki gredo navzgor na razgledišče). Za robom nas je čakala nebeška prečnica, noge so nam bingljale nad prepadom, prsti so se krčevito oprijemali jeklenice, nogice so se nam tresle in srce smo čutili nekje v grlu – človek bi kar tulil od veselja. Do vrha je vodilo še nekaj kovinskih lestev, večjih težav pa ni bilo. Sicer je ferata zelo dobro opremljena, okinčana z vsemi vrstami železja in prava poslastica za zagrizene feratarje. S svojimi 1500 metri višinske razlike je kar divja tura. Po šestih urah obešanja take in drugačne vrste smo se nekateri bolj, nekateri manj zdelani privlekli na vrh Tofane di Mezzo in se srečali z drugimi udeleženci. Iskreno so nam čestitali. Naš prvotni namen, da bomo vsi skupaj sestopili po normalni smeri pristopa, je žalostno propadel, saj je bila večina tako utrujena, da se je v dolino odpeljala z gondolo. Jasno, da ne bi bil Gric, če se temu ne bi uprl. Bister kot traktor, trmast kot osel, pameten pa malo manj se nisem pustil prepričati niti Dianinim tehtnim ugovorom zaradi neprimerne obutve (nizki gojzarji) in še zmeraj bolečih gležnjev. Prepričal sem še pet najbolj zagrelih in že smo divjali v dolino, kot da bi nam šlo za življenje. Do avtobusa smo privihrali v slabih dveh urah, in to pred tistimi, ki so se peljali z gondolo. Ko so nas zagledali na avtobusu, niso mogli verjeti svojim očem. Seveda smo bili »ta glavni«.

V hotelu Pocol, ki sem ga kmalu prekrstil v Pokol, sem pa videl vse hudiče: gležnji so se mi strahotno razboleli, in ker imajo hudiči mlade zmeraj na kupu, so se mi obudili še stare poškodbe kolenskih vezi in vnetje komolca (teniški komolec), da ne govorim o novih gležnjarijih, ki so bili »v franžah«. Prijatelj me je tolažil: »Veš, Gric, to je zaradi zoba.« Zabodeno sem ga pogledal in mu hitel zatrjevati, da z mojimi zobmi ni nič narobe. »Zaradi zoba časa,« mi je razložil. Kaj sem hotel drugega, kot da sem pritrtil. Čeprav ves polomljen, sem noč kar dobro prespal in zbudili smo se v čudovito jutro. No, mojemu »truplu« se ni zdelo tako, saj se nikakor ni hotelo sestaviti v celoto. In ta dan me je čakalo še plezanje v Petih stolpih, kot sem obljubil Primožu in Jožetu, obljuba pa dela dolg.

Čudežna ozdravitev v Petih stolpih

Drugi planinci so se odpravili na krožno turo okoli Petih stolpov, jaz pa sem požrl vsa

Skrajno izpostavljena prečnica okoli stolpa Torre Aglio

📷 Roman Mihalič Gric

svoja moralna načela, ponos in napuh in se do vznožja Velikega stolpa (Torre Grande, 2366 m) – pripeljal s sedežnico. Italijani so Pet stolpov prevrtali s svedrovci in napravili malo večji plezalni vrtec, samo na Velikem stolpu so smeri ostale alpinistične. Pravzaprav bi se morali imenovati Štirje stolpi – Quattro Torri –, saj se je najmanjši pred kratkim podrl. Naokoli se je motalo tudi veliko turistov; ogledovali so si obnovljeno frontno črto iz prve svetovne vojne, ki je potekala čez vso Južno Tirolsko. Tam je pustil svoje kosti tudi marsikateri slovenski vojak, ki se je bojeval za dom in cesarja. Odločili smo se za lažjo smer četrte težavnostne stopnje, Vio delle Guide ali po naše Vodniško smer, visoko 120 metrov. Ko sem si nataknil plezalnike, se je zgodil čudež, vse bolečine so v hipu izginile in razmišljal sem o tem, da bom moral postaviti kakšno zahvalno znamenje ob čudežni ozdravitvi. Stena je bila navpična, detajl tudi rahlo previsen, skala kompaktna, oprimki konjski, roke so mi drhtele od vzbur-

jenja, v glavi mi je brenčalo in šumelo, duša mi je silila navzgor, iz razpok so me pozdravljali plavi cvetovi zvončnic; plezal sem kot v transu, Jože kot drugi je snemal, Primož pa vse skupaj varoval. Trije raztežaji so minili kot v sanjah; na ploščatem vrhu sem sedel ves zamaknjen, še in še bi plezal. Predramili so me glasovi pod steno, pešadija je prišla pod stolp in nas veselo pozdravljala. Sledila sta dva spusta po vrvi do dna in vnovičen stik z realnostjo. Nič ne bo z zahvalnim znamenjem, čudež je izginil, telo je bilo spet razstavljeno na prafaktorje; samo sonce, gore in množica turistov, ki so vreščali drug čez drugega. Nato avtobus, ogled Cortine, ki sem ga opravil na prvi terasi z vrčem hmeljevega napitka v roki, in guganje domov; telo je preveval prijeten občutek utrujenosti, nič nisem obžaloval, nobene kaplje znoja, bolečine, napora, vse skupaj se je zlilo v prijetne misli, ki so me zazibale v sladke hribovske sanje. Lepo je živeti, če veš, za kaj. Bilo je lepo, nekateri so celo jokali. 📍

Pozabljene stene Orienta

Ala Dag

✍ in 📷 Primož Kunaver

Napadi izraelskih letal so razstrelili naše plezalne načrte v libanonskih gorah. Bombe so padale v bližini »naših« sten v dolini Bekaa. Bolj po naključju kot ne smo letalske vozovnice kupili za avgust in ne za julij, drugače bi imel ta prispevek nekoliko drugačen značaj. Lokalni plezalec Adroushan iz Bejruta mi je v elektronskem sporočilu nekaj dni pred začetkom napadov napisal: »We will meet if the Karma will be good.« Tokrat karma ni bila dobra.

Med živčnimi naporji za refundacijo denarja za vozovnice smo Karmen Verhovec, Emil Kopatin, Gašper Podobnik in Primož Kunaver iskali nadomestni cilj. Spomnil sem se zaprašene brošure odprave AO TAM iz leta 1977 v gore Ala Dağa v vzhodnem Taurusu na jugu Turčije blizu stika Sredozemskega morja s turško-sirsko mejo. Gorska skupina z orien-

talskim pridihom, velika za dvoje Julijskih Alp z obilico prostora za nove plezalne smeri in najvišjim vrhom Demirkazikom (3756 m), je obetala veliko in odločitev ni bila težka.

Vrhovi Ala Dağa so praviloma dostopni le s plezalno opremo, zavetišč ni, označenih poti prav tako ne. Izhodišča za pohode ali plezanje so omejena z nekaj dragocenimi izviri vode, okrog katerih se vrtil življenje ovc, pastirjev in peščice čudnih prišlekov iz Evrope v pisanih oblačilih, ki nekako ne sodijo v te odmaknjene konce. Mogočne stene, visoke do 1500 metrov, kolikor je visoka vzhodna stena Ortakaya, štrlijo z vseh strani, večina malenkost bolj odmaknjenih sten je še deviških. Idealno podobo v večernem soncu ožarjenih nabrušenih sten pa pokvari slaba kakovost skale v višje ležečih predelih. Od daleč kompaktne plošče se pod

Pri dragoceni vodi, z opreznim pogledom proti divjim pastirskim psom

Kot Paklenica, le malo vzhodnjeje

pritisikom sesedajo v rdečkast drobir. Samotnost, odsotnost kakršnih koli možnosti reševanja ali komunikacije le še pripomoreta k resnosti zadeve.

Včasih so domačini verjeli, da v območju vrhov Ala Dağlar vlada smrtonosni vakuum. Vendar pa to ni odvrnilo dr. Künne, dr. Martina in njegove žene, da se ne bi pod vodstvom neustrašnega domačega vodiča Velija Carvasa leta 1927 (brez uporabe dodatnega kisika ...) povzpeli na najvišji vrh Demirkazik. Vzpon po najlažjem pristopu - vzhodnem grebenu - ni potekal brez težav, saj ponekod zahteva plezanje III. stopnje. Pri sestopu sta jih ujeli noč in nevihta, ki so jo brez ustrezne opreme za bivačiranje prebili na ozki polici.

Prvo pravo alpinistično odpravo v te konce so leta 1938 organizirali avstrijski alpinisti iz Celovca. Največji plezalski obisk je Ala Dağ doživel v 60. letih, ko so tam gostovale zlasti britanske odprave. Zadnja leta višje ležeče stene bolj samevajo. Klub temu pa se najdejo svetle izjeme, kot so Rolando Larcher, Maurizio Oviglia in Michele Paisan, ki so lani po desetih dneh dela v steni splezali in v celoti s svetrovci opremili izjemno smer Üç Muz (8a, obvezno 7b+, 650 m) v vzhodni steni Demirkazika. Za-

Ala Dag info:

Lokacija gorske skupine: 200 km severno od mesta Adana na skrajnem vzhodnem robu južne sredozemske obale Turčije

Najbližje letališče: Adana

Izhodišče: kraj Çamardi na zahodnem robu pogorja, nato bližnje vasi Demirkazik Köyu (severni pristopi) ali pa zaselek Çukurbag (zahodni pristopi); Çamardi je od Adane oddaljen 3 ure vožnje z avtobusom
Plezalni in pohodni vodnik: The Ala Dağ, O. B. Tüzel, 1991, založba Cicerone guide
Zemljevidi: Krawielicki, 1991, Geo Agentur, München; zemljevidi, ki jih je možno dobiti v Turčiji, so slabe kakovosti

Stroški: cena letalske vozovnice Brnik-Istanbul-Adana s Turkish Airlines znaša 90.000 SIT (oziroma 70.000 SIT, če se vozovnico za notranji let kupi v Turčiji), ostali stroški so minimalni

Varnost: kraje in ropi so redki, ljudje v gorah pa v splošnem pošteni, velja biti pazljiv do (precej divjih) pastirskih psov, gorska reševalna služba v Turčiji ne obstaja, splošno zavarovanje za reševanje, plačano v okviru PZS, velja tudi za Turčijo

Potrebna je popolna samozadostnost skupine (v lastni izvedbi ali pa s pomočjo vodičev iz Çamardija). Ponekod je priporočljiva uporaba tablet za razkuževanje vode. Za sporazumevanje je nujno znanje osnovnih besed in fraz v turškem jeziku. Ljudje v gorah so (bolj kot običajno v Turčiji) konzervativno islamsko naravnani, kar velja vzeti na znanje.

Dol na kosilo in premljevanje občutkov

nimive smeri modernega tipa so v zadnjih letih nastale tudi v impresivnem stolpu Parmakkaya v južnem delu Ala Daga. Vendar pa je več plezalne aktivnosti v spodnje ležečih kompaktnih stenah, kjer rastejo navrtane smeri – s potencialom, da dobijo še zelo veliko sester. Razen tega se počasi razvija tudi trekinški turizem, kjer turiste s podporo mul vodijo po skritih koncih tega pozabljenega gorovja.

Nekaj malega smo skalo Ala Dağa potipali tudi Slovenci. Razen omenjene mariborske odprave se je tam leta 1976 mudila tudi šestčlanska odprava Akademskega AO iz Ljubljane. Takrat sta Marjan Osterman in Milan Rebula v severni steni Kaldija splezala takrat odmevno Jugoslovansko direttissimo. Pred nekaj leti se je tu mudila tudi skupina Zafurancev, »spin-offa« AO Ljubljana Matica, ki je potipala skalo Demirkazika z južne strani.

Obisk naše skupine se je začel v čudovitem kanjonu Arpalik, ki skoraj v vseh pogledih spominja na Paklenico. Nadaljnjo pot do tabora ob ledeniškem jezercu Cagalin golu si bomo zapomnili po cvrkotanju naših možganskih beljakovin pod vročim soncem in ožuljenih ramenih od težkih kredenc, ki smo jih prenašali po neskončni poti. V ledeniškem jezeru so plavali

zvijajoči se rdeči črvički, zato smo raje pili iz bližnje mlake z včasih kalno vodo, ki je nekaj dni napajala dvesto ovc, štiri divje pse, dva pastirja in nas. Začuda smo jo odnesli brez prebavnih težav. V kratkem času, ki smo ga imeli na voljo, smo v vzhodnih grebenih Demirkazika splezali dve krajši smeri v zelo krušljivi skali – Za naše male (V, 250 m) in Naloženka (IV-, 150 m). Mogočne stene Demirkazika, Koca Sarpa in Cagalin Basija so kmalu ostale za nami – morda za drugič, ko bo več časa, večja ekipa ...

Ob Sredozemskem morju, z Efes pilsnom v roki, so se nam v spominih škrlatne barve sten zdele še bolj žareče in pastirski psi z železnimi ovratnicami še bolj grozeči, hkrati pa smo prste namakali v topli vodi in že sanjarili o prihodnjih avanturah. Za vsakogar, ki bi rad izkusil (skoraj) nedotaknjene stene, se potepal po osamljenih kamnitih planjavah ali pa bi namesto Paklenice raje obiskal kanjon Arpalik, je Ala Dag vsekakor priporočljiva izkušnja. Na Turkish Airlines bodo temu gotovo pritrdili.

Na terasi v obmorskem kraju Karataş sem rahlo nostalgичno pogledoval čez morje, kjer so bile 200 kilometrov južneje obale Libanona, in po glavi se mi je motal stavek: »We will meet Adroushan when the Karma will be good«. ●

Zlomila se je peta

Boleč spomin na plezanje v Koglu

✍ Mire Steinbuch

Končno so mi sneli mavec, moral pa sem obljubiti, da bom še ves mesec na berglah, kajti zlomljena peta je bila sicer zaceljena, ne pa še dovolj trdna. Sveto sem obljubil in obljubo tudi držal. Zdaj sem bil že bližje svojemu velikemu načrtu, ki mi je dajal voljo za samozdravljenje: pripravljen sem bil verjeti v aromaterapijo, muzikoterapijo, vizualizacijo in podobne stvari, samo da bi se zlom čim prej zacelil. Torej, za novo leto sem hotel biti na Kamniškem sedlu.

Bilo je pasje mrzlo. Tako zelo, da me je skozi čevljev zeblo v peto, ki je bila zlomljena in še vedno slabo prekravljena. Pihal je mrzel severnik, prenašal sneg, ki se je skupaj z meglo mešal v sivo, nepregledno godljo. Dozdevalo se mi je, da gaz zavija nekoliko preveč v desno, toda z Marjanom sva se je kljub temu držala. Vsak korak izven nje se je končal v globokem snegu.

Nagnjen naprej, s sklonjeno glavo, sem počasi ubiral korake navkreber in se čudil, zakaj stopinje vztrajno zavijajo proti desni. Ko me vsaj v peto ne bi tako zeblo ...

Tistega dne je bilo pasje vroče. Vse poletje je bilo mokro, niti dveh poštenih vikendov se ni dalo sestaviti skupaj. Dež na dež, kadar ni padalo, je bilo pa oblačno in skala mokra. In zdaj indijansko poletje, babje leto po kranjsko. Začetek oktobra je bil vroč. Kot da bi nekdo hotel nadoknaditi poletne dni. Nekje sem prebral, da je narava zelo neracionalna, da ne zna enakomerno razporediti toplote, mokrote in podobnih zadev. Pravzaprav je takale trditev malo nerazumna, da ne rečem bedasta. Narava ni hodila v šolo, nima ekonomske izobrazbe, da bi obvladovala planiranje, analizo, makro- in

Južna stena Kogla

📷 Tomaž Marolt

mikroekonomsko politiko in delala na zalogo. Ravna se po trenutnem navdihu, po svojih zakonih, kakor ji pride. Saj ni egoističen človek, ki v glavnem dela za dobrobit svoje riti in se pri tem ne zmeni za škodljive vplive in posledice. Pomemben je poln žep, kdo bo reševal svet, ga ne zanima, kajti ta program bo na sporedu nekoč v prihodnosti.

Prepotena sva prisopihala pod Kogel in odložila nahrbtnika. Po kratki malici sva zložila teleskopske palice in navlekla nase plezalno opremo. Načrt je bil tak: čez Virensa, nato naprej v Južni raz Skute.

Za plezanje tisti dan nisem bil ravno navdušen. Čutil sem pritajeno utrujenost, posledico serije vzponov v zadnjem mesecu, s katerimi smo skušali ujeti zaradi slabega vremena zamujene dni. Navezal sem se in začel okorno tipati za oprimki. Prvi raztežaj je lahek, trojka. Na polovici sem že razmišljal o koncu dne, ko bom lahko počival in srkal hladno pivo - odločno zanikam, da sem alkoholik, čeprav bi me dr. Rugelj po svojih standardih verjetno uvrstil mednje; ali vsaj med potencialne ali latentne ali pa v kakšno drugo rizično skupino.

Lezel sem navzgor, samo na pol pri stvari, nič kaj mi ni šlo od rok in nog, vendar sem se tolažil, da bo bolje, ko se bom ogrel. Pripelzal sem do stojišča, ker pa je bilo vrvi še dovolj, sem se vpel in nadaljeval s plezanjem.

Padec

Dvignil sem se za štiri ali pet metrov, ko se je skoraj z neslišnim hrskom odlomil oprimek, za katerega sem se držal z desno roko. Trzlaj me je vrgel iz ravnotežja, adijo, tri oporne točke, in že sem poletel ter pristal na polici pod varovališčem, s katerim sem bil povezan s kompletom. V zraku sem se nezavedno zasukal, da sem priletel na noge, in se pri tem sklonil naprej, da me nahrbtnik ne bi potegnil nazaj. Stare pomožne vrvice v varovališču so zdržale sunek. Sključen sem za hip obstal na polici, nato pa sem se sesedel kot pokošen. Bolečina v desni nogi je bila prehuda, da bi lahko stal na njej. Sedeč postrani sem se molče zvijal od bolečin, globoko dihal, lovil sapo in začel pritajeno stokati. Šele ko sem zaslišal svoj pridušeni glas, so se med posameznimi stoki pojavile tudi kletvice: »... mater ... že spet ... že spet sem fu ...«

Žarišče je peta

Z desno roko sem se oprl ob steno in skušal vstati. Čim sem obremenil desno nogo, sem bil že na tleh. O, mater, tole pa diši po zlomu. Skušal sem določiti mesto bolečine. Začutil sem, da je žarišče peta. Treba bo sneti plezalnik, če bo nastala otekline, bo hudo. S tresočimi prsti sem odvezal vezalke in ga pazljivo potegnil z noge. Peta je bila videti, kot bi po njej pomazal sok rdeče čebule, na njej so bile vijoličaste lise, vmes pa bleda mesta. Velike otekline ni bilo. S kazalcem sem se nežno dotaknil bolečega mesta. Učinek je bil podoben tistemu, ko sem se nekoč med zabijanjem klina s kladivom mahnil po prstu. Ko sem potisnil žareči prst v sneg, da bi ga ohladil in ublažil bolečino, se je ta potrojila, da sem skoraj izpustil vsebino mehurja v hlače.

Zazdelo se mi je, da prijatelj spodaj nekaj vpije.

»Damjan,« sem se zadr, »padu sem!«

Spodaj vse tiho je bilo.

»A slišiš, padu sem! Noga me boli. Ne morem stopit' nanjo!«

»Ali lahko splezaš dol?«

»Ne morem!«

»Ali me lahko varuješ?«

»Lahko!«

»Pridem pogledat!«

Najprej sem pripel sezuti plezalnik na pas, nato sem se, stoječ na levi nogi, z bičevim vozlom vpel v stojišče, ki sem ga ravno še dosegel. Prilagodil sem dolžino vrvi, s katero sem bil privezan, vstavil vponko z osmico v pas in zavpil, da varujem. Damjan je bil hitro pri meni. Najprej se je zavaroval, nato se je sklonil nad mojo peto.

»A misliš, da je zlom?« sem vprašal z rahlo tresočim glasom.

»Mislim, da ne bo tako hudo,« je sporočil po strokovnem ogledu. V njegovem glasu sem zasledil nekakšen podton, rahlo sled neprepričljivosti, zaradi česar sem mu samo na pol verjel.

»Imaš kaj proti bolečinam?«

»Imam.«

»Kje?«

»V pokrovu, na spodnji strani.« Odpel je kapo nahrbtnika in izvlekel majhno plastično škatlo prve pomoči. Iz globine nahrbtnika je privlekel na dan termovko s čajem.

»Na, vzemi tableto.«

»Daj mi raje dve. Ta hudič boli kot prasica.«

Na dlan mi je pomolil tableti, ki sem ju pogoltnil s čajem. Čez približno četrto ure bi morali začeti delovati, če sta kaj prida.

Spogledala sva se ... in molčala.

»Ti si zdravniški brat. Strokovnjak za prvo pomoč. Nogo mi boš imobiliziral, nato greva dol. Za danes imam plezanja dovolj.« Misel na reševalce in helikopter mi je vlila moči neslutnih razsežnosti. Dokler lahko migam, bom že sam poskrbel zase. Tako, kot sem po padcu v Skuti. Ravno v Južnem razu, ki je bil točka dve na današnjem sporedu. Hotel sem si namreč ogledati mesto dogodka in videti, kako globoko sem padel. Takrat so soplezalci menili, da okoli dvaindvajset metrov. Polomljen in obtolčen sem ob pomoči izplezal, z Damjanom pa sva se podala v dolg in naporen sestop po Dolgem hrbtu čez Kokrsko sedlo v dolino. Ostala dva pa na bivak pod Skuto po našo kramo. Takrat sem spoznal, kako dolge so minute, kako otopiš v bolečini, kakšna motivacija je v glavo zabit cilj, ki drži kot diagonalec v zdravi poki, ko misliš samo na eno in nič drugega. Moj cilj tistega dne? Priti v dolino.

Spuščanje

Po približno petih letih sem bil v podobni situaciji. Tokrat ni bila zlomljena roka, temveč - sem predvideval - peta. Škoda, da ni šesta. Bi bilo manj težav. Ali pa sedma.

Damjan se je pripravil, da me bo spustil po vrvi. Nahrbtnik sem snel, z vponko ga je vpel v stojišče. Spustil ga bo posebej. Sreča, da je bila vrv dovolj dolga, da je prišla do vznožja. Sicer bi imela še dodaten problem.

Začel me je spuščati. Desno nogo sem imel pokrčeno v kolenu, z rokama in levo nogo sem po steni lovil ravnotežje in se, viseč na vrvi, počasi bližal vznožju. Ko sem bil na tleh, sem se usedel in pazil, da ne bi kam butnil s peto. Ne vem, ali sta tableti začeli delovati ali sem se že privadil, bolečina je postala skoraj znosna. Za menoj je pridrsal nahrbtnik, Damjan pa je kar priplezal.

Začele so se priprave na imobilizacijo. Na voljo sva imela kladivi, štiri zložljive palice, nekaj pomožnih vrvic, srajco in puloverja. Ko je Damjan končal, je bila noga v puloverju od gležnja do kolena, čez ta ovoj sta bili s pomožnimi vrvicami privezani dve smučarski palici

v kratki izvedbi. Izpod puloverja je gledalo kladivo, ki naj bi dodatno učvrstilo gleženj. Ranjene noge naj ne bi polagal neposredno na zemljo, za stik s tlemi je bila zadolžena konica smučarske palice. Drugi par palic sem prilagodil višini svoje pazduhe, služili bi kot bergli. Vse skupaj je bilo videti preprosto in enostavno, kar bi moralo omogočiti dokaj normalno gibanje. Saj bi ga, če bi hodil po ravnem. Moja ravnina pa je bila precej nagnjena, mestoma strma, bilo je nekaj skalnih plati, stezica je bila ozka, pobočje pa dolgo.

Vrgel sem nahrbtnik na rame, vstal ob pomoči palic - bergel in previdno naredil dva ali tri korake. Ko sem pritisnil s konico na desni nogi ob tla, se je bolečina povečala, ko je pritisk popustil, se je zmanjšala. Oprl sem se na »bergli«, leva noga, kratek pritisk na desno, leva noga, »bergli«, pritisk ... Ročaji palic pod pazduhami so boleče pritisnili. Skrajšal sem dolžino in se nanje opiral z rokami. Po dolgem, gladkem skalnem skoku sem se spustil kar po riti in zavrl z levo nogo, da nisem nadaljeval v grapo. Nasproti sta prišla starejša planinca in se pozanimala, ali lahko kaj pomagata.

»Ne, hvala, ni treba, saj bo šlo,« sem zatrdil in se spuščal naprej.

Ja, šlo je že, šlo, prav prijetno pa ni bilo. Trpela je leva noga, ki je bila močno obremenjena. Še dobro, da sem treniral počepe izmenično na eni nogi. Dlani so se potile, že čez eno uro se je predrl prvi žulj. Z opiranjem na palici sem lovil ravnotežje in tako treniral mišice ramenskega obroča za bodoče podvige. Moj že pregovorno težak nahrbtnik je skrbel, da se nisem prekucnil naprej. Kljub vsemu sem bil z napredkom kar zadovoljen. Dolina se je počasi, a vztrajno bližala. Pri avtu bom še pred nočjo, o tem sem bil vse bolj prepričan.

O, madona, avto. Prišla sva vsak s svojim. Kako bom pa šofiral? No, s tem sem bom ukvarjal, ko bo čas za to. Trenutno me bolj zanima tisti ozki izpostavljeni prehod čez grapo. Malo po riti, malo po pasje, saj niti ne vem točno, kako sem se spravil čezenj. Potem je bila samo še več ali manj gozdna stezica.

Do avta sem prišel popolnoma suh, kajti od silnega potenja sem že dehidriral.

»No, Damjan, dobro si opravil svojo imobilizacijo,« sem se zarezal, kolikor mi je stanje pač dopuščalo.

Nekaj je začel nalagati o močni volji, vztrajnosti, se retorično spraševati »al' smo al' nismo«, pa ga nisem poslušal, kajti bolj me je zanimalo, ali bom lahko pritiskal na pedala za plin in zavoro.

Težka pot (oziroma Damjan) prihrani pot reševalcem

Pravzaprav je Damjan že drugič prihranil reševalcem delo, državi pa helikopter. GRS bi ga lahko razglasila za častnega člana, država pa za dobrotnika leta. Vendar je za častnega člana še premlad, država pa se spozna samo na stroške in ne ve, kaj bi počela s prihranki. V glavni knjigi najbrž sploh nima postavke za prihranke.

Kjub boleči nogi sem še vedno vozil bolje kot marsikateri zafrustrirani Slovenec, ki kompenzira svoje komplekse za volanom. Srečno sem pripeljal domov po zdravstveno izkaznico, nato pa še na nezagodni oddelek Kliničnega centra.

Od avta do sprejemne pisarne sem igral ristanc za maratonce. Dežurni strokovnjaki so ugotovili, da je zlom čist, da ne bodo potrebni posebni prijemi za poravnavo kosti. »Čas posla«, kot pravijo nekdanji bratje, za ravnalca kosti, zame pa bi bile to dodatne muke, ki so mi bile k sreči prihranjene.

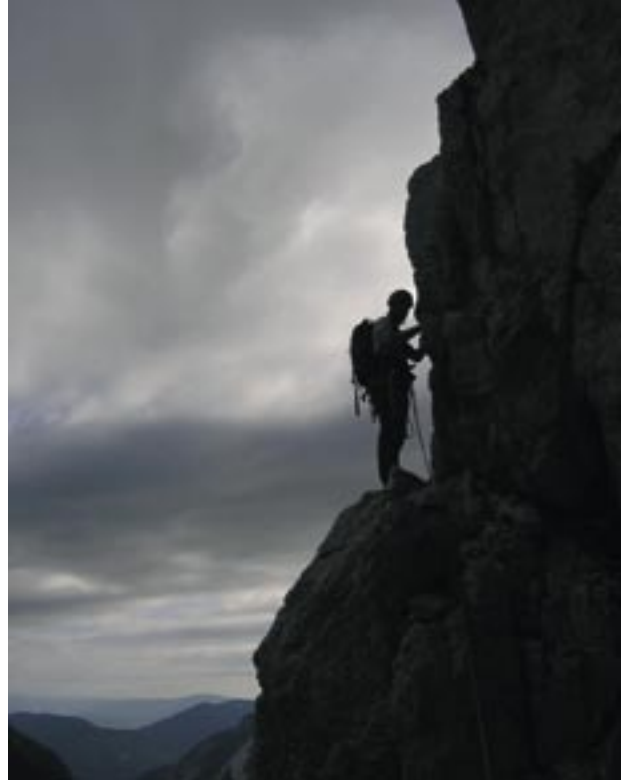
Sestra mi je prinesla izvide in vprašala, kje imam prevoz. Med zobmi sem zamrmral, da ga še čakam. Ko je zaprla vrata, sem se pognal v ristanc, tokrat obtežen z nekaj kilami nehodilnega mavca. Srečno sem priskakljal do avta.

Ko sem ga doma parkiral v garažo, sem si oddahnil.

Zdaj sem se že lahko veselil zasluženega počitka.

V peto me je zeblo, kot da bi bila na čevlju namesto opetnika velika luknja. Kasneje sem izvedel, da je bilo petnajst stopinj pod ničlo, seveda brez upoštevanja »chill faktorja«. Sunek vetra iz nasprotnne smeri je za hip raztrgal meglo. Naša gaz je držala proti Planjavi, proti markirani poti pod Sukalnikom. Nad seboj sva zagledala nekaj planincev, ki so spoznali, da so bili zavedeni, in začeli gaziti na levo proti koči. Marjan se je zahihital za menoj: »Če se jim je že tako mudilo, naj pa še zgazijo.«

Lagodno sva stopala po gazi, ki je izginjala v sivini, kajti okno se je spet zaprlo. V sebi sem

V steni

☞ Matevž Vučer

občutil tiho veselje, dvomi so se razpršili. Koča je bila že skoraj na dosegu roke, celo v peto me je manj zeblo.

V sebi pa sem se že dlje časa spraševal, ali sem po padcu v Skuti morda dobil še eno priložnost? Če je bil prvi padec »opozorilo«, da moram nekaj spremeniti, mar potem drugi padec pomeni, da se nisem ničesar naučil? Je bil to »popravni izpit«? Mar to pomeni, da sem bil nepazljiv, lahkomišeln? Naj opustim plezanje? Po Skuti sem naredil nekaj sklepov, ki sem se jih mislil držati kot klop. Z leti pa sem enega za drugim pozabil. Tokrat sem se sklenil držati samo enega: poslušati moram samega sebe, svoje telo. Če ne bo »filinga«, ne grem v steno, pa čeprav bom že na vstopu. Rajši na pir in pika.

Zdaj sem že vedel, da bom prelomil obljubo, ki sem si jo dal po padcu v Skuti: če še enkrat padem, bom nehal plezati. Kaj bom pa potem počel? Samo hodil po hribih in fotografiral? To je premalo, to ni tisto, kar sem delal z velikim veseljem in za zabavo, naj se sliši še tako perverzno. Plezanje je zame zabava, čeprav je nevarno in se včasih kaj zalomi, pardon, zlomi.

Ko sem doma ženi Meti povedal, da ne bom nehal, je rekla: »Saj nisem nikoli mislila, da boš.« ●

Alpinistični odsek TAM Maribor

✍ Marko Renčelj

V vzponu

V vzponu? Da! Pri nas, na našem alpinističnem odseku TAM Maribor smo namreč trdno prepričani, da naš »vzpon« – kljub temu, da se je začel že pred več kot 40 leti – še kar traja, da stene še ni konec in da vrh še ni tako blizu ...

Prazgodovina

Prvi zametki našega odseka segajo v leto 1958, ko je bila ustanovljena Planinska skupina TAM v okviru Planinskega društva Maribor Matica. Ko je bilo leta 1961 nato ustanovljeno PD TAM Maribor, se je kaj kmalu porodila tudi ideja o »nujnosti« ustanovitve alpinističnega odseka. Takratna zagnanca Franci Šmajš in Lojze Krajger sta hitro našla somišljenike in v letu 1962 so že sledili t. i. »pripravljalni tečajji« za ustanovitev alpinističnega odseka, ki je bil nato uradno ustanovljen 16. 3. 1963. Prvi načelnik AO je postal Lojze Krajger (1962-64), sledili so mu Edvin Bedenik (1965-66 in 1967-69), Ivan Kristan (1966-67) in Marjan Prelog – Jaka (1970). V tistih prvih letih, nekje do leta 1970, so bili najaktivnejši še Jože Balant, Ivan Cverlin – Cvrčo, Jože Časar, Vinko Dobrila, Jožica Ferš, Ivan Graj, Gusta Herzog (kasneje Podrepšek), Drago Kavnik, Krista Kraiger, Jože Mogu, Alojz Pristovnik, Lazar Rataj, Albina Razboršek in Mirko Rogina.

Ni jim manjkalo zagnanosti, volje in vztrajnosti. Udejstvovali so se na vseh področjih alpinistike – od začetnih skupnih vzponov do prvih obiskov vrhov v tujini (Grossglockner z okoliškimi vrhovi, Matterhorn, Monte Rosa in Jungfrau, Mont Blanc ipd.), preplezanih prvenstvenih smeri (Uršlja gora, Raduha, Ojstrica) in zgodnejših ponovitev (prva zimska ponovitev smeri Plate, ZZ in Kovačeve v Raduhi,

prva ponovitev Čeških kaminov v Špiku, SZ stebra v Vežici) pri nas ter tudi sten v tujini (Tatre, Dolomiti). Tudi smučali so dobro – v letih 1965-67 so bili ekipni zmagovalci veleslalomu izpod Raduhe, za kar so prejeli prehodni pokal v trajno last. Za nameček je Foto-kino klub TAM, v katerem sodelujejo člani odseka, jeseni 1967 pod vodstvom režiserja Joca Žnidaršiča v južni steni Mrzle gore posnel dokumentarni alpinistični film Naveza. Glavni vlogi sta takrat odigrala Lojze Krajger in Lojze Pristovnik.

V naslednjem, dobrih dvanajst let trajajočem obdobju zagnanost ne popušča. Vajeti odseka prevzamejo Drago Kavnik (1970-1974 in 1976-77), vmes Ivan Cverlin (1975), nato Janez Jeza (1978-80), Samo Žnidaršič (1981) in Miran Pliberšek (1982-83). Opravljenih alpinističnih tur je vsako leto več – samo za primerjavo, leta 1965 so člani AO opravili 119 tur, leta 1971 154, leta 1979 že 349 in v letu 1983 celo 925 – kar takrat pomeni peto mesto med slovenskimi alpinističnimi kolektivi, v povprečju tur na aktivnega člana odseka (54,4 ture na člana) pa smo celo prvi! Pogoste so prve zimske ponovitve smeri pri nas (Raduha, Ojstrica, Škarje, Planjava in Štruca). V letu 1971 se podajo v Eiger – Gusta Herzog in Ivan Šturm (AAO Kozjak) do polovi-

Na vrhu Storžiča, marec 1973

✎ Alojz Pristovnik

Odprava Kilimandžaro '82

 Samo Žnidaršič

ce preplezata Poljsko smer v severni steni, a zaradi poslabšanja vremena sestopita, prav tako pa tudi Marjan Prelog in Ivč Kotnik (Šaleški AO), ki obrneta v Japonski direktni smeri. Tudi v tem obdobju osvajajo višje vrhove v Evropi, pogosto tudi v večjih skupinah (Grossglockner, Grossvenediger, Mont Blanc, Matterhorn). Prično se prve odprave - že leta 1973 se odpravijo v Chamonix, Marjan Prelog se udeleži zvezne odprave v Kavkaz, avgusta leta 1977 pa ob 15-letnici odseka naši člani organizirajo 2. mariborsko alpinistično odpravo Taurus '77 (JV Turčija). Odpravo vodi Davorin Podrepšek, preplezajo 25 prvenstvenih smeri in variant, skupno opravijo 88 vzponov in pristopov. V septembru 1982 (ob 25-letnici PD TAM in 20-letnici AO TAM) organizirajo odpravo Kilimandžaro '82, kjer vseh 16 članov odprave doseže vrh. Omeni-

ti velja, da v tem obdobju s svojimi vzponi izstopajo Ivan Cverlin, Jože Flašker, Gusta Herzog, Drago Kavnik, Franc Perc, Miran Pliberšek, Davorin Podrepšek, Marjan Prelog, Miha Robnik, Stojan Verdnik - Oki, Franci Topolovec, Samo Žnidaršič in drugi. Žal tudi v gorah nesreča ne počiva. Odsek v gorah izgubi svoje prve člane in za njimi ostanejo globoke vrzeli: Miha Robnik (leta 1972), Ivan Cverlin (leta 1976) in Ivan Florjančič (leta 1979).

Zgodovina

V začetku osemdesetih letih tudi v naše kraje pljuske novi val mladostne zagnanosti, na novo je odkrito prosto plezanje, vse več je individualizma in manjših odprav. Po Miranu Pliberšku leta 1984 vodstvo odseka prevzame Andrej Napotnik - Napi, ki ga razen v obdobju 1988-89 (Dušan Habulin) vodi še danes. Skupna odprava z AAO Kozjak (Kavkaz '83) se žal zaradi nesreče soplezalcev (Iva Verbiča in Srečka Rihterja) predčasno konča. Mlada generacija (Silvo Babič, Milan Jolič - Đoli, Marko Lukič, Sašo Prosenjak, Jože Tučič in drugi) opravi številne odlične vzpone doma in v tujini, vrsto prvih prostih ponovitev (v Logarski dolini, Paklenici itn.) ter v drugi polovici osemdesetih let tudi prve ponovitve zaledenelih slapov. Naslednja večja odprava v organizaciji AO TAM sledi v letu 1987, ko 12-članska odprava pod vodstvom Sama Žnidaršiča osvoji Huascarán, Chopiqualqi, Pisco in še štiri pettisočake.

Devetdesetletase nanašem odseku začnejo s sodelovanjem na uspešni slovenski odpravi Nanga Parbat '90, kjer Silvo Babič z višine 6850

Proti vrhu Daulagirija VII

 Blaž Navršnik

Podelitev priznanj najboljšim na tekmi Dolfa Extreme 2005 na Smolniku pri Rušah

📷 Miro Kokol - Sloki

metrov tudi poleti z jadralnim padalom vse do baznega tabora (3850 m). Člani s prizadevnim delom uredijo plezalno steno v telovadnici v Rušah, kar je osnovni pogoj za boljše treninge in redno vadbo. Leta 1991 se Miro Kokol – Sloki in Vlasta Dobrila udeležita odprave v Hoggar, kjer skupaj s soplezalci iz AAO Kozjak preplezajo več prvenstvenih smeri. V naslednjih letih se pojavi nov val mladih alpinistov na našem odseku. Beno Dolinšek, Vlado Fras, Minja Gregorič, Dušan Sernc, Boštjan Slatenšek in drugi kaj kmalu začno posegati po težjih smereh v Alpah, Severni in Južni Ameriki ter drugod.

Jeseni 1994 AO TAM in AAO Kozjak skupaj organizirata prvo mariborsko himalajsko odpravo na Anapurno III (7555 m), kjer 12-članska ekipa želi vrh osvojiti po prvenstveni smeri v jugozahodni steni. Žal se pri vzponu proti vrhu ob poslabšanju vremena zgodi nesreča – naš član Beno Dolinšek se smrtno ponesreči, Mitja Plohl pa pomrzne – in odprava se predčasno zaključi.

Tudi v naslednjih letih se – poleg običajnih aktivnosti – člani odseka udeležujejo odprav v tujini (Himalaja, Južna Amerika). Med mladimi novi zagnanec Blaž Navršnik po odličnih vzponih doma in v tujini sodeluje tudi na različnih slovenskih odpravah (Gjačung Kang leta 1999, Manaslu 2003). Leta 2000 ponovno »napadamo« Anapurno III, tokrat so člani iz vse Slovenije. Žal jim tokrat v ključnem trenutku vreme ni naklonjeno in domov se spet vrnejo brez vrha. Skrita želja – osvojiti kakšen hima-

lajski vrh – je spet na vrsti leta 2005. Tokrat se člani AO TAM in nekaj drugih alpinističnih odsekov odpravijo na Daulagiri VII (7246 m). Velika želja se tokrat le izpolni: 14. oktobra 2005 ob 9.45 po nepalskem času Blaž Navršnik in Matej Kladnik (AO Kamnik) osvojita vrh!

Danes

V zadnjih letih (od 2003 naprej) smo aktivno sodelovali pri nastajanju slovenskega pokala v lednem

plezanju, pri čemer se vsako leto trudimo z izdelavo umetnega slapu in organizacijo tekme. Kakšno leto je narava močnejša, a nič ne de. Vsa leta smo uspešno organizirali alpinistično šolo, letne, zimske in ledeniške tečaje. Za to so bili odgovorni predvsem vodje šol, ki so k delu pritegnili tudi druge inštruktorje in alpiniste. Vseskozi uspešno sodelujemo z našim planinskim društvom, kjer vedno najdemo podporo za različne akcije, večkrat pa tudi skupaj organiziramo visokogorske izlete. Trudimo se tudi z izdajanjem vsakoletnega Tamovega alpinista – biltena, ki ga izdamo v začetku leta in v katerem opišemo dejavnost odseka v preteklem letu. Ponovno smo ga obudili leta 2004; po nekaj številkah v sedemdesetih in osemdesetih letih je namreč začasno »ugasnil«. Trenutno (poletje 2006) nam nekaj skrbi povzročča naša spletna stran (<http://www.pdrustvo-tam.si>), za katero se trudimo, da bi bila in ostala čim aktualnejša.

Jutrišnji dan

Kaj reči o prihodnosti? Z vsakim novim tečajnikom/tečajnico, ki ga/jo hribovska pota prinesejo v naš štajerski alpinistični odsek, se pojavi piš svežega vetriča v jadrnih našega odseka. In za vse te na odseku trdno upamo, da bodo v naša skupna jadra pihali ne zgolj eno (slabo) leto, kolikor običajno traja naša alpinistična šola. Želimo si torej, da se pridružite naši navezi, ki leto za letom premaguje nove metre stene, omejnene na začetku tega prispevka ... ◉

naša smer

Po sledih drenovcev

Severozahodni greben Kočne¹

✍️ Vladimir Habjan

»O binškoših lani (1911) je bilo, ko sta dva mojih tovarišev, Michler in Kovač², sedela v enem izmed mnogih jarkov, ki pretrgavajo čez 4 km dolgi severo-zahodni greben Kočne, to je tisti greben, ki je vedno dobro viden od Ljubljane. Kamenje je prasketalo mimo njunega skrivališča, in po žlebu, kjer sta priplezala navzgor, se je penila kalna voda, nadaljujoč svoje pokončujoče delo. To je bilo v tretje, da ju je pusti dež pregnal in onemogočil izvršitev načrta: preplezati ves ta lepi, stopničasti greben prav od začetka pa gori do samotnega, razpadajočega vrha.«

Takole je leta 1914 začel svoj opis prečenja SZ-grebena Kočne v Planinskem vestniku Pavel Kunaver, eden najbolj znanih drenovcev.³ No, pa jim je potem junija tistega leta le uspelo, in to kar dvakrat. Najprej sta bila uspešna omenjena člana, čez štiri dni pa še Ivan Tavčar in Kunaver. Kakšna pionirska doba osvajanja Grintovcev! Seveda že dolgo za raziskovalcem Frischaufom, ki pa je odkrival le najlažje običajne pristope na vrhove. Kunaver v nadaljevanju opisuje, kako sta se na kolesih bojevala z nagajivim severom.

Navdušeno pripovedovanje Pavla Kunaverja

»Že itak strmo pot v Kokro nama je veter izdatno oteževal. Vendar sva imela v njem vsaj zagotovilo lepega vremena. Bilo je že mračno, ko sva peš nadaljevala pot od Povšnarja do Dolgega Mosta in prekoračila zuborečo Kokro. Strma, a lepa pot naju je vedla med lepimi gozdovi više in više. Tekmovala sva z nastajajočim mrakom in le še nedoločno sva čula šum globoko pod nama hiteče rečice. Zamrl je slednji glas in zavladal je mrtvi mrak med visokim bukovjem. Končno planina in poslopja in zadaj zopet črni gozd! Na Povšnarjevi pristavi sva bila. Po dolgem tipanju in iskanju v praznih poslopjih sva našla v samotni sobi majarco in pastirja, oba že ne več mlada. Prijazno sta ustregla najinim željam.«

Predvidevam, da sta prespala na Stari Povšni (v nadaljevanju namreč piše: »V svežem zraku še mračnega jutra sva sledila poti proti

severu ... Krasen gozd, deloma bukov, deloma smrekov ... Dolgo sva korakala po njej. Za nama je ostal skalnat žleb, kjer so kameniti plazovi zrušili pot (verjetno grapa V Kladju, niže Strah graben, op. ur.). Prišla sva do koč, kjer nama je bilo nastopiti svobodno pot, neomejeno, prosto, kjer sva hotela.« Danes so pri Stari Povšni le še ostanki nekdanjega velikega poslopja, Povšnarjeva planina pa je precej bolj obljudena (gozdne ceste vodijo vse povprek po jugozahodnem masivu Kočne). Prijaznost domačinov pa je enaka kot pred skoraj sto leti, preverjeno!

Kunaver potem opisuje njuno težavno pot do grebena. Skozi gozd in više skozi drn in strn sta se povzpela do vse bolj strmega klanca, ki »je dobil značaj neprestrme, porasle stene«. S kar precejšnjo težavo sta le priplezala na greben (zadnji del celo bosa in varovana čez veliko zagozdeno skalo - to je opisal kot »delikatni košček«). Pred leti sem jo tudi sam mahnil tja gor. Nad planino gre pristop po gozdnem grebenčku, više pa je res vse strmeje in vse bolj poraščeno (nekaj ruševja nam pač ne uide); potem sem iz »šavja« zavil na levo in po posekah prišel na bolj skalnat teren. Od tam do grebena je treba malce poplezati (mesta I). Očitno sta Kunaver in Tavčar plezala bolj desno, kjer je res precej bolj strmo.

Kunaver nadaljuje: »Kmalu nato sva stala pri kameniti piramidi (dela tovarišev) na Malem Vrhu. Izpod kamenja sva izvlekla papir in poleg njunih imen podpisala. Vsa vrednost tega trenutka je bilo sonce in njegova bleščeča luč, ki je dobro dela najinim telesom in se bohotno razlivala preko vrhov doli po širnih snežiščih.« Ne morem si predstavljati, kaj naj bi bil Mali Vrh. Morda je to Lipova peč, 1874 m. Tam se plezalni del SZ-grebena šele začne. Ta del grebena ima več vrhov, vendar nobenega izrazitejšega. Više je Kljuka, 2137 m (dobro viden zaviti vrh). Danes se na greben ne pleza več s Povšnarjeve planine, pač pa že od Veli-

¹ Dobili smo pobudo bralcev, naj v rubriki *Naša smer* ne opisujemo toliko plezalnih smeri, ki so že podrobno predstavljene v plezalnih vodnikih (npr. Slovenske stene), pač pa naj opišemo tudi kako manj znano in slabše opisano smer.

² Ivan Kovač in Ivan Michler.

³ »Na Kočno po sev. zah. grebenu. Spisal Pavel Kunaver.« Planinski vestnik, 1914, stran 38.

kega vrha naprej. To je dolga in naporna tura, Kunaver omenja 4 km. Do Velikega vrha vodi markirana pot. Nekaj zmede glede imen je na zemljevidih; na novem zemljevidu Grintovci je zapisano: Veliki vrh, 1696 m, nekaj višji Križ, 1742 m (tudi Plesme). Vpisna knjiga je na tem vrhu. Potem sledi dve uri grebenskega prečenja in vmes prebijanja skozi ruševje (žal ne gre drugače) z nekaj poplezavanja do Lipove peči (1872 m). Naprej se pleza. Po grebenu, razu, čez rogle, stolpe, škrbine in čez travnate vesine in poličke Oltarjev ter po severni in južni strani zadnjega stolpa se prebijemo do položnejšega sveta in vrha Na Križu, 2484 m.

Tura po divjini, primerna za druženje

»Od Malega Vrha sva krenila dalje po zobeh grebena. Dokler te ne zadobe zopet prehude strmine, je najbolje držati se ostrine. Marsikak krhek stolpič, globoka stopnica in zračna škrbina se nudi, pa je le boljše, kakor pa takoj od Malega Vrha zaiti v južne stene, kjer sem po svoji nerodnosti precej obžaloval svojo nerazsodnost in se le s pomočjo vrvi, ki jo je čvrsto

držal na grebenu tovariš, splazil s sten. Kajti kamenje je šlo izpod rok in nog precej časa po zraku in šele dokaj sekund pozneje naju je dosegel grom. Stala sva na škrbini.

S škrbine nisva plezala natančno po robu, ampak sva se držala južne stene, ki pa ni prav nič prida. Ruše in mah ter črna, varljiva prst so nama dali mnogo opraviti, ko sva plezala preko strme stene. K sreči sva bila kmalu na široki polici, nad katero je bila stena prosta vseh teh pridatkov. Prijetnejše se je boriti z odkritim sovražnikom, nego s tako zahrbtnim!

Dva pota sta se nama odprla s te, proti jugu držeče police. Levi pot lahka stena, desni rdeč kamin z zajedeno skalo. Z desnim sva pričela. Tavčar je plezal naprej, pa je pri zajedeni skali kmalu rekel, da brez plezalk ne gre. Lotila sva se levega. Tam je šlo lahko navzgor preko strmih stopnic. Za spomin pa sem dobil skalico na glavo, da sem videl tristo solnc. No, zopet sva bila na grebenovem robu in pri novi škrbini; lahne meglice so se zapodile proti nama.

Škrbino sva prestopila in se po strmi poševni polici na severni strani splazila na zložnejši hrbet. Manjšala se je strmina. Širji je postajal

📷 Lado Kladnik

hrbet z vsakim korakom. Preko navaljenih skal in redkih snežišč sva v silni luči dosegla točko 2484 m »Matterhorn«, in s tem je bilo vse dobljeno. Vesela sva zrla v tihi, krasni svet, v daljave, do obzorja.

Še do vrha! Preko prodov, stopnic, snežišč sva končno dospela do rdeče škrbine. Nekaj potegljajev in sedela sva, gori na vrhu razvaljene Kočne.

Svet se je potopil pod nama v noč in mrak, le vrhove, daljne in bližnje, sva videla plavati, kakor v zraku. Že so rastle mrakove plasti, vedno manj je ostajalo sveta obsevanega od nebeške krogle; a to, kar so dosegli njeni čisti žarki, to je žarelo toliko lepše, zbirajoč zadnjo svetlobo, umirajočega dne. Zapustila sva samotni svet.»

Malce več že objavljenega besedila, vendar priznajte, da se tole res dobro bere. Kakšna tura za tisti čas, kakšno veselje in navdušenost! Kaj pa danes? Tura, ki je takrat sodila še med težje plezalske pristope, je danes skromno, le z nekaj stavki, opisana v plezalnem vodniku Jezersko. Ni čudno, smo le skoraj sto let za prvopristopniki. Kdo pa se danes še loti takega »šodra« in ruševja? Redki.

V kamniškem alpinističnem odseku smo smer letos ponovili. Vtisi so zanimivi: nihče ni (na glas) pogrešal plezanja, ki ga, priznajmo, res ni veliko, nihče ni (na glas) preklinjal ruševja, vsi pa so bili navdušeni nad lepim gorskim svetom in divjino v okolici. Razgledi so res prvovrstni. Ne samo na razbrazdano, pogosto rdeče skalovje Kočne in Široko in Povnovo dolino, Visoki kup, Škofovo glavo v njenem ostenju, pač pa tudi na druge vrhove nad Jezerskim in na idilične planine na južni strani ter seveda na vse druge vršace na obzorju. Pa kakšen mir in tišina (če Andrej ne bi tu in tam zapel ...). Do vrha Kočne nismo srečali človeka! Ko pa mine nekaj časa, pozabiš tudi na boj z

📷 Zoran Gaborovič

ruševjem in v spominu ostane le prijetna tura, predvsem pa družba. Nas je bilo deset in prav lepo smo se imeli. In tudi to je lahko cilj!⁴

SZ-greben Kočne, III/II, 700 m, 3–5 ur

Dostop: Potrebujemo dva avtomobila, enega pustimo pod Velikim vrhom (cesta pripelje visoko, glej zemljevid), drugega pa pod domačijo Suhadolnik.

Opis: Po markirani poti na Veliki vrh. Naprej po posekah med ruševjem do prvega stolpa (I-II), po ostrem grebenu čez škrbino in na zelo krušljiv vrh (I-II) ter naprej do Lipove peči. Potem po ostrem razu (II-III) čez škrbino na naslednji skalni vrh (II, Kljuka?). Kratko po vrvi navzdol in na naslednji travnati vrh. Zatem spet pride težaven, oster in krušljiv greben do škrbine (II); tam malo sestopimo. Nato po skrotju nazaj na greben (I-II) in po njem naprej, višje po severni, zadnji del po južni strani (I, II, spolzko). Naprej brez težav do markirane poti na Kokrsko Kočno. Ves zahtevnejši del je izpostavljen.

Sestop: Najbliže je po markirani poti (ali kar levo po grapi) do Bivaka pod Kočno, od tam pa po lovski poti v Suhi dol (glej opis v KSA, PZS, 2004).

Vodniška literatura: Jezersko, PZS, 1999. ◉

⁴ Smer je plezana tudi pozimi, ko je precej težavnejša. Prvi plezali Beno Andverwald, Cene Malovrh, Anica Suchy, 19.-20.3. 1938. PV 1939, str. 35. Letošnjo zimo so jo preplezali trije Kamničani.

Frendojev steber

Davor Velikanje, Andrej Seljak in Janko Smolnikar (vsi AO Idrija) so bili avgusta v Chamonixu. Ob malo višje letečih načrtih so naleteli na precej slabe, skoraj zimske razmere v severnih stenah. Vseeno so se odpravili na srednjo postajo gondole na Midi in naslednji dan v severno steno Midija. Preplezali so veliko klasiko in lepotico pogorja – Frendojev steber (D+, 1100 m). Smer jim je tokrat postregla z zanimivim plezanjem v posneženi skali (VI/III-IV), na zgornjem snežišču pa so plezali po črnem ledu, prekritem z nekaj centimetri svežega snega. V megli so se zgoraj še izgubili in summa summarum za smer porabili 13 ur. K temu seveda sodita še zamujena zadnja gondola in bivak v sicer toplih toaletnih prostorih zgornje postaje gondole. Povsem dostojna in hvalevredna alpinistična avantura! Zatem je vreme ponovno skvarilo in odšli so domov.

Maja Šuštar ponovno v akciji

Iz AO Domžale so poslali poročilo o svoji aktivnosti v preteklem obdobju. Glavno mesto zavzema novica o vzponu Maje Šuštar v Brdvasu (8a/a+). Maja je bila nekaj ena od vodilnih slovenskih športnih plezalk, znana po velikih nihanjih v športni karieri in izredno hitrih povratkih v svet težkih smeri. Družina, uspešna akademska kariera in raziskovalno delo so jo za nekaj časa skrili pred očmi plezalske javnosti. Novica priča, da se je Maja vrnila!

Pestro v naših stenah

V drugi polovici poletja in v začetku jeseni se je v drugi stenah kar veliko plezalo. Povzel sem nekaj najpomembnejših vzponov.

Rok Blagus in Samo Krmelj (AO Matica) sta kot druga preplezala zanimivo kombinacijo Direktna v Črni graben in Srpa (VII-/VI, 1000 m) v osrednjem delu Stene. Srp je dokaj redko plezana smer, ki poteka levo od Čopovega stebra. Najtežji del se od Čopa odcepi pod veliko Rdečo luknjo. Vem za dve navezi v smeri Kunaver-Drašler (VII+/VII-, VI, 270 m). Gregor Malenšek in Neda Podergajs ter Tine Ščuka in Tadej Kodrič so pristopili pod Sfingo po Skalaški, pod Hlebcem desno na Zlatorogove steze in po njih v Amfiteater. V Sfingi so plezali prosto na pogled. Miha Valič in Blaž Grapar sta podlegla obetavni vremenski napovedi in odšla od doma z visokimi cilji. Na cesti ju je spremljal dež, zato je Miha, ki načrtno obdeluje Steno z vizijo novega pisnega vodnika, izvelkel cel pok opisov in se odločil za Smer ob črnem stolpu, ki se od Slovenske smeri odcepi pri Belih plateg. Delo Frančka Kneza in Jožeta Zubana se je v vseh teh letih do prve ponovitve odelbilo s III+ na V.

Urban Ažman in Klemen Sladič sta plezala v Tra-

pezu Debele peči in tam ponovila Skriti izziv (VII, A1-A2), ki ga je Urban z Urošem Vrhuncem preplezala leta 1998. Smer sta s Klemnom preplezala in si jo opremila že pred dvema mesecema z mislijo na prosto ponovitev. Ker sta ugotovila, da je to prevelik zalogaj, sta jo sedaj očistila do prvotnega stanja. V tehničnih raztežajih sta ostala dva svedrovca. Smer v glavnem poteka po odlični skali.

Dvakrat je bila ponovljena Angelska smer (VII-/VI, 550 m) v Hudičevem stebri. David Debeljak in Miloš Urh sta bila pridnejša in vstopila pred Samom Krmeljem in Rokom Blagusom (oba AO Matica). V raztežaju z oceno VI+ sta pustila klin, ki bo zelo koristil ponavljavcem. Vsi so bili navdušeni nad lepoto smeri in kvaliteto skale.

Darko Podgornik in Peter Mežnar sta se na vrhu Travnika potrkala po prsih in dejala: »Presneto, nisva še za v staro šaro!« In res je tako, preplezala sta Črni biser (VII/VI, 800 m), potrdila njegovo lepoto, gostoto klinov in ne (več) epski karakter smeri.

Sklad na skladu se vzdiguje golih vrhov kamni zid, večni mojster ukazuje: »Prid, zidar, se les učit!« Valentin Vodnik je tako lepo opisal svoj Vršac, da se tudi Borut Kozlevčar in Maja Lobnik nista mogla več upirati, čeprav nista zidarja! Za uk sta si izbrala lepo Puntarsko smer (VI, A0, 800 m). Nekoliko sta pogodrnjala, kot vsi, ki smeri ne plezajo bolj jeseni, nad bujnimi šopi trave v t. i. travnati poči, kljub temu da jih je še Vodnik v pesmi opozoril: »Na Vršac mi stopi in sedi, neznan svet se teb odpre, glej, med sivo plešo v sredi zarod žlahtnih zelj cvete.« Mokri stranski oprimki in ključnem raztežaju so sicer preprečili prosti vzpon, ki bi bil vreden ocene VII. Čez nekaj tednov sta odšla plezat dokaj neznan in redko plezano veliko lepotico. V Zadnjem Pri-sojniku sta namreč preplezala Centralno smer (VI+, 700 m). Dejala sta, da ima nekaj mest, ki ne poznajo šale, in se potemtakem pridružujeta mnenju Benjamina Ravnika, ki je dejal, da je bila preplezana korak pred časom.

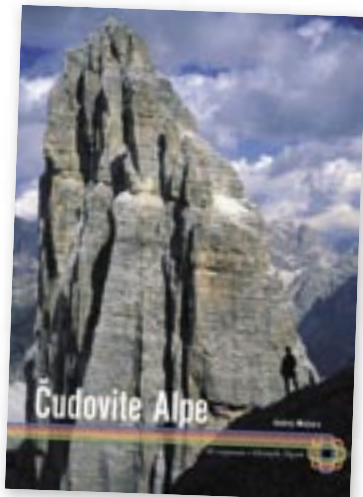
Rzenik

Miha Bogataj in Matjaž Plemeniti (oba AO Kamnik) sta v severni steni Rzenika preplezala kombinacijo smeri Bomba in Centralna. Plezala sta prosto (VI+, 400 m) in pripomnila, da je bila posebno Bomba zelo krušljiva. Severna stena Rzenika je sicer ena zgodovinsko najpomembnejših pri nas. Spadala je v ozek nabor resničnih alpinističnih problemov, okoli katerih so se smukali najboljši plezalci tedanjega časa. V zadnjih letih se v njej zaradi drugačnih trendov v alpinizmu v glavnem nabira pajčevina. Res si s svojo kamnino ne zasluži prevelike pozornosti, vseeno pa bi bila lahko vsaj ena smer na vsakem osebnem alpinističnem seznamu, že zaradi junaške zgodovine! Centralni steber (Dular-Juvan) na primer sploh ni tako zelo grda smer!

Novice pripravil: Tomaž Jakofčič

Čudovite Alpe

Čudovite Alpe, Andrej Mašera,
Planinska zveza Slovenije,
2006

Žalosten sem. Žalosten in poln hrepenenja, ki ga je v meni vzbudila pravkar prebrana knjiga – vodnik Čudovite Alpe Andreja Mašere. Najraje bi vrgel opremo v prtljajnik in se odpeljal v meni ljube Dolomite, ki mi niso pri srcu zgolj zaradi svoje podobe, temveč tudi zaradi prijaznih ljudi v tamkajšnjih kočah. A žal ne morem.

Vodnik po Alpah me je prijetno presenetil. Priznam, da sem vesel, ker smo Slovenci dobili tako knjigo, pravzaprav sem kar nekoliko ponosen. Sicer bi bila pretirana trditev, da smo z njo stopili ob bok ostalim alpskim narodom, ki so natisnili že na kilograme tovrstne literature, tretji korak (glej Bine Mlač: Varneje po feratah in vodnik po dolomitskih feratah, PZS, Ljubljana, 2002; Tomaž Vrhovec in drugi: Najvišji vrhovi v Alpah, PZS, Ljubljana, 2005) je pa vendarle storjen.

Vodnik odlikujejo sistematičnost, preciznost in literarna nadgradnja, ki se odraža v bogastvu geografskih in zgodovinskih informacij ter poetičnem navdušenju nad lepoto gorske pokrajine, ki notranje bogati človeka; pri-

jetno branje, ki vzbuja željo po vzponih. Razvidno je, da je bil Tine Mihelič, ki mu je posvečeno to delo, avtorjev prijatelj in vzornik.

»... *Civetta je ena najbolj znamenitih gora v Alpah. Je simbol in mit. Simbol edinstvene lepote Dolomitov, simbol visokih navpičnih sten, nešteti manjših in večjih, drzno ošljenih stolpov, ozkih škrbin in omotičnih prepadov. Ze samo ime Civetta, ki zazveni nekako rezko in trpko, navda dušo in srce z neubranljivo, prav strastno željo povzpeti se na ta sijajni vrh. Ime gore (civetta = čuk), ki se v prevodu sliši nekoliko banalno, v prenesenem pomenu pa lahko pomeni tudi spogledljivo (tako jo je ljubkoval moj nepozabni prijatelj Tine Mihelič, vrhunski gorniški estet), ima simbolni pomen edinstvene popolnosti, ob kateri ne more ostati ravnodušen nihče, tudi tisti ne, ki mu je za gore malo mar ...*« Takole se razneži avtor (str. 101) ob misli na to dolomitsko lepoticco.

Meni pa je med drugim všeč tudi tole: »... *osupli ostrmimo pred veličastnim prizorom, ki mu v vseh Alpah skoraj ni enakega. Kar 2200 m nad nami se v višino poganja orjaški skalni obelisk, kot dovršena zgradba navpičnih, gladkih sten in naostrenih razov. Agnèr – magično, skrivnostno zveneče ime fantastične gore, pod katero ostanemo pretreseni in nemi v strahospoštljivi zamaknjenosti ...*« (str. 111). Čutite mravljinca po koži? Torej ste še en kandidat več za obisk tega velikana!

Pri vsakem vrhu je nekaj besed namenjenih legi gore. Priznam, da sem si med branjem teh vrstic popravil dokaj megleno predstavo, ki sem jo imel o položaju nekaterih vrhov glede na njihovo okolico. Kjer se je avtorju zdelo potrebno, nam je razkril imena prvoprstopnikov na »pomembne« vrhove in njihovih slavnih vodnikov.

Andrej Mašera je kot bisere na ogrlici nanizal 45 vzponov, med

njimi so tudi taki dragoceni kamni kot Velika Cina – Mit in legenda, Monte Cristallo – Nomen est omen, Sorapiss – Samotni dolomitski orjak nad Cortino, Marmolada – »O Marmoleda, ti es regina ...«, Monte Agnèr – Kakšna gora!, Dreiherrnspitze – Gorski aristokrat Visokih Tur, Großglockner – Sanjski vrh nad belimi ledeniki, Großvenediger – V kraljestvu ledenikov, Watzmann – Pravljurna gora Valentina Staniča ... Vsak vrh je namreč okrašen s podnaslovom, ki ponazarja njegovo značilnost. Žal je moral avtor, kot izvemo v uvodu, prvotnih 60 opisov zmanjšati za 15. Škoda, morda je med manjkajočimi tudi kakšna ferata ali gora v divji in lepi Brenti, ki jo pogrešam v tem nizu.

Od Karnijskih in Ziljskih Alp preko Dolomitov in Severnih apeniških Alp do Visokih Tur nas vodi Andrej Mašera. Naša pot se začne z lahкими vzponi, primernimi za vsakogar, težavnost se počasi stopnjuje do kar krepkih zalogajev: kombiniranih snežnih tur in plezalnega vzpona po »normalki«. Vmes so lahke ter bolj ali manj zahtevne ferate, nekateri vzponi tehnično niso zahtevni, so pa dolgotrajni in zahtevajo dobro kondicijo.

Zgovorna sta podatek o višinski razliki od izhodišča do vrha in ocena težavnosti ture. Sledi kratka geografska in zgodovinska predstavitev. Opisana je vožnja od prestopa državne meje do izhodišča. Podrobnemu opisu vzpona ne manjka koristnih navsvetov, pa tudi svaril in opozoril. Vzpon je časovno razdeljen na posamezne etape, na koncu pa je skupna dolžina ture, zaokrožena navzgor; opisan je tudi sestop, saj je na vrhu človek šele na polovici poti.

Knjigo krasijo številne dobre fotografije, nekaj pa je naravnost odličnih. Seveda bi se našel kakšen nergač in dejal, da je o kočah pre malo podatkov (preko spleta jih hitro najdemo), pa da ni zemljevidov poti. Za turo bom pač

raje kupil zemljevid, ki ga priporoča avtor na koncu opisa gore. Knjigi želim, da bi se dobro prodajala (a smo planinski narod al nismo?!), bralcem pa varen korak, lepo vreme in obilo srečnih trenutkov v čudovitih Alpah.

Mire Steinbuch

Andrej Mašera: Čudovite Alpe (45 vzponov v bližnjih Alpah). Ljubljana 2006.

Bili so časi, ko smo se z vrhov domačih Julijcev poželjivo ozirali na zahod, čez takrat še strogo varovano državno mejo, in sanjali o gorah okoli Montaža in Viša ter za tolažbo prebrali Kugyjeva in Tumova pripovedovanja o čarobnih Zahodnih Julijcih. Potem je meja izgubila veliko svoje ostrine, Zahodni Julijci pa so vendarle ostajali daleč in veliko domiselne logistike je bilo potrebne, preden smo se znašli v Jezerski dolini, na Nevejskem sedlu ali v Zajzeri, kaj šele v Dunji onstran Montaža – tako rekoč na koncu sveta. Le kdo bi si takrat upal pomisliti na gorovja še dlje proti zahodu, ki so jim le posvečeni vedeli imena, saj smo še o Karnijskih Alpah govorili kot o nečem komaj dosegljivem, čeprav njihovi najvzhodnejši vrhovi stoje le onstran Kanalske doline.

Tako je bilo nekoč, v časih, polnih hrepenenja in težko uresničljivih želja, danes pa je vse to skrito za romantično tančico pozabe, saj nova doba neusmiljeno terja nove ukrepe. Tudi zato je Andrej Mašera, avtor odličnih vodniških knjig Zahodne Julijske Alpe in 50 zavarovanih plezalnih poti, da številnih objav v Planinskem vestniku ne omejnemo posebej, lahko svoji novi vodniški knjigi *Čudovite Alpe* dodal podnaslov *45 vzponov v bližnjih Alpah*. V bližnjih!? Seveda, saj so nam vsi vrhovi, zbrani v knjigi, s sodobnimi prometnimi sredstvi dostopni prav tako, kot so nam bili nekoč le domači Grintovci in Julijci. Za veliko

večino opisanih gora, tudi za tiste najdlje na zahodu in severu, sta dovolj prosta dneva ob koncu tedna, z bližjimi pa lahko opravimo tudi v enem samem dnevu. Svet seveda dandanes ni nič manjši, temeljito pa se je spremenila odvisnost od časa, ki je na voljo.

V *Čudovitih Alpah* se je avtor z njemu tako ljubih Zahodnih Julijcev, z najvišjih vrhov katerih seže pogled k dolomitskim lepoticam in lepotcem, k Civetti, Pelmu, Antelau in Cristallu ter k mogočnejšem Visokih Tur, h Grossglocknerju, Ankoglu in Hochalmspitzu, odpravil prek Kanalske in Železne doline za soncem, se najprej poln občudovanja zaustavil na vrhovih Karnijskih Alp, od tam pa sledil klicu gorniškega srca v Dolomite, Visoke Ture in Severne Apneniške Alpe.

Vsak izbor je predvsem in povsem subjektivno dejanje, o katerem ima lahko vsakdo čisto svoje mnenje, ga pri sebi dopolnjuje ali redči – skratka, lahko obdeluje svojo gredico gorniškega okusa po svoje –, knjiga pa je napisana in je pred nami, tu in zdaj, in težko se bo našel kdo izmed posvečenih v to snov, ki avtorju ne bi priznal prefinjenega okusa in zvrhane mere razumevanja tistih uporabnikov, ki jim je vodnik predvsem namenjen – zelo zahtevne gorniške populacije, kakršno najpogosteje najdemo na polju, ki se razteza med vrhunskim alpinističnim mojstrstvom in pohlevnejšim planinskim popotništvom. Napisana je v najboljši maniri vodniške besedne ustvarjalnosti, ki jo je s svojim izjemnim opusom na Slovenskem utemeljil Tine Mihelič, avtorjev prijatelj in učitelj svojevrstne, miheličevske ljubezni do gora.

Knjiga je sestavljena iz petinštiridesetih zgodb, v katere so nevsiljivo spravljene vsi potrebni podatki. V posebnem strnjem opozorilu, dodanem vsaki zgodbi, preberemo, kakšne težave nas čakajo na poti in kako se

moramo pripraviti nanje. Kako bomo ta opozorila pravilno razbrali in uporabljali vodnik v svoj prid, nam avtor pove v kratkem uvodu, vse preostalo branje pa je eno samo navdušujoče povabilo na pot.

Vsak vrh, od skromnega Ojstrnika nad Ukvami v Kanalski dolini tja do visokega, ponosnega Hochgalla na skrajnem jugozahodu Visokih Tur, je avtorju izziv za svojevrstno pripoved, ki nam najprej razkrije geografske zakonitosti in zgodovinsko vedenje, potem pa nas pripelje do izhodišča in varno pospremi na vrh gore. Ker gre za avtorja širokih razgledov, podprtega z lastnimi bogatimi spoznanji, predvsem pa za nekoga, ki ima, kot bi rekel Tine Mihelič, gore rad, velja vsako izmed petinštiridesetih poglavij v knjigi brati kot literaturo in priročnik hkrati, kajti šele tako se bomo lahko vživeli v klic takšnih gora, kakršne so Civetta ali Marmolada, Antelao ali Pelmo, Watzmann ali Grossglockner. Te in vse druge gore se izrisujejo pred našimi domišljajskimi očmi kot Kugyjevi »prestoli bogov« po estetski plati in hkrati kot cilj Tumovega racionalnega, raziskovalskega napora.

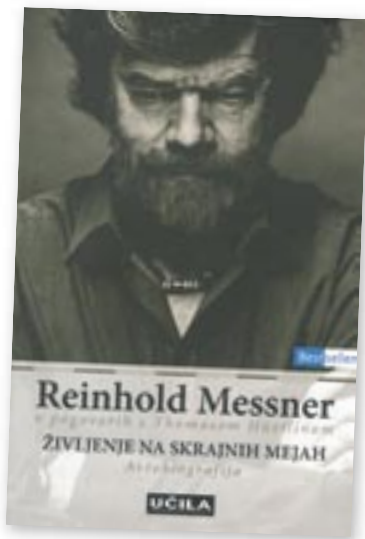
Tolikšno na lastnih izkušnjah temelječe znanje, ki mu vse skozi sledimo v Mašerovi knjigi, je več kot zgolj priporočilo za uporabo vodnika – je napolnilo na branje pripovedi o desetletjih, preživetih v gorah. In to preživetih intenzivno ter poglobljeno, do tiste doživljajske ravni, na kateri človek zasliši klic k izpovedi. Takšni, ki ne bo le za naše duše, ampak bo nago varjala tudi drugega.

Čudovite Alpe so vse to in še več. So s široko kretnjo zajeto prgišče najlepšega, kar nam ponujajo gore vzhodnega alpskega loka, gore z zahodnih in severnih obzorij, ki so nam zdaj ne le zaradi sodobnih povezav, ampak tudi zaradi Mašerove knjige kot bližnje, ljube znanke.

Mitja Košir

Reinhold Messner o sebi

Življenje na skrajnih mejah: avtobiografija, Reinhold Messner v pogovorih s Thomasom Hüetlinom; Učila International, Tržič, 2006

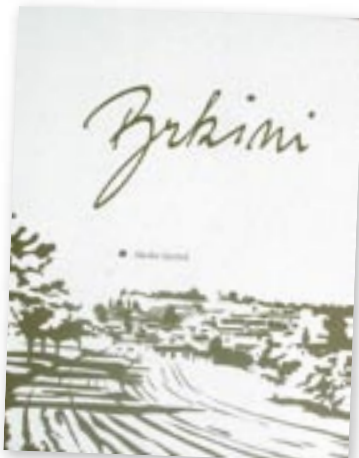
Bradat in razmršen, razoranega in resnega obraza nas gleda z naslovnice avtobiografije, ki je nedavno izšla tudi v slovenščini. Dolga je že njegova pot in postal je »star alpinist«, torej v skladu s pregovorom bi že zato moral biti tudi »dober alpinist«. Reinholdu Messnerju se po takšni življenjski poti res ni treba več dokazovati, saj je dosegel takorekoč vse, česar pred njim niso dosegli drugi. Postavljal je meje in jih prestopal, takšne, o katerih predhodne generacije niso niti razmišljale. Postal je naj-alpinist, posebej je s svojimi dejanji zaznamoval himalajzem. Prvi na vseh osemtisočakih sveta, prvi na Everestu brez dodatnega kisika ... Pa nehalo z naštevanjem, saj je marsikatero od njegovih dejanj odmevalo tako, da je ostalo zapisano za zmeraj in ga niti ni potrebno posebej obnavljati. Seveda je Messner tudi medijski človek, čeprav drugačen od današnjih medijskih alpinistov. Njegovih dejanj ni bilo mogoče spremljati preko spleta, ni

se javljal s satelitskim telefonom z vrha gore, saj ga sploh ni imel s seboj, še v puščavah in pri prečanju Antarktike je imel skromno elektronsko opremo. Je pa svoje podvige vestno beležil in jih obelodanjal v številnih knjigah, preko štirideset se jih je nabralo samo neposredno izpod njegovega peresa. Tu pa seveda trčimo ob tisto vprašanje: »Je bilo res?« Danes vidimo. A njega ni bilo mogoče videti, pogosto je bil sam na višinah, kjer človek že tako doje ma stvari napol v polsnu. Mu zaupati? Pravzaprav za večino njegovih vzponov in prečenj ostajajo neizpodbitni dokazi, zapletlo pa se je prav pri prvi odpravi, davnega leta 1970, ko je na Nanga Parbatu izgubil brata. Izgubil, pustil? Od takrat do danes ostaja vprašanje nerazrešeno – Messner ga je zase razrešil že zdavnaj, najprej v občuteni izpovedi v knjigi Der nackte Berg (Gola gora), zatem z večkratno najdbo ostankov trupa, ki tudi po analizi DNK pripadajo bratu. A nasprotniki, ki jih ima zaradi svoje, lahko bi rekli kar trmaste narave, ne mirujejo. Prihajajo s protidokazi, znova in znova ... Morda je prav zato najbolje, da bralec v obsežnem delu nedavno izšle knjige kar sam najde odgovor. Knjiga Življenje na skrajnih mejah je v bistvu pogovor novinarja Thomasa Hüetlina z Messnerjem o nekaterih najbolj zanimivih, morda tudi odprtih vprašanih avtorjeve življenjske poti: umrli brat, jeti (Messner ga je našel, to naj bi bil kar medved, ki živi v najbolj odročnih krajih Himalaje in Tibeta), gorniška dediščina (na Južnem Tirolskem Messner vzpostavlja mrežo petih gornjskih muzejev), politika in okoljevarstvo (bil je evropski poslanec, njegova ideja je tudi organizacija Mountain Wilderness) ipd. Izjemno zanimivo branje, Messner je redkih besedi, a trdnih in odločnih. Morda je pomen in osebnost Reinholda Messnerja še najbolje izrazil Tone Škarja, ki je v spremni besedi h knjigi zapisal: »Reinhold Messner ni izumil ničesar, je pa pognal in po-

spešil razvoj alpinizma močnejše kot kdorkoli drug. Svobodomiselnost je pogum, pogum je reči bobu bob, pogum je na glas povedati, da je cesar nag, ko se večina oportunistično spreneveda, da je vse prav.« In Messner je že pred štiridesetimi leti rekel, da je »železja« v stenah preveč, da je treba iti na goro po naravni poti, to je znova in znova dokazoval, in danes mu verjamejo še tisti, ki so težko sprejeli njegove besede. In ko bralec konča s knjigo, vidi, da se z Reinholdom Messnerjem ni vedno lahko strinjati. A nesporno bo ostal največji – razen če ga nekoč posnemovalci ne bodo presegli. Teh ima namreč ogromno.

Marjan Bradeško

Primorsko-notranjske novosti

Kar nekaj novih knjižnih izdaj smo dočakali, ki predstavljajo prostor od Pivke na severu do Brkinov in Čičarije na jugu. Najbolj pade v oči obsežna fotomonografija Brkini in sosednji kraji na prelomu tisočletja. Slavko Gerželj, po domače Radko Mrnošnov, doma sredi Matarskega podolja, med Brkini in Čičarijo, je po dolgih letih raziskovanja in fotografiranja domačih in sosednjih krajev zbral za celo knjigo fotografij. Dodal jim je izčrpne podnapise, kjer ne manjka ledinskih

imen, kar še povečuje dokumentarnost. Nasploh je, kot je očitno že iz naslova, to dokument časa, v fotoaparatu in kasneje v knjigo ujet trenutek iz življenja pokrajine. Saj ne, da bi fotografijam odrekal umetniško vrednost – kar nekaj je takih, kjer se ob pogledu naježi koža in prebudi slovenska zavist, ampak dejstvo je, da večino posnetkov najlažje uvrstimo v kategorijo dokumentarnih. Pri tem avtor na srečo ni podlegel skušnjavi in ni pretiraval z zračnimi posnetki, kar se mnogim ne posreči. Dodal jih je le toliko, da je večina krajev dokumentirana s pogledom iz zraka. Z nekaj več kot tristo fotografijami, zbranimi v knjigi, ki jo je izdala Galerija 2

na Vrhniki, nas avtor vodi skozi letne čase, da lahko spoznamo prav vse obraze, ki jih nastavlja pokrajina, kjer se sredozemska milina tepe z ostro celinsko robatostjo. Vsega je ravno prav: panoram, detajlov, zasanjanih motivov, prizorov iz vsakdanjega življenja, svečanih dogodkov. Vsekakor knjiga, ki ti misli hitro preusmeri v načrtovanje izleta v Brkine.

Če gremo od Brkinov proti severu, se ustavimo v Košanski dolini, med Vremščico in Taborskim grebenom skrito uravnano nad dolino Reke. Sredi te doline je vas Dolnja Košana, kjer se je pred dobre pol stoletja rodil Marjan Dolgan, ki se je kasneje zapisal slovenistiki in primerjalni književnosti. V knjigi Dolnja Košana in okolica, ki jo je poleti izdala Celjska Mohorjeva družba, so zbrani številni njegovi prispevki in študije drugih avtorjev, ki Košansko dolino obravnavajo z različnih vidikov. Predstavi do sedaj znane podatke o geografiji, geologiji, rastlinstvu, živalstvu, pa tudi zgodovini, šegah in navadah. Drugi avtorji so obdelali zemljepisna imena in priimke, krajevni govor, umetnostni vidik tamkajšnje župnijske cerkve in zgodovino kamnoseštva. V drugem delu so dodana dokumentarna besedila o dolini, nekatera prvokrat objavljena v prevodu. Zaključek knjige pa je literaren, saj prinaša nekakš-

no antologijo literarnih besedil, povezanih s Košano. Če smo pohodniki, ki radi vemo, kje pohajamo, bo knjiga pomemben sopotnik na naših poteh na Vremščico, Osojnico ali Šilentabor, vzpetine na obrobju Košanske doline.

Pa pojdemo prek Šilentabra v Pivko, v deželo presihajočih jezerc. Kar sedemnajst je takih kotanj na dnu Pivške kotline, ki jih občasno, ob velikem deževju, preplavi visoka kraška voda. Največji sta Palško in Petelinjsko jezero, ostalo so manjša jezera, mlake ali ribniki, kot jim pravijo domačini. Sploh ne moremo reči, da niso proučena in opisana z različnih zornih kotov, le celovito predstavitev smo pogrešali. Tega se je lotil postojnski Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU. Kot 3. številko 34. letnika (2005) Acte carsologica so izdali zbornik prispevkov o Pivških jezerih. Predstavili so kamnine, tektoniko, hidrogeološke značilnosti, opisali vsa jezera in tamkajšnje živalstvo, dodali so etnološke, arheološke in zgodovinske drobce, vezane na življenje v deželi jezer. Ne le strokovnjakom, tudi planinski srenji so lahko namenjeni prispevki v zborniku, da bo pot mimo jezer ob vznožju Krpanove Svete Trojice, kamor zahaja vse več planincev, čim bolj zanimiva.

Igor Maher

Iz Mladinske knjige Trgovine, KNJIGARNE KONZORCIJ, Slovenska 29, Ljubljana

Eric J. Hörst

LEARNING TO CLIMB INDOORS

Falcon guide, julij 2006
(192 strani, mehka vezava, črno-bele fotografije, cena 3.877,00 sit)
Osnovni priročnik za začetnike športnega plezanja.

Iz vsebine: plezalne tehnike, taktike, strategije, osnovna oprema, individualni pristop pri treniranju, mentalni trening in fizična kondicija, pomoč in nasveti pri nadaljnjem plezanju;

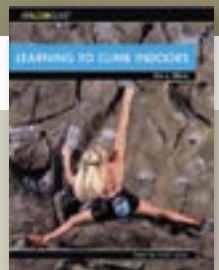

Nicole Luzar, Volker Roth

KLETTER FÜHRER ALPEN V BIS VIII

Topoguide.de, december 2005
(559 strani, trda vezava, barvne fotografije, cena 11.462,00 sit)

Odičen plezalni vodnik. Opisanih več kot 178 plezalnih vzponov z najboljših predelov Alp (Bergell, Dauphiné, Dolomiten, Mont Blanc, Nordalpen, Sarcatal, ZentralSchweiz).

40 let pohodnih taborov v PD Lisca

Sevniški planinci v letošnjem letu slavimo 40 let organiziranih pohodnih taborov. Pohodništvo je športna in rekreativna aktivnost, ki temelji na hoji, poleg tega pa pomeni tudi spoznavanje naravnega okolja ter aktivno doživljanje raznovrstnosti kulturno-etnološkega bogastva pokrajine na vnaprej določeni, urejeni in označeni poti. In planinski tabori so nedvomno kraljica pohodništva, so vrhunec dejavnosti v društvu. Slovar slovenskega knjižnega jezika določi tabor kot skupek šotorov, naprav, navadno za začasno bivanje na prostem. Planinski tabori praviloma potekajo v gorskih dolinah, ki so izhodišče za ture, na eni lokaciji ali več, včasih v planinski koči. Njihov osnovni cilj je paradigma, da nam planinstvo postane način življenja. V današnjem času hlastanja za denarjem in sprehodov po veleblagovnicah si vse bolj želimo Rousseaujevega reka »Nazaj k naravi.« Želimo si zlitja z njo, vemo, da si je ne moremo podrediti, lahko pa jo spoznamo in se jo naučimo spoštovati. Tabori nam omogočajo ustvarjalnost in raziskovanje. Naravna in kulturna dediščina s posebnostmi ljudi določnega območja so velika

zakladnica, vse pa vodi odličnost druženja. Kvalitetni medčloveški odnosi so pogoj za zdravje telesa in duha. Ni monitorja, so le naši obrazi, naša mimika in dotiki ali drugače, skriti prijatelji smo lahko tukaj vsi. Lahko se zlijemo z domačini in se vračamo kot prijatelji. In to je stalnica sevniških planinskih taborov.

Tako se je pred 40 leti Lojzetu Motoretu porodila ideja o pohodnih taborih. In pred 40 leti je potekal pohodni tabor po Avstriji, Švici in Italiji. Organizirano potovati iz socializma nazaj v kapitalizem ni bil mačji kašelj. Razvoj teh planinskih taborov so narekovali zvedavost planincev, poznanstva, predvsem pa ljubezen do gora in druženja. Prepotovana Evropa od Mont Blanca do Olimpa, od Nordkapa do Snežke je dala oz. daje nove kvalitete tako nam planincem kot samemu društvu in tudi širše. Od tu so se rodili zametki za vse druge taborne, ki jih imamo v društvu, danes na leto kar šest. Zares smo lahko veseli, da smo del teh planinskih taborov. Seveda pa brez posameznikov, vodnikov, predvsem pa prostovoljnosti ne gre. Pa naj izpostavim dva naša vodnika, brez katerih ti tabori ne bi bili takšni, kot so. To sta seveda Vinko Šeško in Lojze Anzelc, ki imata v spominu vrsto anekdot s taborov.

Tudi 40-letnico taborov smo slavili v planinskem taboru v ita-

lijanskih Dolomitih in se nazaj grede ustavili na Planinskem zavetišču Slatna pri Ratečah, kjer so se nam pridružili še planinci iz zasavskih planinskih društev, planinska pevka skupina Encijan in gostje iz Planinske zveze Slovenije. Skupaj smo ob tabornem ognju, plesu in pesmi v sliki podoživljali utrinke s posameznih taborov. Vsak tabor je nekaj posebnega, lahko rečemo čarobnega, ko ti je dom šotor, spalna vreča postelja, s pogledom na gore in drevesa. Naša notranjost pa polna in močna, predvsem pa brez stresa, le v pričakovanju novega in lepega. In v naslednjem letu na svidenje morda v Gruziji.

Jože Prah, Foto: Vinko Šeško

Planinsko srečanje na Lisci

Sevniški planinci smo že peto leto organizirali srečanje ob razgledni tabli na vrhu Lisce, enem najbolj obiskanih vrhov v Posavskem hribovju. Srečujemo se vse od leta 2002, ko je bila na Lisci osrednja prireditev ob mednarodnem letu gora in prvič srečanje slovenskih planincev v novi državi. Letošnje srečanje smo namenili 20-letnici torkove pohodniške skupine in projektu oživitve turistično-rekreacijskih dejavnosti na Lisci. Zbralo se je več kot dvesto ljubiteljev Lisce. V programu so sodelovali Planinska pevka skupina Encijan, Vokalna skupina Žefir, Oktet Jurija Dalmatina, Mešani pevski zbor Lisca in Ženski pevski zbor Prepelice. Ni naključje, da je na vrhu pelo veliko pevcev, saj so udeleženci z aplavzom sprejeli predlog Planinskega društva Lisca – Sevnica, da se v bodoče na Lisci drugo nedeljo v septembru srečujejo pevski zbori iz cele države s planinskimi pesmimi in z naslovom »Lisca poje«.

V planinskem društvu imamo več pohodniških skupin. Najstarejša je torkova ali Elkina skupina, kot ji pravimo, saj jo vodi planinska vodnica Elka Grilc, ki slavi

20 let rednega zahajanja v gore in je tako opravila skoraj 900 pohodov. Elki smo planinci podelili posebno planinsko priznanje. Planinci želimo Lisco lepo in živo, z letošnjem letom imamo v Tončkovem domu nove najemnike. Že leta 2004 smo organizirali naravovarstveno delavnico o razvoju Lisce, kjer se je zbralo več kot 40 predstavnikov vladnih in nevladnih organizacij iz vse Slovenije. Delavnica je podala veliko perspektivnih idej za razvoj. Na podlagi tega je tudi občinski svet občine Sevnica na pobudo Planinskega društva Lisca - Sevnica in zavoda KŠTM sprejel sklepe za turistično oživitvev Lisce. O tem so smelo spregovorili župan občine Sevnica Kristijan Janc, župan občine Laško Jože Rajh in Petra Pozdrec, direktorica zavoda KŠTM, ki je tudi pripravila osnutke partnerskih pogodb in jih slavnostno predala obema županoma in planincem. Krovna organizacija planincev, Planinska zveza Slovenije, podpira tako srečanje zborov s planinsko pesmijo na Lisci kot projekte za oživitvev Lisce, je v svojem nagovoru poudaril podpredsednik Planinske zveze Slovenije Uroš Vidovič. V Jurkovi koči je Ljubo Motore pripravil foto razstavo »Lisca iz zraka«. Srečanje pa se je zaključilo s pesmijo v Tončkovem domu na Lisci.

Jože Prah

tok Jezernica, se je v planinskem duhu odvijal teden, poln planinskih doživetij, namenjen več kot štiridesetim mladim planincem osnovnih šol iz Celja in okolice, ki so imeli možnost spoznavanja lepote naših gora, naravne in kulturne dediščine, druženja z drugimi planinci ter pridobivanja novih znanj s področja hribolazenja. Prvi dan planinskega tabora ni obetal ugodnih vremenskih razmer za spoznavanje in ogled bližnje okolice, a obilne padavine so poskrbele, da so bili naslednji dan planinski navdušenci ob pohodu k našemu najvišjemu slapu Čedci »nagraveni« z obilico vode in so to, več kot 130-metr-

sko igro narave, ki pada preko prepadne, krušljive, rdečkastorjave stene v zgornjem koncu Makove Kočne, videli v vsej njeni mogočnosti. Posebno doživetje na tem krajšem izletu je bilo prestopanje in preskakovanje potoka v zgornjem delu razsežne krnice, nato pa previden korak po skrotju in gruščnatem delu poti do vznožja slapu; tokrat dvoprarnskega, saj je dobil svojega dvojčka. Na nekoliko daljši planinski izlet in cilj, 1654 metrov visoki Virnikov Grintovec, so se mladi hribolazci povzpeli mimo cerkvice sv. Ožbolta in na tej poti spoznali tudi bolj gozdnati, zarasli in nekoliko manj strmi svet Ka-

Na Jezerskem

Mladinski odsek Planinskega društva Celje - Matica je letošnje poletje, v drugi polovici avgusta, ponovno organiziral aktivno enotedensko planinsko taborjenje za mlade planince, tokrat na Jezerskem ob avstrijsko-slovenski meji, na višini okoli 900 metrov, ob izteku ledeniške Ravenske Kočne med gorskima verigama Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Na prijetni lokaciji, nedaleč od starih jezerskih kmečkih hiš, domačij, kašč in senikov, na Ravnem ob slikovitem Planšarskem jezeru, ki ga polni po-

ravank. V temah iz planinske šole so se udeleženci tabora seznanili ali ponovili svoje planinsko znanje iz poznavanja planinske opreme, uporabe vozlov, nekaterih zavarovanih alpskih rastlin, označevanja planinskih poti, orientacije v naravi ter nevarnosti v gorah. Za športne igre, igranje nogometa, odbojke in badminton je vedno ostalo dovolj energije in časa; v drugih delavnicah so se pripravljali prispevki za planinsko glasilo; ustvarjalni planinci so v planinske dnevnikke skrbno pisali in risali vtise o doživetjih na planinskih pohodih in iz gline izdelovali gojarje. Prepevanje

planinskih pesmi, zanimive igre in pripovedovanje šal so bogatili družabne večere ob tabornem ognju. Na Mlinarjevi peči v neposredni bližini športnega igrišča na Zgornjem Jezerskem so spoznavali skrivnosti plezanja po naravnih plezalni steni in spuščanja po vrvi pod budnim očesom izkušenih vodnikov. Planinski pohod po ledeniško preoblikovani Ravenski Kočni mimo obsežnih zelenih pašnikov in travnikov, nato po gozdu preko opuščene Štularjeve planine, na na 1543 metrih postavljeno Češko kočo na Spodnjih Ravneh pod mogočnimi stenami Grintovcev na se-

verni strani sicer strmih in skalovitih Kamniško-Savinjskih Alp je bil zanimiva in hkrati prijetna preizkušnja za planinske korake po markirani poti; na izpostavljenih delih zavarovani z jeklenicami in v skalo vklesanimi stopnicami ter lestvijo. Kopanje na kranjskem letnem kopališču je dalo piko na i dogajanju v času tabora. Namesto na Jenkovo planino so se planinci dan pred odhodom domov skupaj s spremeljevalci podali mimo cerkve sv. Andreja, izvernih hiš, pokritih s skodlami, do Jenkove kasarne, kjer so si med prijaznim vodenjem po etnološki muzejski zbir-

Stroški posredovanja Gorske reševalne službe

V zadnjih dneh nam pošiljate različna novinarska vprašanja glede plačevanja stroškov gorske reševalne službe in v nekaterih tudi že navajate, da bo odgovorilo Ministrstvo za obrambo (konkretno Bogataj). Predlagamo vam, da neposredno na ta vprašanja odgovorjate pri vas, ker sicer ni mogoče zagotoviti ustrezne usklajenosti ali je bilo že odgovorjeno, kaj je bilo odgovorjeno ipd. Izjemoma še enkrat odgovorjamo na vprašanja, ki jih je postavil Franc Miš, prepričani pa smo, da bi lahko ustrezno odgovorili tudi na PZS.

Ad/1 Kdo krije stroške reševanja (v naših gorah) ponesrečenih ali tistih, ki so zaradi objektivnih razlogov zašli v situacijo v kateri je ogroženo zdravje in življenje, vendar niso ponesrečeni?

Stroške reševanja se pokriva v okviru sredstev, ki se zagotavljajo za delovanje gorske reševalne službe preko Uprave RS za zaščito in reševanje oziroma iz sredstev FIHO ter morebitnih drugih virov. Ponesrečenim oziroma ogroženim se ti stroški ne zaračunavajo. Če v reševalni akciji sodelujejo poli-

cisti ali pripadniki Slovenske vojske, stroške za njihovo delovanje pokriva Ministrstvo za notranje zadeve oziroma Ministrstvo za obrambo. Če je v akciji uporabljen helikopter dejanske stroške naleta pokrije Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, če v reševalni akciji sodeluje zdravnik oziroma če zdravnik odredi uporabo helikopterja. Delo zdravnika je v reševalnih akcijah plačano, če gre za zdravnika reševalca, ki izvaja v dogovorjenem času dežurstvo na letališču Brnik (dežurstvo je vzpostavljeno v času največjega obiska gora), sicer pa tudi ti reševalci delujejo kot prostovoljci. Če v reševalni akciji ni udeležen zdravnik, stroške naleta helikopterja krije ministrstvo, ki je lastnik helikopterja.

Klici za pomoč v sili prihajajo večinoma v regijske centre za obveščanje, ki izvedejo aktiviranje reševalcev v vsakem primeru, ne glede na to ali je že prišlo do nesreče ali gre le za razmere v katerih je ogroženo zdravje ali življenje tistih, ki kličejo na pomoč. V Upravi RS za zaščito in reševanje ne razpolagamo s podatkom, da bi bila v kateremkoli primeru pomoč odklonjena.

Z zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami je bila

v letu 1994 v 118. členu uvedena možnost, da se od fizične ali pravne osebe, ki je namenoma ali iz velike malomarnosti povzročila ogroženost oziroma stanje v katerem je bilo potrebno nujno ukrepanje, lahko zahteva pokritje nastalih stroškov. Od preko 2800 reševalnih akcij v tem obdobju v gorah, se je povračilo stroškov zahtevalo v sedmih primerih. Te izterjave so se uveljavljale preko Uprave RS za zaščito in reševanje. Znan pa je tudi primer iz leta 2005, ko je Ministrstvo za notranje zadeve od dveh alpinistov uveljavljalo pokritje stroškov uporabe helikopterja na podlagi dejstev, ki jih je ugotovila policija, ki je neposredno sodelovala v reševalni akciji.

Z vidika ogroženih oziroma prizadetih, je reševanje v gorah tako kot ga izvajamo v naši državi, brezplačno. Zato niso utemeljene in z dejstvi podkrepljene nekatere trditve, da obiskovalci gora ne upajo klicati na pomoč, ker se bojijo, da jim bodo zaračunani stroški pomoči. Tudi pri dosedanji uporabi 118. člena zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami so bili le vodje intervencij oziroma reševalnih akcij tisti, ki so odločali in dajali pobudo, da se v posa-

ki ogledali nekdanje zavetišče za popotnike. Ob povratku sta sledila zasluženi piknik in za popestritev sedaj že tradicionalna igra z vodnimi baloni. Zadnji večer ob tabornem ognju je minil veselo ob odkrivanju skritih prijateljev in planinskem krstu planincev, ki so se tabora udeležili prvič. Večina jih je pritrčila, da na planinski tabor zagotovo še pridejo. Pokrajinski odbor mladinskih odsekov Savinjskega meddruštvenega odbora je že triindvajsetič zapovrstjo poskrbel, da so se v letošnjem poletju na planinskem taborjenju izmenjali mladi planinci mladinskih odsekov planinskih društev

»Dobrovlje« Braslovče, Vransko, Poljčane, Zabukovica, Polzela, Rečica ob Savinji, Slivnica pri Celju, Dramlje, Luče, Gornja Radgona, Žalec, Prebold, »Sloga« Rogatec, »Boč« Kostivnica, Zagorje, Celje - Matica, Šoštanj, Velenje in Šmartno ob Paki.

Petra Gregorc

100 vrhov za 100 let PD Tržič

Obljubo je treba izpolniti, in čeprav za več kot pol desetletja starejši, smo prvi trije (štirje), ki smo zaključili akcijo 100 vrhov za 100 let PD Tržič, z veseljem sprejeli

predlog, da se za nagrado povzpemo na Piz Bernino, Sloveniji najbližji štititosačak.

Akcija se je začela leta 1998 ob praznovanju 90-letnice PD Tržič na pobudo Jožeta Rožiča, znane tržiškega gornika. K njej so pristopili mnogi planinci in gorniki iz različnih planinskih društev. Več kot sto planincev je že opravilo pristope na petnajst obveznih in še na petinosemdeset takih vrhov, ki so si jih izbrali sami. Čeprav sama nisem ljubiteljica zbiranja štamplik, mi je bila akcija izziv, ki sem se ga lotila načrtno in predvsem z veliko mero spoštovanja do vsakega

mičnem primeru zahteva povračilo stroškov. Zato tudi sedaj, kot v bodoče ni bojazni, da se ne bi nujna pomoč nudila vsem, ki bodo za njo zaprosili.

Ad/2 Ali je kakšna razlika glede plačnika stroškov reševanja, če je le-to klasično ali helikoptersko?

Razlika je samo ta, da Zavod za zdravstveno zavarovanje povrne stroške helikopterskega naleta, če je v reševalni akciji prisoten zdravnik, sicer stroški bremenijo dejavnost gorske reševalne službe. Stroški sodelujočih policistov bremenijo Ministrstvo za notranje zadeve, pripadnikov Slovenske vojske Ministrstvo za obrambo, če v akciji sodelujejo v delovnem času oziroma kot letalsko tehnično osebje medtem, ko stroški zdravnikov bremenijo javno zdravstvo, če gre za njihovo sodelovanje v času opravljanja dežurstva na Brniku.

Razloge zakaj smo predlagali dopolnitev 118. člena zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, smo že večkrat pojasnjevali. V preteklih letih smo poskušali z različnimi aktivnostmi spodbuditi, da bi zavarovalnice zavarovale tudi rizik, ki nastaja pri različnih dejavnostih posameznikov (v gorah, jadralni padalci, soteskanje in podobno). Znano je, da razen načelnih podpor, pri

tem nismo bili uspešni. Zato smo v Zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 28/06) predlagali razširitev 118. člena in sicer tako, da mora fizična oseba, ki je zaradi malomarnosti, neusposobljenosti ali neustrezne opremljenosti povzročila ogroženost ali nesrečo ali stanje, zaradi katerega so nastali stroški nujnega ukrepanja, povrniti sorazmeren delež stroškov intervencije, ki jih določi vlada (tretji odstavek). V četrtem odstavku 118. člena, pa je vlada pooblaščen, da določi dejavnosti pri katerih morajo udeleženci pokriti sorazmeren delež stroškov intervencije ne glede na vzrok in odgovornost za nesrečo in pri katerih morajo biti udeleženci zavarovani za primer nesreče. Sorazmeren delež stroškov krije v teh primerih zavarovalnica oziroma udeležencem, če ni zavarovan.

Za uveljavitev navedene razširitve 118. člena je potrebno sprejeti ustrezno vladno uredbo, ki je načrtovana za prihodnje leto. Vse do tedaj pa se uporaba 118. člena zakona omejuje le na možnost pokritja stroškov nujnega ukrepanja povzročene naklepora ali iz velike malomarnosti. Vodja intervencije pa je tisti, ki presoja ali so v določeni reševalni akciji,

izpolnjeni pogoji za uporabo omenjenega 118. člena.

Na 3. vprašanje, ki ga postavlja Franc Miš, ne odgovarjamo, ker je namenjeno izključno Planinski zvezi Slovenije.

Vašemu dopisu z dne, 11. 9. 2006 ste priložili tudi vabilo Karlu Erjavcu, članu Vlade RS in ministru za obrambo, da bi se udeležil sestanka na katerem bi obravnavali omenjeno problematiko. Dajete tudi pobudo za sestavo in sklic delovne skupine, ki bo pripravila predlog dopolnila ali podzakonski akt k 118. členu zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Če je s tem mišljeno spreminjanje zakona, potem vas seznanjamo, da na ministrstvu ne razmišljamo o ponovnem spreminjanju zakona, glede priprave podzakonskega akta pa smo zgoraj pojasnili, da ga bomo pripravili v naslednjem letu in v pripravo tega akta bo vključena tudi Planinska zveza Slovenije.

Miran Bogataj, sekretar
Republika Slovenija, Ministrstvo za
obrambo, Kabinet ministra

Poslano 13.9. 2006
na naslove: Planinska zveza
Slovenije, Franc Ekar, predsednik,
Danilo Sbrizaj, generalni sekretar

vzpona ali planinskega pohoda. Med drugim sem na prvi strani dnevnika zapisala: »Pa ne za vsako ceno ...« No, še nekoliko prej kot v letu dni sem prva zaključila z akcijo. Več kot 92 odstotkov poti in vzponov na vrhove sem opravila sama in vse vestno tudi dokumentirala. Dnevnik mi bo izjemen spomin na tisoče prehojenih korakov v vseh letnih časih in ob različnih vremenskih pogojih. Že čez nekaj mesecev je akcijo zaključil drugi udeleženec Franc Erlah, ki je kar precej vrhov osvojil z načrtovalcem akcije Jožetom Rožičem. Maja leta 2000 pa sta zaključila Marija in Slavko Rožič, velika ljubitelja narave in predvsem planinskih poti. Jože Rožič in Primož Štamcar sta pripravila predlog, da se zadnji vi-

kend v juliju 2006 povzpnejo na Bernino.

Ker je bil naš vzpon predviden z italijanske strani, smo vožnjo s kombijem končali v Campu Moru na višini 1990 metrov. Pošteno smo si pretegnili telesa in po kapučinu, ko se nam je pridružil še Anglež Mark, ki smo ga spoznali na parkirišču, smo otovorjeni z nahrbtniki vzeli pot pod noge. Najprej malo navzdol, potem čez mogočen jez in grizenje kolen do prve kočice Carate Brianza se je začelo. Vojko, naš šofer, se je odločil, da bo tu zaključil pot. Koča Marinelli Bombardieri na višini 2813 metrov je bila predvidena za naš naslednji počitek. Prav zato se ni nihče posvečal vremenu, le navzgor smo želeli. Marija, ki se je že prej od-

ločila, da svojo turo zaključi ob tej koči, se je že vračala v dolino. Skupaj z Vojkom bosta prišla do Diavolezze na švicarski strani gore, kamor smo mi želeli sestopiti. Primož, Jože, Franc, Slavko, Mark in moja malenkost pa smo jo mahnili naprej, proti koči Marco e Rosa. Prav kmalu smo si nadeli dereze, palice je zamenjal cepin in že smo iskali prehode čez ledenik. To nas je kar nekoliko zamudilo, saj smo morali zaobiti marsikatero grozečo razpoko. Plazovi kamenja in ledu na levi strani, ki so bobneli v dolino, slapovi čez steno in široke razpoke so nam onemogočili nadaljevanje. Neuspešno iskanje prehoda in pogosto frčanje kamnitih izstrelkov mimo naših glav je prekinil Mark s povsem realnim: »Erna, čas je, da se odločimo in vrnemo do zadnje kočice.« Zdaj so strele parale nebesni svod v naši neposredni bližini. Res ni bilo več vprašanje, ali se vrniti, ampak čim hitreje do kočice. »Bomo znali poiskati varne prehode na ledeniku?« je bilo vprašanje, ki ga nismo izrekli na glas, ampak se je prav gotovo vsak od nas to spraševal v mislih, še posebej, ko se je okrog nas razgrnila megla. Kočo smo dosegli tik pred nočjo. Joža je za vse pozvonil z zvonom ob kapelici. Tako se je končal naš nagradni vzpon na Bernino z doživetji, ki so neponovljiva, predvsem pa s posebej utrjenimi vezmi, ki se lahko stkejo le ob posebnih dogodkih. In ponovno se je kot pravilna izkazala misel iz mojega dnevnika: »Pa ne za vsako ceno ...«

Erna Anderle

Planinski prehodi

Na pobudo bralke Planinskega vestnika o možnih planinskih prehodih čez mejo s sosednjimi državami smo pridobili naslednje informacije:

Mejne prehode v soglasju s sosednjimi državami določa Vlada Republike Slovenije s posebnimi uredbami. Prestop države izven mejnih prehodov ni dovoljen, kar velja tudi za planince. Izjema je možna v primeru višje sile. Možnost prestopa izven uradno določenih mejnih prehodov na t. i. planinskih ali turističnih prehodnih mestih pa določajo posebni meddržavni sporazumi. Sporazumi med Vlado R Slovenije in Avstrijsko zvezno vlado določajo naslednje izjeme:

- obmejna panoramska pot (Interreg/Phare-CBC, Ur. l. RS, Mednarodne pogodbe, št. 11/00),
- območje smučišča Tromeja (Ur. l. RS, Mednarodne pogodbe, št. 12/96),
- mejni kamen XXII/32, cerkev sv. Leonharda, opravljanje verskih obredov (Ur. l. RS, Mednarodne pogodbe št. 8-25/95),
- mejni kamen XXIII/141, Ebriach-Trogern in Jezersko, opravljanje verskih obredov (Ur. l. RS, Mednarodne pogodbe, št. 8-25/95).

Odllok o odobritvi Protokola med FLRJ¹ in Republiko Italijo omogoča svoboden prehod na vrhova Mangart in Kanin.

Vsak prestop državne meje izven uradno določenih mejnih prehodov in na prehodnih mestih, ki na podlagi meddržavnih sporazumov niso določena za prestop državne meje, se sankcionira.

Prehod državne meje izven mejnih prehodov za planinske in pohodne poti z Republiko Hrvaško in Republiko Madžarsko ni urejen oziroma določen. Zato morajo planinci državno mejo z omenjenima državama prestopati samo na uradno določenih mejnih prehodih.

Podatke pridobila: Slavica Tovšak

¹ Federativna ljudska republika Jugoslavija

50 let PD Radlje ob Dravi

Visoki jubilej so radeljski planinci praznovali delovno, z odprtjem nove planinske poti na Janžev vrh. Nekdaj opuščeno pot, ki jo je mogoče prehoditi v petih urah, so ponovno uredili in vzorno markirali. 2. septembra se je na njenem začetku zbralo

Otvoritev planinske poti Vuhred - Janževski vrh - Lehen

okoli sto planincev, ki so prisluhnili besedi predsednice Simone Hlade in nagovoru župana občine Radlje. Razgledna pot vodi skozi Zgornjo Orlico, od koder je čudovit razgled na Kozjak, Košenjak, Remšnik, Bricnik, Dravsko dolino in Pohorje. Pod gorskimi hrbti so posejane ljubke cerkvice, ki dajejo pokrajini poseben čar. Na Pernicah je cerkev sv. Simona, nad Muto cerkev sv. Primoža, proti Remšniku je cerkev sv. Pankracija, v daljavi pa je mogoče prepoznati cerkev sv. Duha na Ostrem vrhu. Na slemenu, ki se spušča v Dravsko dolino, nas ves čas spremlja cerkev sv. Antona. Lep je tudi pogled na Kamniško-Savinjske Alpe, z orliškega zornega kota pa si oko odpočije ob pogledu na Uršljo goro, Peco, Olševo in Raduho. Do Janževega vrha se vije pot med kmetijami, ki z veseljem odprejo svoja vrata in srce za planinskega popotnika, ki rad prisluhne blagi govorici tega območja. Pri izdelavi vzornih markacij, čiščenju poti in njeni legalizaciji so sodelovali vsi: od predsednice do članov upravnega odbora in članov društva, kar pomeni bogat prispevek k visokemu jubileju.

Planinsko društveno življenje se je v Radljah začelo že leta 1957, ko je na ustanovnem občnem zboru sodelovalo 51 članov in 12 mladincev. Ožbej Prosen, tajnik občine, je bil prvi predsed-

nik društva, sledili so mu Alfonz Debeljak, Maks Sušek, Franc Hafner, Gretka Lasnik, Ivo Grogl, Tone Katrašnik, Ivan Srebnik, Janko Mihev, Ludvik Unterlehner, Rudi Ambrož, Ludvik Fedler in Simona Hlade. Malokdo ve, da je leta 1971 PD Radlje od PD Maribor Matica v upravljanje prevzelo Ribniško kočo na Pohorju. Pri njeni obnovi so planinci zavihali rokave in opravili veliko prostovoljnih ur. Vendar je bilo tudi to premalo, saj društvo ni imelo dovolj sredstev za obnovo inštalacij, sanitarij, kuhinje. Zato je bilo na občnem zboru sklenjeno, da se Ribniško kočo prepusti v upravljanje Planinskemu društvu Paloma Sladki vrh. Vendar se radeljski planinci misli na kočo ves ta čas niso odrekli. Že dolgo so razmišljali o obnovi koče na Pesniku, ki leži na 1101 metru. Obnova, ki se je začela s sklepom upravnega odbora društva leta 1984, je bila postopna in dolgotrajna. Planincem so na pomoč priskočili podjetja, obrtniki, občina Radlje in številni posamezniki. Zabeleženih je bilo preko 2000 prostovoljnih delovnih ur. Poskrbeli so za katastrsko odmero koče in parcele ter uredili mejnike. Tako je bila na poti v osrčje Pohorja in na Ribniško kočo leta 1992 uradno odprta ena najlepših in najbolj priljubljenih planinskih postojank. Vendar so se obnovitvena dela, ki so obsegala

ureditev sanitarij in ogrevalnega plinskega sistema ter preureditev bivalnih in gostinskih prostorov, ob izdatni pomoči občine Radlje in nekaterih sponzorjev končala šele leta 1997. Dejavnost radeljskih planincev se je v vsem obdobju obstoja in delovanja društva usmerjala tudi na druge segmente planinskega delovanja. Ves čas so posvečali pozornost mladi generaciji, markacijski dejavnosti in organizaciji planinskih izletov. V svojem okolju so postali prepoznavni in uspešni. Za njihov jubilej jim čestitamo tudi v uredniškem odboru Planinskega vestnika z željo, da nas popeljejo po novih in nam neznanih planinskih poteh med Ribniško - lehenskim podoljem in Dravsko dolino.

Slavica Tovšak

Koncert na visoki ravni

Da glasba ni doma samo v dolini, dokazujejo večkratni pohodi godbenikov Pihalnega orkestra Lesce na Roblek. Koncert konec avgusta ali v začetku septembra pred Roblekovim domom na Begunjščici je že tradicionalno napisan v koledarju njihovih nastopov. Pri premagovanju poti jim vedno pomagajo domači avtoprevozniki. Na tovornjak namestijo klopi in godbeniki se z inštrumenti in opremo iz Drage odpeljejo do Poljške planine. Tam pa pot pod noge in inštrumente na ramo! Tako je bilo tudi letos. V soboto, 2. septembra, so odigrali svoj koncert »na visoki ravni« - na 1657 metrih. V jasnem, sončnem vremenu so številni planinci lahko uživali v glasbi in čudovitem razgledu. Poleg koncerta je bil tako kot vsako leto na vrsti tudi krst novih godbenikov, ki je za gledalce vedno vir zabave in veselja. Osebe Roblekovega doma je prijazno sprejelo tako godbenike kakor vse druge obiskovalce in jim pripravilo pestro gostinsko ponudbo. Veličastna Begunjščica in sosednji Stol sta

bila nemara malce zavistna – pozornost planincev je bila ta dan v prvi vrsti namenjena glasbi in godbenikom, ki so jo izvajali.

Ivanka Korošec

Črnogorsko primorje in Durmitor

Avgusta letos smo se člani Planinskega društva Pošte in Telekomu Ljubljana potepali po goratih in obmorskih predelih Črne gore. Povzpeli smo se na najvišji vrh Durmitorja Bobotov kuk in na Lovčen. Na poti smo si ogledali Sarajevo, Tjentište, kanjon Tare, Podgorico, Budvo, Bar, Cetinje, Sv. Štefan, Kotor, Dubrovnik in še kaj. Kopali smo se v Petrovcu, v Budvi in v Neumu.

Devetnajstega avgusta je avtobus odpeljal 43 potnikov iz Ljubljane na nočno vožnjo proti Zagrebu, Slavonskemu Brodu in Sarajevu. Vožnjo Bosanski Brod-Doboj-Zenica-Sarajevo smo predremali. Prebudila nas je zgodnja bosanska kavica na Ilidži, nato pa smo se sprehodili po Baščaršiji z vodičem Adnanom, ki nam je povedal veliko zanimivega iz bližnje, pa tudi bolj oddaljene zgodovine mesta ob Miljacki. Ogledali smo si vojni muzej ob vhodu v znameniti predor pod sarajevskim letališčem, ki je dolgo predstavljal edini izhod iz okupiranega mesta. Hladili smo se ob izviru reke Bosne, zvečer pa smo si na Baščaršiji privoščili porcijo znamenitih čevapčičev in druge bosanske dobrote. Po zajtrku smo zapustili zapleteno federacijo številnih kantonov treh versko-nacionalnih skupin – muslimanskih Bošnjakov, katoliških Hrvatov in pravoslavlnih Srbov. Mimo Tjentišta, Foče in Trebinja smo se odpeljali na mejni prehod Vilusi, kjer nas je pričakal prijazen črnogorski turistični vodič Rade in nas pospremil na Žabljak. Vstali smo zgodaj, nato nas je avtobus odpeljal mimo Pašinih vod na prelaz Sedlo (1905 m). Od tod smo se z izkušenim planinskim

vodnikom Goranom v dobrih treh urah povzpeli na najvišji vrh Durmitorja Bobotov Kuk (2522 m). Sestopili smo mimo Ledene jame do Črnega jezera, kjer so nas s harmoniko pričakali ostali sopotniki, ki so se med našo turo sprehajali po Žabljaku. Naše prekratko bivanje v osrčju prelepih gora je minilo. Potem ko smo se sprehodili še na Čurevac, od koder je najlepši pogled v globoki kanjon Tare, smo že potovali ob kanjonu Morače proti črnogorski obali. Ustavili smo se pri znamenitem mostu na Džurdževića Tari, glavno mesto Podgorico smo si ogledali kar iz avtobusa, nato pa nadaljevali ob Skadarskem jezeru mimo Virpazarja do Petrovca na moru. Vsega skupaj ni bilo dosti več kot 160 kilometrov vožnje, ki pa je zaradi gostega prometa na magistrali Beograd-Bar trajala skoraj ves dan. Črnogorci se zavedajo, da ozke in ovinkaste ceste predstavljajo največjo oviro za hitrejši razvoj turizma in drugih gospodarskih dejavnosti, zato je celotna gorata država eno samo gradbišče. Slikovite skalne predore nadomeščajo širši in osvetljeni, cestišča se širijo, ravnajo ovinki, vse to pa s precejšnjo podporo mednarodne skupnosti. Prost dan za oddih ob morju je hitro minil in že smo se iz Petrovca odpeljali v Budvo do živahne Slovenske plaže, si spotoma ogledali luksuzni hotelski otoček Sveti Štefan in pravoslavni samostan, zvečer pa smo že raziskovali ozke uličice stare Budve. Naslednji dan smo se v stari prestolnici Cetinje povzpeli k mavzoleju kralja Nikole in si ogledali dragocenosti, ki jih hrani stari samostan. Vzpon na Lovčen bi skoraj preprečila resna okvara avtobusa, vendar sta naš šofer Mersad in vodič Rade hitro ukrepala. Kmalu je prispel rezervni avtobus Montenegro-turisa in nas odpeljal na Lovčen, kjer smo se po več kot 400 stopnicah povzpeli k mavzoleju črnogorskega vladike, misleca in pesnika Petra Petroviča Njegoša. Po ogledu smo se peš odpravili v njego-

vo rojstno vas Njeguši. Predzadnji dan v Črni gori smo v starem Baru raziskovali ostanke večstoletne zgodovine kraja. Zvečer je na Žabljak že pripotovala druga skupina članov našega društva, ki je štel 39 potnikov. Mi pa smo se naslednjega dne, po obisku starega Kotora, že peljali ob Kotskem zalivu z znamenitimi otočki do Hercegnovega in prestopili mejo s Hrvaško. Zadnje dopoldne smo prebili v Neumu, ob nekajkilometrski morski obali Bosne in Hercegovine v zalivu polotoka Pelješac, popoldne pa smo se mimo Makarske vračali proti domu. Zagotovo se kmalu vrnemo in preživimo več časa med prijaznimi domačini v osrčju prelepih črnogorskih gora!

Stane Tomšič

Novosti v Nepal

To jesen začne v Nepal veljati nov predpis, ki ga je te dni sprejela nepalska vlada, da bi onemogočila delovanje neprijavljenih (neuradnih) trekinških agencij in zagotovila večjo varnost pohodnikov. Ne glede na smer trekinga morajo po novem vsi, ki želijo pešačiti po državi, od 1. oktobra 2006 pridobiti posebno trekinško dovoljenje in svoj pohodniški obisk organizirati preko ene od uradnih trekinških agencij, ki imajo državni certifikat in so včlanjene v organizacijo TAAN (Treking Agents Association of Nepal). Takih agencij je v Nepal okoli 550. Novo trekinško dovoljenje bo listina, na kateri bodo osebni podatki in fotografija pohodnika, opis predvidene poti in trajanje nameravanega zadrževanja na določenem območju. Ob izdaji bo treba plačati pristojbino 250 rupij (približno 3,5 \$). Možno je, da se bo ob začetku izvajanja predpisa pristojbina še nekoliko povečala, vendar obljublja, da ne bistveno, ker naj bi krila le stroške administracije.

Trekinško dovoljenje bo moral imeti turist ves čas pri sebi in ga na zahtevo pokazati policiji, upravljavcem zavarovanih obmo-

čij ali pooblaščenim uslužbenecem TAAN. Izletniki brez tega dokumenta bodo kršili zakon, lahko bodo kaznovani z visoko denarno kaznijo ali celo z zapornikom, če bodo nahajali na »občutljivih« lokacijah. Novi predpis je treba razumeti v okviru nestabilne politične situacije v Nepal, pa tudi v okviru vladnih prizadevanj, da bi kontrolirali vso turistično industrijo, ki je poglaviti vir deviznih prilivov v državo.

Vlada je organizacijo TAAN pooblastila tudi za vzdrževanje računalniške baze podatkov, v kateri bodo navedeni vsi tuji turisti pohodniki in njihovo nameravano območje zadrževanja. V uradnem sporočilu je zapisano, da je poglaviti cilj tega nadzora zagotavljanje večje varnosti pohodnikov. Omenjeno dovoljenje bo mogoče pridobiti v Katmanduju in Pokhari. Posebna pisarna TAAN bo v Katmanduju odprta 12 ur dnevno vse dni v tednu, v Pokhari pa 9 ur dnevno. Pisarni TAAN bosta locirani v bližini uprave narodnih parkov oziroma ACP.

Podrobnejše informacije lahko dobite v TAAN Media Centre, P.O. Box: 3612 Ganeshthan, Maligaon, Kathmandu, Nepal, tel: 977-1-44-2773, 977-1-4440920, 977-1-4440-921, fax: 977-1-4419245, e-pošta: taan@wlink.com.np; taan@mail.com.np; url: www.taan.org.

Marjeta Keršič-Svetel

»Zagorsko planinsko društvo gre naprej!«

To geslo je ob planinskem slavlju na Zasavski sveti gori poudaril predsednik Planinskega društva Zagorje Ferdinand Drnovšek v govoru ob 60. rojstnem dnevu organizacije, ki povezuje planinke in planince zagorske občine. V nedeljo, 3. septembra, je tudi vreme poskrbelo, da so ljubitelji planin iz Zasavja, Posavja in drugih delov Slovenije prišli na svoj račun. Poleg praznika zagor-

skega planinskega društva so se spomnili še 50-letnice Zasavske planinske poti, najbolj obiskane tovrstne poti v Sloveniji, vse skupaj pa zaokrožili kot dan zasavskih planincev. Dogodek je popestril uvodni kulturni program, v katerem so se predstavili pevci Loškega glasu, pevke Vokalne skupine Iris in harmonikar Jernej Pikelj.

Predsednik PD Zagorje je nato v slavnostnem govoru orisal zgodovino društva in se zahvalil vsem, ki tako ali drugače omogočajo njegovo delovanje. Zagagnani članice in člani skrbijo za vzdrževanje planinskih poti, prijazna planinska doma in delo z mladimi, k čemur dodatno prispevata sodelovanje z osnovnimi šolami in udeležba na mladinskih taborih. Poleg članstva so se zagotavljanju pogojev za nemoteno delo društva v prvi vrsti zavezali njegovi finančni podporniki. To so predvsem Občina Zagorje ter podjetja Eti (pokrovitelj planinskega doma na Zasavski sveti gori), Svea (pokrovitelj planinskega doma na Čemšeniški planini) in Piramida. Ob teh so bila priznanj deležna tudi vsa planinska društva, ki sestavljajo Meddruštveni odbor (MDO) Zasavje, osnovne šole zagor-

ske občine in mentorice njihovih planinskih krožkov, zaslužni funkcionarji PD Zagorje Alojz Sajovic (dolgoletni tajnik), Egon Urbanija (dolgoletni član upravnega odbora), Andrej Klembas (gospodar društva) in Miro Zupančič. Spomnili so se pevskega zbora Loški glas, Staneta Ocepka (projektanta nove podobe gostinske sobe na Zasavski sveti gori) in predsednika MDO Zasavje Boruta Vukoviča.

Ta je v govoru pohvalil zagorsko planinsko društvo kot eno najaktivnejših v okviru MDO Zasavje. Nato je prešel na 50-letnico Zasavske planinske poti, ki jo je lani prehodilo 9400 ljudi. Okroglo praznovanje je spomin na leto, ko je nastala ideja zanjo. Dejansko pa je bila pot, ki je takrat potekala od Kumrovca do Kuma, odprta 1. maja 1960. Odkar je Slovenija samostojna, se pot pričnja na Bizeljskem. Ob njenem 50. jubileju so bila prvič podeljena priznanja tistim, ki so jo prehodili vsaj 20-krat. Rekorder med njimi je Viktor Čebela, ki mu je to uspelo 61-krat.

Priznanja so dobili tudi najbolj vneti pohodniki v okviru planinskega projekta Križem kražem po Zasavskem hribovju, ki obsega obisk več kot 40 vrhov na tem

Viktor Čebela iz Litije (drugi z leve) je največkrat prehodil Zasavsko planinsko pot

območju. Gospodar planinskega doma na Zasavski sveti gori Slavko Grošelj pa je bil odlikovan s častnim znakom Planinske zveze Slovenije. Ob koncu uradnega dela je PD Zagorje čestital še

zagorski župan Matjaž Švagan. Celodnevno druženje se je nadaljevalo z družabnim srečanjem ob zvokih ansambla Evergreen. Tako je bilo dovolj priložnosti za utrjevanje planinskih prijatelj-

skih vezi in ustvarjanje novih. To ni bilo težko, saj je bilo od prisotnih slišati, da v hribih ob srečanju »nihče ne pogleda v tla, kot se pogosto dogaja v dolini«.

Boštjan Grošelj

Kako poznamo naše gore?

Katero zelo znano okno je na sliki?

Tokrat bo za nagrado vodnik Karnijska potepanja, ki ga ponuja spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. 10. 2006. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, jih pošljite na naslov uganka@pzs.si.

Rešitev iz prejšnje številke:

V septembrski številki smo objavili sliko Kleka, 1753 m, vzpetine v glavnem grebenu Karavank skoraj točno nad cestnim predorom Karavanke. Posnet je bil s pobočij Hruškega vrha. Prejeli smo 29 pravilnih odgovorov. Tisti, ki ste se zmotili, ste na sliki prepoznali Babo, Ptičji vrh, Olševo, Raduho in Golico. Izžreban je bil Roman Dolenc iz Ljubljane, ki mu bo spletna trgovina www.kibuba.com podarila nahrbtnik Carma 25.

Andrej Stritar

MAMMUT

www.mammutsportsgroup.ch

ABSOLUTE ALPINE

V času, v katerem si modni trendi vedno hitreje sledijo, stavi Mammut na trajnost in največjo možno uporabnost. "Absolute Alpine" pomeni zavezanost goram in strastem, dosegati vrhove. "Absolute Alpine" pomeni tudi popolno zaupanje v opremo, s katero so izjemni rezultati šele mogoči. Že več kot 140 let prevzema Mammut izziv ponujanja čim boljših proizvodov. Stalna izmenjava izkušenj z vrhunskimi alpinisti, jamči za brezkompromisno testirano kvaliteto.

Uvoznik in zastopnik

TERRA MSG d.o.o.

Partizanska cesta 13a, 2000 Maribor

02/250 09 66

www.terra-sp.si

terraclimb@siol.net

KARIBU

www.karibu.si

Soft Shell

- elastičen material omogoča neovirano gibanje
- notranja plast odlično termično izolira in je prijetna za nošenje
- 3xDRY obdelava – odbojnost na vodo in umazanijo, hiter prenos vlage iz notranjosti navzven, izjemno hitro sušenje
- odlično dihanje in hkrati dobra zaščita pred vetrom

Prodajna mesta po Sloveniji: Iglu šport, Manufaktura, Velo Center Idrija in ostale dobro založene trgovine.